

Calhoun: The NPS Institutional Archive
DSpace Repository

Theses and Dissertations

1. Thesis and Dissertation Collection, all items

1976-12

An Iranian language interpretation of financial and managerial accounting terminology

Koohi, Mehrdad

Monterey, California. Naval Postgraduate School

<https://hdl.handle.net/10945/17826>

Copyright is reserved by the copyright owner

Downloaded from NPS Archive: Calhoun

Calhoun is the Naval Postgraduate School's public access digital repository for research materials and institutional publications created by the NPS community. Calhoun is named for Professor of Mathematics Guy K. Calhoun, NPS's first appointed -- and published -- scholarly author.

Dudley Knox Library / Naval Postgraduate School
411 Dyer Road / 1 University Circle
Monterey, California USA 93943

<http://www.nps.edu/library>

AN IRANIAN LANGUAGE INTERPRETATION OF
FINANCIAL AND MANAGERIAL
ACCOUNTING TERMINOLOGY

Mehrdad Koohi

DUDLEY KNOX LIBRARY
NAVAL POSTGRADUATE
MONTEREY, CA 93940

NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL

Monterey, California

THESIS

An Iranian Language Interpretation of
Financial and Managerial
Accounting Terminology

by

Mehrdad Koohi

December 1976

Thesis Advisor:

J. C. Tibbitts

Approved for public release; distribution unlimited.

T176644

REPORT DOCUMENTATION PAGE

READ INSTRUCTIONS
BEFORE COMPLETING FORM

1. REPORT NUMBER		2. GOVT ACCESSION NO.	3. RECIPIENT'S CATALOG NUMBER
4. TITLE (and Subtitle) An Iranian Language Interpretation of Financial and Managerial Accounting Terminology		5. TYPE OF REPORT & PERIOD COVERED Master's Thesis; December 1976	
7. AUTHOR(s) Mehrddad Koohi		6. PERFORMING ORG. REPORT NUMBER	
9. PERFORMING ORGANIZATION NAME AND ADDRESS Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940		8. CONTRACT OR GRANT NUMBER(s)	
11. CONTROLLING OFFICE NAME AND ADDRESS Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940		10. PROGRAM ELEMENT, PROJECT, TASK AREA & WORK UNIT NUMBERS	
14. MONITORING AGENCY NAME & ADDRESS (if different from Controlling Office) Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940		12. REPORT DATE December 1976	
		13. NUMBER OF PAGES 223	
		15. SECURITY CLASS. (of this report) UNCLASSIFIED	
		15a. DECLASSIFICATION/DOWNGRADING SCHEDULE	
16. DISTRIBUTION STATEMENT (of this Report) Approved for public release; distribution unlimited.			
17. DISTRIBUTION STATEMENT (of the abstract entered in Block 20, if different from Report)			
18. SUPPLEMENTARY NOTES			
19. KEY WORDS (Continue on reverse side if necessary and identify by block number)			
Accounting, Financial Accounting Managerial Accounting Terminology	Debit Decision Language Ledger	Credit Decision Language Ledger	Assets Investment
20. ABSTRACT (Continue on reverse side if necessary and identify by block number)			
The purpose of this thesis is to introduce the major concepts and terminology of financial and managerial accounting in the Farsi (Iranian) language. English accounting textbooks were screened and studied to develop a complete understanding of accounting terminology.			

20. Abstract (continued)

Complicated terms were discussed with appropriate faculty members of the Naval Postgraduate School. The meanings of the key concepts and terms were then written in the Iranian language in such a way that future Iranian students can build a sound understanding of accounting principles.

An Iranian Language Interpretation of
Financial and Managerial Accounting Terminology

by

Mehrdad Koochi
Lieutenant Commander, Imperial Iranian Navy
B.S., Accounting, Accounting College, Tehran, Iran, 1969

Submitted in partial fulfillment of the
requirements for the degree of

MASTER OF SCIENCE IN MANAGEMENT

from the

NAVAL POSTGRADUATE SCHOOL
December 1976

ABSTRACT

The purpose of this thesis is to introduce the major concepts and terminology of financial and managerial accounting in the Farsi (Iranian) language.

English accounting textbooks were screened and studied to develop a complete understanding of accounting terminology. Complicated terms were discussed with appropriate faculty members of the Naval Postgraduate School. The meanings of the key concepts and terms were then written in the Iranian language in such a way that future ^{Iranian} Indian students can build a sound understanding of accounting principles.

TABLE OF CONTENTS

I. INTRODUCTION ----- 7

II. NATURE OF PROBLEM ----- 8

III. PROCEDURES FOLLOWED ----- 9

APPENDIX A - FINANCIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY INTER-
PRETED IN THE IRANIAN LANGUAGE ----- A-1

APPENDIX B - MANAGERIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY
INTERPRETED IN THE IRANIAN LANGUAGE ----- B-1

BIBLIOGRAPHY ----- 10

INITIAL DISTRIBUTION LIST ----- 11

ACKNOWLEDGMENT

I wish to sincerely thank my thesis advisor, CDR J. C. Tibbitts, Jr. for his encouragement, advice, and kindness during preparation of this thesis and my second reader LCDR Joseph F. Owens as well.

Appreciation also goes to Mr. John Caspari for his assistance in interpreting the subject area of managerial accounting.

Finally, I am deeply grateful to my wife Firoozeh for her encouragement, faith, and patience during this effort.

I. INTRODUCTION

This thesis is written to introduce the major concepts and terminology of financial and managerial accounting in terms of Farsi (Iranian language). The major objective of this thesis is to assist Iranian students in the study of accounting when presented in the English language.

This thesis includes only that accounting terminology most frequently used. The intent of this thesis is to provide a clear understanding of these major concepts so that every reader can develop a sound understanding of accounting principles and procedures.

In addition, this thesis has given the author an excellent opportunity to study and do research in this most interesting field, and has enabled him to obtain a greater understanding of key accounting concepts in order to help others as well as improving his own knowledge.

II. NATURE OF PROBLEM

Familiarity with the terminology of a subject area is a most important factor for the person who is studying in that particular area. This factor is even more important when the area to be studied is written in a foreign language.

Farsi is a quite different language than English. Most of the terms and concepts in accounting are therefore quite new and strange to all Iranian students. This adds greatly to the already large number of problems confronting the typical Iranian student who studies in the United States.

As Iran is becoming more and more industrialized in the future, the importance of accounting and communication of financial and other economic data is vitaly important. With the large growth in Iran's industries the number of accounting colleges and related institutions are increasing rapidly. But accounting books and other documents about accounting information are not changing and developing accordingly. This interpretation of accounting terminology should be of future use in helping to remedy this problem.

III. PROCEDURES FOLLOWED

The following steps and procedures were utilized in writing this thesis.

Step 1. An outline of terminology to be interpreted was developed. Considerable research was undertaken in different accounting textbooks and literature to determine the most important terminology and concepts of financial and managerial accounting.

Step 2. The outline of terms was approved by the thesis advisors. The discussion insured that the author had a clear understanding of the terminology and concepts.

Step 3. The meaning of the terminology and concepts was written in Farsi (Iranian) language.

Step 4. The Farsi version of the terminology and concepts was again discussed with the thesis advisor, again to insure the correct meaning.

Step 5. The meaning was corrected where necessary.

Step 6. The English and Farsi portions of the thesis were typed. The Farsi typing was accomplished in Tehran, Iran.

BIBLIOGRAPHY

1. Earl A. Spiller, Jr. "Financial Accounting" Revised edition 1971, Richard D. Irwin, Inc.
2. Glenn A. Welsch and Robert N. Anthony, "Fundamentals of Financial Accounting," Richard D. Irwin, Inc., 1974.
3. Dr. Aziz, Nabavi, "Principle of Accounting, Volume One," Farvardjn, Inc., 1969.
4. Dr. Aziz, Nabavi, "Principle of Accounting, Volume Two," Ziba, Inc., Tehran, 1970.
5. Ronald M. Copeland and Paul E. Dascher, "Managerial Accounting," Hamilton Publishing Company.
6. James M. Fremgen, "Accounting for Managerial Analysis," Richard D. Irwin, Inc., 1976.
7. Pearsun Hunt, Charles M. Williams and Gordon Donaldson, "Basic Business Finance," Richard D. Irwin, Inc.
8. Erich A. Helfert, "Techniques of Financial Analysis," Richard D. Irwin, Inc., 1972.
9. Walter B. Meigs, E. John Larsen and Robert F. Meigs, "Principles of Auditing," Richard D. Irwin, Incs., 1973.
10. Adolph Matz and Milton F. Usry, "Cost Accounting Planning and Control," South-Western Publishing Co.

INITIAL DISTRIBUTION LIST

		No. Copies
1.	Defense Documentation Center Cameron Station Alexandria, VA 22314	2
2.	Library, Code 0142 Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940	2
3.	Chairman Administrative Sciences Department Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940	2
4.	CDR J. C. Tibbitts, Code 55Ti Administrative Sciences Department Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940	1
5.	LCDR Mehrdad Koohi Imperial Iranian Navy c/o M. Shahidi 650 Monica Lane Campbell, CA 95008	2
6.	LCDR J. F. Owens, SC, USN Administrative Sciences Department Naval Postgraduate School Monterey, CA 93940	1
7.	Professor John Caspari Visiting Assistant Professor The University of Nebraska-Lincoln College of Business Administration Lincoln, Nebraska 68588	2
8.	Ahmad-Shekarsroosh Box 541 American International College Springfield, Massachusetts 01109	1

APPENDIX A

FINANCIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY INTERPRETED IN THE IRANIAN LANGUAGE

	<u>Term Pages</u>
ACCELERATED DEPRECIATION (see Depreciation: b-accelerated)	
ACCOUNTING	A-10
a. definition	A-10
b. accrual	A-13
c. cash	A-13
d. cost	A-15
e. financial	A-15
f. managerial	A-16
g. period (cycle)	A-16
ACCOUNTS	A-17
a. definition	A-17
b. chart of	A-22
c. payable	A-25
d. receivable	A-25
ACCRUAL ACCOUNTING (see Accounting: b-accrual)	
ACCUMULATED DEPRECIATION (see Depreciation: d-accumulated)	
ACTIVITY METHODS OF DEPRECIATION (see Depreciation c-activity method)	
ADJUNCT ACCOUNT (see Contra Accounts)	
ADJUSTING ENTRIES (see Entries: a-adjusting)	
ALLOWANCE FOR DEPRECIATION (see Depreciation: d-accumulated)	
ALLOWANCE FOR DOUBTFUL (see Bad Debt: a-allowance for)	
AMORTIZATION	A-25
ANNUITY	A-26
APPRECIATION	A-26

ASSETS	A-27
a. definition	A-27
b. current	A-27
c. noncurrent	A-28
d. intangible	A-28
e. useful life	A-29
AUDITING	A-29
AUDITOR	A-31
AVERAGE COST-INVENTORY (see Inventory: i-average cost)	
BAD DEBT	A-31
a. allowance for	A-33
BALANCE SHEET	A-38
b. definition	A-38
b. equation	A-38
c. ratio analysis	A-39
current ratio	A-40
quick ratio	A-40
equity ratio	A-40
fixed ratio	A-41
d. price level adjustment <i>A-41</i>	A-41
BONDS <i>A-42</i>	A-42
a. definition	A-42
b. debenture	A-43
c. mortgage	A-44
d. convertible	A-44
e. discount	A-44
f. indenture	A-45
g. premium	A-45
h. issue	A-46
i. stated interest rate	A-46
j. maturity value	A-46
k. callable	A-46
l. book value	A-47
BOOK VALUE OF BOND (see Bonds: l-book value)	
BOOKKEEPING	A-50
a. definition	A-50
b. single-entry	A-50
c. double-entry	A-51

	<u>Term Pages</u>
BUSINESS CONSOLIDATION	A-51
a. purchase	A-51
b. pooling	A-51
CALLABLE BOND (see Bonds: k-callable)	
CAPITAL STOCK	A-52
a. common	A-53
b. dividends	A-55
c. market value	A-55
d. par value vs. no par value	A-55
e. preferred	A-56
f. split	A-56
g. stated value (same as par value)	
h. treasury	A-57
CAPITAL SURPLUS	A-57
CAPITALIZATION	A-58
CASH	A-58
CASH ACCOUNTING (see Accounting: c-cash)	
CASH DISBURSEMENT JOURNAL (see Journal: b-cash disbursement)	
CASH RECEIPT JOURNAL (see Journal: c-cash receipt)	
CHART OF ACCOUNT (see Accounts: b-chart of)	
CLOSING ENTRIES (see entries: b-closing)	
COMMON STOCK (see Capital Stock: a-common)	
CONTINGENT LIABILITY (see liabilities: b-contingent)	
CONTRA ACCOUNT	A-58
CONVERTIBLE BOND (see Bonds: d-convertible)	
CORPORATION	A-60
COST VS. EXPENSES	A-60
COST ACCOUNTING (see Accounting: a-cost)	
COST OF GOODS SOLD	A-61
COSTING METHOD INVENTORY (see Inventory: n-costing method)	
CREDIT	A-61

CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTS (CPA)	A-61
CURRENT ASSETS (see Assets: b-current)	
CURRENT LIABILITY (see Liabilities: a-current)	
DEBENTURE BOND (see Bonds: b-debenture)	
DEBIT	A-62
DEFERRED CHARGE	A-62
DEFERRED REVENUE	A-63
DEPLETION	A-64
DEPRECIATION	A-64
a. straight-line method	A-67
b. accelerated method	A-70
1. sum-of-the-years digits method	A-71
2. double-declining method	A-73
c. activity method	A-76
1. working hours method	A-76
2. units of production method	A-78
d. accumulated	A-81
e. decreasing charge per period (same as accelerated method)	
f. uniform charge per period (same as straight-line method)	
g. varying charge per period (same as activity-line method)	
DISCOUNT BOND (see Bonds: e-discount)	
DIVIDENDS (see Capital Stock: b-dividends)	
DIVIDEND PER SHARE (see Capital Stock: b-dividends)	
DOUBLE ENTRY BOOKKEEPING (see Bookkeeping: b-double entry)	
EARNING PER SHARE	A-82
EARNED SURPLUS (see retained earning)	

	<u>Term</u>	<u>Pages</u>
ENTRIES		A-82
a. adjusting		A-82
b. closing		A-84
c. journal		A-85
d. ledger		A-87
e. posting		A-89
EQUITIES		A-89
EXPENSES		A-89
a. accrued		A-89
b. expired (see Cost vs. Expenses)		
EXTRAORDINARY ITEMS		A-90
FACE VALUE OF BOND (see Bonds: j-maturity value)		
FIFO (see Inventory: j-FIFO)		
FINANCIAL ACCOUNTING (see Accounting: e-financial)		
FINANCIAL ACCOUNTING STANDARDS BOARD		A-91
FINISHED GOODS (see Inventory: d-finished goods)		
FIXED ASSET (see Assets: c-noncurrent)		
GENERAL LEDGER (see also Accounts)		A-92
GENERAL JOURNAL (see Journals: c-general)		
GENERALLY ACCEPTED ACCOUNTING PRINCIPLES		A-92
a. cost principle		A-93
b. revenue principle		A-93
c. matching cost against applicable revenue		A-94
d. objectivity		A-94
e. consistency principle		A-94
f. full disclosure principle		A-95
g. exception principle		A-95
h. separate entity assumption		A-95
i. continuity		A-96
j. unit of measure		A-96
k. time period		A-96
GOOD WILL		A-97
GROSS MARGIN		A-97
INCOME		A-98

	<u>Term</u> <u>Pages</u>
INCOME STATEMENT	A-98
INCOME TAXES	A-98
INDENTURE OF BOND (see Bonds: f-indenture)	
INSTALLMENT SALES	A-98
INTANGIBLE ASSET (see Assets: c-intangible)	
INTERNAL REVENUE SERVICE	A-99
INVENTORIES	A-99
a. merchandise	A-101
b. raw materials	A-101
c. work in process	A-102
d. finished goods	A-102
e. supplies	A-102
f. periodic system	A-103
g. perpetual system	A-104
h. costing methods	A-105
i. average cost	A-106
j. first in first out (FIFO)	A-108
k. last in first out (LIFO)	A-110
l. specific identification	A-112
JOURNALS	A-113
a. cash disbursements	A-114
b. cash receipts	A-116
c. general	A-117
d. purchase	A-118
e. sales	A-119
JOURNAL ENTRIES (see Entries: d-journal)	
LEASE	A-120
LEDGER ENTRIES (see Entries: d-ledger)	
LEDGER GENERAL (see General Ledger, also Accounts)	
LIABILITIES	A-120
a. current	A-120
b. contingent	A-121
c. long-term	A-121
LAST IN FIRST OUT METHOD (see Inventory: k-LIFO)	

MANAGERIAL ACCOUNTING (see Accounting: e-managerial)	
MARKET	A-121
MARKET VALUE OF STOCKS (see Capital Stocks: c-market value)	
MATURITY VALUE OF BOND (see Bonds: j-maturity value)	
MERCHANDISE INVENTORY (see Inventory: a-merchandise)	
MONETARY ASSETS	A-121
MORTGAGE (see Bonds Mortgage)	
NONCURRENT ASSETS (see Assets: d-noncurrent)	
NO PAR VALUE STOCK (see Capital Stocks: d-no par value)	
NOTES	A-122
a. payable	A-122
b. receivable	A-123
OWNERS EQUITY	A-123
PAR VALUE STOCK (see Capital Stock: d-par value)	
PARTNERSHIP	A-124
PENSIONS	A-124
PERIODIC-INVENTORY SYSTEM (see Inventory: f-periodic system)	
PETTY CASH	A-125
POSITION STATEMENT (see Balance Sheet)	
POSTING ENTRY (see Entries: e-posting)	
PREFERRED STOCK (see Capital Stock: e-preferred)	
PREMIUM BOND (see Bonds: g-premium)	
PREPAID EXPENSE (see Deferred Charge)	
PRINCIPAL	A-125
PROFIT AND LOSS STATEMENT (see Income Statements)	
PURCHASE DISCOUNT	A-125

	<u>Term</u> <u>Pages</u>
PURCHASE JOURNAL (see Journals: d-purchase)	
PURCHASE RETURN	A-127
RAW MATERIALS (see Inventory: b-raw material)	
REPLACEMENT COST	A-128
RESERVE FOR BAD DEBT (see Bad Debt: a-allowance for)	
RETAINED EARNINGS	A-129
RETIERMENT OF LONG-TERM DEBT	A-129
a. redemption	A-130
b. conversion	A-130
c. refunding	A-130
REVENUE	A-131
RESIDUAL VALUE (see Salvage Value)	
SALES JOURNAL (see Journal: e-sales)	
SALES REVENUE	A-131
SALVAGE VALUE	A-131
SEC (see Securities and Exchange Commission) A-132	A-132
SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION	
SINGLE-ENTRY BOOKKEEPING (see Bookkeeping: a-single entry)	
SINKING FUNDS	A-132
SOLE PROPRIETORSHIP	A-133
SPECIFIC IDENTIFICATION (see Inventory: 1-specific identification)	
STATED INTEREST OF BOND (see Bonds: i-stated interest rate)	
STATEMENT OF CHANGES IN FINANCIAL POSITION	A-133
STOCK (see Capital Stock)	
STOCK SPLIT (see Capital Stock: f-split)	

STRAIGHT-LINE METHOD OF DEPRECIATION (see Depreciation a-straight-line method)	
SUM-OF-THE-YEARS-DIGITS (see Depreciation: b-1)	
SUPPLIES (see Inventory: e-supplies)	
T ACCOUNT (see Account)	
TREASURY STOCK (see Capital Stock: h)	
TRIAL BALANCE	A-134
UNCOLLECTABLE ACCOUNT (see Bad Debt: a)	
UNEARNED INCOME (see Deferred Revenue)	
UNIFORM CHARGE PER PERIOD OF DEPRECIATION (see Depreciation)	
UNITS OF PRODUCTION METHOD OF DEPRECIATION (see Depreciation)	
USEFUL LIFE OF ASSET (see Asset: e)	
WAGES AND SALARIES	A-134
WORKING CAPITAL	A-135
WORK IN PROCESS (see Inventory: c)	

a. Definition

الف- تعریف حسابداری :

ت

حسابداری عبارت از فن و روشی است بمنظور جمع آوری ومخابره اطلاعات

مربوط به رویداد های اقتصادی و فعالیت های مالی يك مؤسسه در قالب

اعداد قابل سنجش بپول . وظیفه نهائی آن فراهم آوردن اطلاعات مالی

مورد نیاز جهت افراد وگروههای مختلف که بطریق ذینفع وعلاقمنس

به وضع مالی سازمان ومؤسسه هستند میباشد .

برای روشن شدن مطلب بایستی که کلمه جمع آوری ومخابره را که در

تعریف مذکور دیده است بیشتر مورد مطالعه وتفسیر قرار داد . میتوان

گفت مرحله جمع آوری عبارت از انتخاب ون ذخیره اطلاعات -

حسابداریست که خود از سه مرحله شناسائی (انتخاب) ، سنجش

و ثبت تشکیل میگردد .

منظور از مرحله شناسائی (انتخاب آن است که سیستم حسابداری

در میان رویداد های مختلف اقتصادی فعالیتها ومعاملاتی را شناسائی ویدا

انتخاب نماید که بنحوی در وضع مالی مؤسسه تاثیر گذاشته و یا بعبارت دیگر

زیربط باشد . منظور از مرحله سنجش پیدا نمودن يك رابطه منطقی جهت تبدیل

این فعالیتها و رویداد های اقتصادی در قالب پول میباشد . و یا بعبارت دیگر اعدادی که

شود

در دفاتر حسابداری نشان داده میشوند وثبت میگردد معرف حجم و یا مقدار اموال نمیشود

بلکه در این مرحله این مقدار و حجم بطریق منطقی برحسب واحد پول تبدیل گردیده
 مثبت میشوند . بالاخره در مرحله ثبت بایستی کلیه خصوصیات فعالیتها را تجزیه و
 تحلیل و مشخص نمود و مورد بررسی دقیق قرار داد و هر فعالیت را برحسب خصوصیات
 آن در دفاتر مؤسسه بطور دقیق و مرتب ثبت و نگهداری نمود . در مرحله ثبت کلیه
 فعالیتهای مالی مؤسسه در دفتری بنام دفتر روزنامه ثبت میگردد . پس بطور
 خلاصه چنین نتیجه میگیریم در مرحله جمع آوری (منظور از مرحله جمع آوری) رویدادهای
 اقتصادی و فعالیتهای مالی از پیربط يك مؤسسه شناسائی شده و طبق معیارهای
 منطقی به اعداد قابل سنجش به پول تبدیل گردیده و در دفاتر آن ثبت و نگهداری میگردد .
 مرحله مهم دیگر که در تعریف فوق تحت عنوان مذاکره ذکر گردیده
 است نیز شامل سه مرحله طبقه بندی ، تلخیص ، و تعبیر و تفسیر نتایج حاصله میباشد .
 در مرحله طبقه بندی کلیه اعداد و ارقام ثبت شده در دفتر روزنامه به حسابهای مختلف
 و جداگانه آن که در دفتر کل نامیده میشود نقل میگردد . در این حالت برای هر فعالیت
 مالی که دارای خصوصیات مشترکی میباشند دفتر و حساب جداگانه تهیه شده و —
 معاملات مربوط در آن ثبت و نگهداری میشوند . مانند حساب خرید که کلیه عملیات مربوط
 به خرید در این حساب نگهداری میشود و هنگامیکه نتیجه فعالیتها و معاملات بدین
 ترتیب طبقه بندی گردند اطلاعات منطقی و مفیدتری در اختیار مدیران و افراد ذینفع
 قرار میدهند . مثلاً " برای دانستن موجودی نقدی مؤسسه کافیهست بحساب صندوق
 و یا بانك مراجعه نمود . در مرحله تلخیص کلیه اطلاعات جمع آوری و طبقه بندی شده در

هر فاصله زمانی معین (معمولاً یک سال که دوره حسابداری نامیده میشود) خلاصه
 گردید و در قالب صورت حسابهای مالی گزارش میشوند . و یا عبارتند یگرد این -
 مرحله حسابداری است که نتایج فعالیتهای مالی يك واحد اقتصادی بصورت گزارشهای
 مالی و صورت حسابها تهیه و تنظیم گردیده و گزارش میشوند . تهیه و تنظیم
 گزارشهای مالی باید طوری باشد که بطور خلاصه و ساده حد اکثر اطلاعات عالی مورد
 نیاز را در اختیار مدیران و افراد ذینفع قرار دهد . و اهم این صورت حسابها -
 عبارتند از ترازنامه (بیلان) که وضعیت مالی سازمان را بصورت خلاصه در يك تاریخ معین
 نشان میدهد و صورت حساب سود و زیان که وضعیت مالی و عملکرد يك مؤسسه را در فاصله
 زمانی معین (دوره حسابداری) نشان میدهد . بالاخره منظور از تعبیر و تفسیر
 که مهمترین وظیفه حسابداری میباشد تفسیر و تجزیه و تحلیل کردن صورت حسابهای
 مالی جهت سنجش عملکرد و ارگن‌گذاشته و کارآیی افراد سازمان میباشد . در این
 مرحله مدیران و استفادها کنندگان اطلاعات حسابداری که به علت مشغله زیاد نمیتوانند
 در جریان روزمره فعالیتهای مالی و معاملات مؤسسه قرار گیرند و یا در این رشته تخصصی
 ندارند از وضعیت مالی مؤسسه کاملاً آگاهی پیدا نموده و راهنمایی میشوند .
 تلخیص و تفسیر فعالیتهای مالی مؤسسه یکی از مهمترین مراحل حسابداری است که
 باعث جداسازی حسابداری از دفتر میگردد .

پس بطور خلاصه با توجه به تعریفی که در قسمت اول این قسمت ذکر

گردید و تشریح مراحل مختلف حسابداری را نیز میتوان چنین تعریف کرد .

حسابداری عبارت از فن شناسائی ، سنجش ، ثبت ، طبقه‌بندی ، -

تلخیصی (خلاصه کردن) رویداد های اقتصادی و یا فعالیت های مالی يك موسسه

در قالب اعداد سنجش به پول و تعبیر و تفسیر نتایج حاصله میباشد .

لازمه یاد آوری است که حسابداری بر حسب نوع استفاد ه کنندگان و وظیفه آن با انواع

مختلف تقسیم میگردد که اهم آن عبارتند از : حسابداری مالی ، حسابداری مدیریت

حسابداری قیمت تمام شده (حسابداری صنعتی) ، حسابداری دولتی ،

حسابداری مالیاتی ، حسابرسی و نظایر آن که در بخش های دیگر هرکدام

را باختصار شرح میدهم .

ب - حسابداری تعهدی : **b. accrual**

عبارت از روش حسابداری است که بر اساس آن کلیه معاملات و فعالیت های

مالی يك سازمان بر مبنای تاریخ وقوع و انجام فعالیت در دفتر موءسسه مذکور -

ثبت میگردد نه بر اساس تاریخ دریافت و پرداخت پول . و یا به عبارت دیگر در

حسابداری تعهدی ب محض اینکه وقوع هزینه ای قطعیت پیدا میکند و یا

تحصیل درآمد محقق میشود جریان امر در دفتر ثبت میگردد -

ولو اینکه دیناری وصول و یا پرداخت نگردد باشد .

پ - حسابداری نقدی : **c. cash**

عبارت از روش حسابداری است که بر اساس آن کلیه معاملات و فعالیت های

يك سازمان بر مبنای تاریخ دریافت و پرداخت پول حاصل از فعالیت در فتر آن ثبت میگردد . یا بعبارت دیگر در حسابداری نقدی در آمد وقتی در حسابها ثبت میشود که نقد امر دریافت و هزینه هنگامی به حساب منظور میشود که وجهی عملاً پرداخت شده باشد . این روش بدلیل اینکه ممکن است تاریخ دریافت و پرداخت وجه حاصل از فعالیت با تاریخ دوره مالی انجام فعالیت فرق داشته باشد روش خوبی نمیباشد . برای روشن شدن مطلب به مثال زیر توجه شود .

فرض کنیم تجارتخانه امید در آخر اسفند ماه هر سال در فتر حسابداری خود را جهت تهیه صورت حسابهای مالی می بندد . در تاریخ پانزدهم اسفند ماه ۲۰۳۰ شرکت فوق بمبلغ ۳۰۰۰ ریال کالا بطور نسیه بفروش میرساند که تاریخ دریافت وجه آن پانزدهم فروردین ماه ۲۰۳۱ میباشد . همانطوریکه گفته شد بر اساس این روش مبلغ ۳۰۰۰ ریال با تاریخ پانزدهم فروردین ماه ۲۰۳۱ (تاریخ دریافت وجه) در حساب فروش شرکت ثبت میگردد . در نتیجه در تاریخ تهیه صورت حسابهای مالی (پایان اسفندماه) مبلغ ۳۰۰۰ ریال فروش که عملاً انجام گردیده در حسابها منعکس نشده است . بنابراین صورت حسابها ارقام واقعی را نشان نمی دهند که خلاف اصول حسابداری میباشد . باین دلیل روش فوق رایج نمیباشد .

ت - حسابداری قیمت تمام شده (حسابداری صنعتی): d. Cost

برقراری روشهای خاص حسابداری جهت محاسبه دقیق قیمت تمام شده یک واحد کالا و اتخاذ سیستمی که اطلاعات دقیق و لازم را جهت تعیین قیمت تمام شده یک واحد از محصول یک کارخانه و یا مرحله ای از مراحل تولید کالا را در اختیار استفاده کنندگان قرار دهد از وظایف حسابداری صنعتی میباشد. یا عبارت دیگر وظیفه حسابداری صنعتی تهیه اطلاعات دقیق و صحیح بر اساس صور مختلف مدیریت جهت کمک به آنان در تصمیم گیری، برنامه ریزی، کنترل عملیات تولیدی است و همچنین تعیین قیمت تمام شده یک کالا (فروش) رفته و یا موجود در انبار) میباشد.

ث - حسابداری مالی: e. financial

همانطوریکه در تعریف حسابداری توضیح داده شد حسابداری مالی یکی از تقسیمات حسابداری است. عملیات مربوط به تشخیص، ثبت طبقه بندی، تلخیص بخصوص تهیه اطلاعات مالی مورد نیاز برای افراد ذینفع خارج از سازمان (صاحبان سرمایه، بانکداران، بستانکاران) از وظایف حسابداری مالی میباشد. و این اطلاعات را از طریق تهیه و تنظیم صورتحسابهای مالی - (ترازنامه - سود و زیان) در اختیار آنان قرار میدهد. بدیهی است صاحبان سرمایه و سهامداران مؤسسات بازرگانی همیشه علاقمندند از وضع مالی و سود و زیان شرکت خود با اطلاع باشند.

حسابداری مالی با تهیه صورت حسابها این اطلاعات را در اختیار آنان قرار میدهند .
 با بررسی این اطلاعات است که صاحبان سرمایه میتوانند نسبت به درجه کفالت
 مدیران و کردار آنها در مورد سسه خود مطلع شوند . همچنین بانکداران و بستانکاران
 (طلبکاران) که طرف معامله سسه هستند از طریق گزارشاتی که حسابداران
 مالی در اختیار آنان قرار میدهند از وضع مالی سسه با اطلاع شده و میتوانند
 در مورد میزان اعتباری که باید برای سسه تسهیلات مذکور قائل شوند تصمیم گیری
 نمایند . تهیه چنین اطلاعاتی در غالب صورت حسابهای مالی از وظایف
 حسابداران مالی میباشد .

ج - حسابداری مدیریت : f. managerial

یکی دیگر از تقسیمات حسابداری بنام حسابداری مدیریت میباشد . تهیه
 اطلاعات مالی مورد نیاز مدیران داخلی سازمان (مدیر فروش، مدیر تولید و غیره) -
 جهت کمک به آنان در امر برنامه ریزی، کنترل تصمیم گیری از وظایف حسابداری مدیریت
 است. مثلاً برای تعیین سطح تولید و یا میزان خرید، سطح فروش مدیران احتیاج
 به اطلاعات دقیق و صحیحی جهت برنامه ریزی و تصمیم گیری دارند . این اطلاعات
 از طریق حسابداری مدیریت در اختیار آنان قرار میگیرد .

ج - دوره حسابداری (دوره مالی) : g. period-cycle

معمولاً عمر فعالیت سسه نامحدود میباشد و عاقلانه بنظر نمیرسد تا
 پایان عمر و تمام فعالیت سازمانها بمنظور مشخص نمودن وضع مالی آن صبر نمود .

از اینرو مؤسسات و سازمانها غالباً در هر فاصله زمانی وضع مالی مؤسسه را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داده و صورت حسابهای مالی تهیه مینمایند این فاصله زمانی که بسته به هر سازمان فرق مینماید و ممکن است یکماه، دو ماه، ششماه و یا یکسال باشد دوره مالی (دوره حسابداری) مینامند . و یا بعبارت دیگر عبارت از دوره ای است که در پایان آن حسابها را مؤسسه بسته و صورت حسابهای مالی برای پایان دوره و یا طول دوره تهیه و تنظیم میگردد .

ACCOUNTS

حساب :

الف- تعریف حساب : a. definition

عبارت از سرفصل و یا عنوانی است که در آن کلیه معاملات و فعالیتها یک مؤسسه که دارای خصوصیات مشترکی هستند ثبت و نگهداری میشود . مانند حساب خرید که در آن کلیه معاملات و عملیات مربوط به خرید مؤسسه ثبت و نگهداری میشود .

برای تسهیل تهیه صورت حسابها باید حسابهای از اقلامی که در ترازنامه و صورت حساب سرمایه و سود و زیان دیده میشود بطور جداگانه نگهداری و محاسبه شود . و بدین منظور برای هر یک از اقلام مذکور یک کارت و یا صفحه ای از یک دفتر اختصاص داده میشود که این صفحه یا کارت یک حساب نامیده میشود .

مثلاً باید حساب جداگانه‌ای برای صندوق، بد هکاران، ساختمان، اثاثه، سرمایه، درآمد هزینه اجاره، هزینه حقوق و نظائر آن نگهداری و مرتباً افزایش و یا کاهش اقلام مذکور را در حسابهای مربوطه ثبت نمود. و مجموعه حساب يك مؤسسه را دفترکل (General ledger) مینامند.

حسابداری ساده‌ترین شکل خود دارای سه قسمت بشرح زیر میباشد

۱- عنوان حساب که عبارتست از نام یکی از اقلام دارایی - بدهی - سرمایه درآمد و هزینه.

۲- طرف راست حساب که در اصطلاح حسابداری آنرا بد هکار مینامند

و در انگلیسی در طرف چپ وینام debit میباشد بد هکار = debit

۳- طرف چپ حساب که بستانکار نامیده میشود و در انگلیسی برعکس و در

طرف راست قرار دارد و آن Credit میگویند.

این فرم حساب که بمناسبت شباهت آن به حرف T لاتین بفرم T معروف

است و شکل زیر نمایش داده میشود (توجه شود در انگلیسی درست بد هکار و بستانکار برعکس است)

TITLE		نام حساب	
debit	credit	بستانکار	بد هکار
بد هکار	بستانکار		

معمولا " حسابهای را که در اکثر موارد سساتنگهداری میشود به پنج - ج
گروه تقسیم مینمایند (طبقه بندی میشوند) ۱- حسابداری ۲- حساب
بدنی ۳- حساب سرمایه ۴- حساب درآمد ۵- حساب هزینه
چنانچه حسابها در یک مؤسسه زیاد باشد باید برای سهولت تشخیص و تمیز
حسابها و تسهیل در انجام عملیات حسابداری و همچنین صرفه جویی در وقت
آنها را بوسیله شماره و یا علائم معینی مشخص نمود و بمنظور شماره گذاری حسابها
باید ابتدا ایستگی کامل از کلیه حسابها تا یکدرد مؤسسه مربوطه مورد نیاز است
تهیه و سپس برای هر یک از حسابهای مذکور شماره لازم تعیین شود و در تنظیم
سیستم شماره گذاری وجود ترتیب و نظم و رابطه منطقی بین شماره حسابها
لازم و ضروری است . مثلا " در طرح شماره گذاری زیر که بعنوان نمونه کوچکی -
ارائه میشود شماره ها دارای دو رقم است که طرفی چپ رقم معرف طبقه و گروه
حسابها و رقم سمت راست معرف تعداد آنها میباشد مثلا " حسابهای که باید
شروع میشود حسابداری و حسابهای که با ۲ شروع میشود حساب بدنی -
والا آخر .

۱- حسابهای دارائی (۱۹-۱۱)	۱۱-۱۹
۱۱ صندوق	۱۱
۱۲ بدهکاران	۱۲
۱۳ اسناد وصولی	۱۳
۱۴ موجودی کالا	۱۴
۱۵ زمین	۱۵
۲- حسابهای بدهی (۲۹-۲۱)	۲۱-۲۹
۲۲ بستانکاران	۲۲
۲۳ اسناد پرداختنی	۲۳
۲۴ مالیات پرداختنی	۲۴
۲۵ حقوق پرداختنی	۲۵
۳- حسابهای سرمایه (۳۹-۳۱)	۳۱-۳۹
۳۱ سرمایه	۳۱
۳۲ برداشت	۳۲
۴- حسابهای درآمد (۴۹-۴۱)	۴۱-۴۹
۴۱ درآمد	۴۱
۴۲ فروش	۴۲

هـ- حسابهای هزینه (۵۱-۵۹)

- ۵۱ هزینه آگهی
- ۵۲ هزینه حقوق کارمندان
- ۵۳ هزینه بیمه
- ۵۴ هزینه اجاره
- ۵۵ هزینه برق

بدیهی است چنانچه شماره حسابها در یک مؤسسه زیاد باشد میتوان از -
عددهای ورقمی و یا بیشتر استفاده نمود ه ولی آنچه مهم است رابطه
معقول بین شمارهها و حسابها است که در اینجا مثلاً " رقم سمت چپ طبقه
حسابها را معین مینماید .

ب - فهرست اسامی حساب : b.chart of

عبارت از فهرست اسامی و حسابهای استکه مؤسسات جهت ثبت

عملیات و فعالیت خود نگهداری مینمایند تعداد اسامی این نوه حسابها

بستگی به حجم فعالیت ، نوع فعالیت و نیاز مؤسسات دارد . نمونه زیر

اسامی تعداد حسابهای استکه معمولاً در مؤسسات مورد استفاده قرار

میگیرد .

- حسابهای دارایی - (۱۱) شامل :

۱- نام حساب :

1- cash	۲- حساب صندوق
2- Account Recievable	۳- بدحکاران
3- Note Recievable	۴- اسناد دریافتی
4- Inventory Material	۵- موجود مواد اولیه
5- Work in Process	۶- موجودی کالای در جریان ساخت
6- Finished good	۷- موجودی کالای تکمیل شده
7- Bank	۸- بانک
8- Office Furniture	۹- اثاثه اداری
9- Land	۱۰- زمین
10- Building	۱۱- ساختمان
11- Good Will	۱۲- سرقفلی

	حسابہاں بدھی شامل
1- Account Payable	۱- بستانکاران
2- Note Payable	۲- اسناد پر ادختنی
3- Wage Payable	۳- حقوق پر ادختنی
4- Mortgage Bond Payable	۴- دیون رهنی پر ادختنی
	حساب سرمایہ شامل :
1- Capital Stock	۱- حساب سرمایہ
2- Common Stock	۲- اوراق سهام
	حساب ہزینہ ہا شامل :
1- Rent Expense	۱- ہزینہ اجارہ
2- Sale Expense	۲- ہزینہ فروش
3- Depreciation expense	۳- ہزینہ استهلاك
4- Wage expense	۴- ہزینہ حقوق
	حساب درآمد ہا شامل
Sale or Revenue	۱- درآمد فروش
Intrest Revenue	۲- درآمد بید بہرہ

وسایر حسابها :

1- Cost of good Sold

قیمت تمام شده کالای فروش رفته

2- Manufacturing cost

عزینة تولید

3- Over head Expense

هزینه سر بار

4- Direct labor

حساب دستمزد مستقیم

5- Raw material

حساب مواد اولیه

6- Indirect labor

حساب دستمزد غیر مستقیم

7- Net income

حساب درآمد ویژه

8- Long term debit

بدهی های طولی مدت

c. payable

پد حسابستانکاران :

عبارت از حسابی است که در آن بدهی مؤسسه ثبت و نگهداری میشود و معمولاً

این بدهی در مقابل خرید کالا بطور نسبیه میباشد. و یا عبارت دیگر مانده حساب

بستانکاران حاکی از تعهداتی است که از خرید نسبه و یا دریافت وام ناشی میشود

و در مقابل آن سند تنظیم نمیگردد.

d. receivable

ت - حساب بدهکاران :

عبارت از حسابی است که در آن مطالبات مؤسسه از اشخاص و یا مؤسسات

دیگر ثبت و نگهداری میشود و معمولاً " اقلام موجود در این حساب از فروش کالا یا

انجام خدمت به نسبه ناشی میگردد و مانده حساب بدهکاران حاکی از

مقدار طلب مؤسسه از افراد و یا مؤسسات دیگر میباشد.

AMORTIZATION

در حسابداری اصولاً "حسابها را میتوان به پنج گروه - دارایی، بدهی،

سرمایه، درآمد و هزینه طبقه بندی نمود. حساب دارایی نیز به سه طبقه دارایی

جاری، دارایی ثابت و دارایی غیر مشهود تقسیم میشوند. دارائیهای غیر

مشهود عبارت از دارائیهایی هستند که وجود آنها در خارج مشهود نمیشود

ولی برای مؤسسه دارای ارزش میباشند. اهم آن عبارتست از حق سرقفلی، حق

اختراع، حق بهره برداری از معادن، امتیاز طبع و نشر کتاب میباشد. بدیهی

است که مدت استفاده از چنین حقوقی در موسساتی که مالک آن میباشد

نامحدود نمی باشد و بعلمت آنکه در اراضیهای مذکور بتدریج که مورد استفاد ه قرار میگیرند ارزش قبلی خود را از دست میدهند و باید در هر دوره مالی به نسبت استفاده از آن مقداری استهلاك برای آن در نظر گرفت . اصطلاح فوق عبارت از تعیین استهلاك برای اراضی غیر مشهود میباشد . و معمولا " بطریق خط - مستقیم (ساده) محاسبه میشود یعنی ارزش اراضی را بر تعداد سالهای عمر آن تقسیم نمود و همه ساله تا پایان عمر آن به حساب سود و زیان منظور می نماید - و معنی دیگر آن عبارت از پرداخت و استهلاك کردن آن بطور اقساط میباشد .

ANNUITY

عبارت از يك سری دریافتها و یا پرداختهای مساوی پول در فاصله زمانی منظم و برای يك مدت معین میباشد و یا بعبارت ساده تر عبارت از اقساط دریافتی و یا پرداختی است که مبلغ آن با هم برابر بوده (مثلا " ۲۰۰ ریال هر قسط) و زمان پرداخت و سر رسید هر قسط نیز با هم برابر باشد (مثلا " هر ۳ ماه پرداخت و یا دریافت شود) و برای مدت معین باشد (مثلا " ۲۰ ماه)

APPRECIATION

معنی لغوی آن افزایش قیمت است و در اصطلاح حسابداری عبارت از ترقی و افزایش قیمتها در اثر تورم میباشد .

ASSETS

دارایی :

a. definition

الف-تعریف دارایی :

دارایی عبارت از کلیه اموال و حقوق مالی متعلق بیک مؤسسه میباشد . هدف از بدست آوردن آن با امید سود آوری در زمانهای آینده و همچنین انجام فعالیت مالی است . در این متعلقات ممکن است بصورت تملك اموال باشد مانند خرید زمین ، ساختمان ، ماشین آلات ، کالا و غیره و یا بدست آوردن و قرارداد انجام خدمت مانند خرید بیمه بمدت ۳ سال و یا پیشپرداخت اجاره بها برآمد تعیین که جزو دارایی مؤسسه محسوب میشوند . بمنظور تسهیل در امر تجزیه و تحلیل دارایی و نتیجه گیری مفید از آن دارایی را بسه طبقه دارایی جاری ، دارایی ثابت و دارایی غیر مشهود تقسیم مینمایند که در قسمتهای مربوطه تعریف میگردند .

b. current

ب- دارایی جاری :

آن قسمت از دارایی که در یک دوره کوتاه مدت میتوان آنرا بپول نقد تبدیل نمود و یا بعبارت دیگر قابلیت تبدیل آن بپول نقد زیاد میباشد و در جریان عادی تولید و فعالیتها مالی مؤسسه در زمان نسبتاً کوتاه مورد مصرف قرار میگیرند . انواع مهم دارایی جاری عبارتند از صندوق (وجه نقد) بانك ، بدهکاران ، موجودیها ، اسناد دریافتنی ، پیشپرداختها و نظایر آن .

c. noncurrent

بند دارایی ثابت :

عبارت از داراییهایی هستند که یا اصولاً "وبالطبع غیرمنقول و ثابت میباشند

و یا بجهت اینکه عمر نسبتاً طولانی داشته و مؤسسات از آن برای مدت زیاد (ی -

پیش از یکسال) استفاده می نمایند باین نام معروف شده اند . اهــــــــــــــــم

دارایی ثابت عبارتند از ساختمان ، زمین ، ماشین آلات و تجهیزات ، سرمایه

گذاری های طولی مدت در سایر کمپانیها و نظایر آن دارایی ثابتــــــــــــــــ

رانیز میتوان به دو طبقه تقسیم نمود . دارایی ثابت مشهود مانند زمین ،

ساختمان و غیره و دارایی ثابت غیرمشهود مانند حق چاپ (برای مدت

طولانی) ، حق ثبت و نظایر آن . دارایی ثابت مشهود نیز بدو دسته تقسیم

میشوند . دارایی ثابت مشهود که در جریان فعالیتها بازرگانی مؤسســــــــــــــــه

مورد استفاده قرار میگیرند (زمین ، ساختمان ، ماشین آلات) و منابع طبیعی .

d. intangible

ث - داراییها ~~غیر~~ مشهود :

داراییها ~~غیر~~ مشهود عبارت از داراییهایی هستند که وجود آنها در

خارج مشهود نمیباشد ولی برای مؤسسه دارای ارزش بوده و جزو دارایی آن -

محسوب میشوند . معمولاً انواع این داراییها در مقابل پرداخت پول بدست

میآید . و اهم آن عبارتند از حق سرقفلی ، حق چاپ ، حق اختراع ، حق

بهره برداری از معادن و نظایر آن .

ث عمر مفید دارائی :

e. useful life

عبارت از مدت زمانی است که پیش بینی میشود که دارائی خریداری شده مورد استفاده و بهره برداری قرارگیرد . در ابتدای خرید دارائی های ثابت جهت محاسبه استهلاک آن مدت زمان معینی را بعنوان عمر مفید دارائی تعیین مینمایند (مثلاً ۵ سال) و این تخمین و برآورد توسط کارشناسان مربوطه با توجه به معیارهای مختلف انجام میشود . این مدت زمان ممکن است با عمر واقعی دارائی یکی نباشد .

حسابرسی :

AUDITING

در دنیا پیچیده اقتصادی و صنعتی مخابره صحیح و دقیق اطلاعات حسابداری و سایر اطلاعات اقتصادی نقش مهمی را دارا میباشد . امروزه - شرکت های بزرگ سهامی و تجارتخانه های عظیم بازرگانی بوسیله تعداد بیشماری سرمایه گذاران تسکیل شده است و مدیران و سرمایه گذاران معمولاً " از جریان روزمره فعالیت های مالی سازمان خود بدور میباشند . بدیهی است مدیران و صاحبان سرمایه و مؤسسين شرکت های بازرگانی علاقمندند همیشه از وضع مالی و سود و زیان مؤسسه ای که متعلق بآنان است مطلع باشند . بستانکاران و بانکداران نیز به نوبه خود جهت اعطاء اعتبار و دریافت مطالبات خود و میزان داد و ستد به سرنوشت

مالی چنین موءسساتی علاقمند میباشند . دولت نیز از د و نظر نیازمند باگاهی از وضعیت مالی و نتایج فعالیت های موءسسات انتفاعی و بازرگانی میباشد یکی از نظر وصول مالیات که منبع مهم درآمد دولت است و دیگری از نظر طرح و تنظیم برنامه های اقتصادی . با توجه به مندرجات ^{فوق} سیستم حسابداری دقیق و منظم و گزارشات و صورت حساب های مالی تنها وسیله ای است که میتواند اطلاعات مربوطه را در اختیار آنان (مدیران ، سرمایه گذاران ، بانکداران ، بستانکاران ، دولت) قرار دهد . حالا این سؤال پیش می آید که تا چه حد میتوان به صحت صورت حسابها و اطلاعات بدست آمده از آن که دارای اهمیت بیشماری است و اساس و منشاء تصمیمات مهم مملکتی است اطمینان نمود ؟ جواب به چنین سئوالی باعث بوجود آمدن رشته جدید حسابداری که اهمیت خادردارد و بنام حسابرسی گردیده است . حسابرسی عبارت از بررسی و معیذ دقیق و منظم صورت حساب های مالی ، دفاتر ، مدارک حسابداری ، اسناد و اوراق مربوطه بمنظور حصول اطمینان از صحت و سقم آنان (از نظر کیفیت و کمیت) میباشد . حسابرسی بدو قسمت تقسیم میشود . حسابرسی داخلی که توسط حسابرسان و کارکنان خود موءسسه انجام میگردد طی آن مدیران داخلی از وضع مالی موءسسه و کارآیی افراد مطلع میشوند . و دیگر حسابرسی است که توسط حسابداران رسمی و مستقل انجام میگردد و معمولاً این نوع حسابرسی در پایان دوره مالی انجام شده و مبنای محاسبه مالیاتی است و همچنین مورد

استفاده بانکداران ، سرمایه‌گذاران و ستانکاران است. این گروه به صورت حسابها و گزارشات مالی که توسط حسابداران رسمی و مستقل ممیزی شده است اطمینان نمود و مورد قبول آنان میباشد .

AUDITOR

حساببررس :

شخص و یا اشخاصی هستند که در رشته حسابرسی دارای تخصص و مدرک بوده و عمل حسابرسی را انجام میدهند .

BAD DEBIT

بدهی مشکوک :

یکی از خصوصیات مهم فروش در دنیا امروز فروش بطور نسیه میباشد و بسیاری از کالا و یا خدماتیکه در بازار اقتصار عرضه میگردد بطور نسیه واقعات بفروش میروند . اتحاد چنین سیاستی موجب شده است که در رتازنامهٔ مؤسسات تولیدی و بازرگانی حسابی تحت عنوان مطالبات (بدهکاران) بوجود آید . همچنین این خصوصیات موجب پیدایش اوراق اعتباری تحت عنوان فروش نسیه ، فروش غیر نقدی و یا فروض اعتباری و نظایر آن در سازمانهای بازرگانی و مؤسسات تولیدی بزرگ گردیده است . وظیفه اصلی این قسمتها در سازمانهای ذکر شده بررسی وضع مالی مشتریان و پیشبینی عملکرد و سود و زیان آنان میباشد . تا بدین ترتیب مشخص نمایند که با چه اشخاص و یا مؤسساتی میتوانند معامله نموده و تا چه حد میتوانند برای آنان اعتبار قائل شوند .

چنانکه تجربه نشان میدهد با توجه به تمام تدابیر و دقتی که در شناسائی مشتریان میگردد باز تخم ممکن است مقداری از این مطالبات وصول نگردد و یا بعد بارت دیگر سوخت شود. همچنین ممکن است کالا و یا خدمتی که در یک دوره مالی بفروش میرود در دوره مالی بعد مشخص گردد که مقداری از آن لا وصول مانده و سوخت شده است. در نتیجه صورت حساب سود و زیانی که برای این دوره مالی تهیه و تنظیم گردیده عاری از حقیقت بوده و و یا - زیان واقعی را نشان نمی دهد. بعلمت آنکه مبلغی از فروش انجام شده وصول نگردد و مادرحقیقت سود بیشتری را نشان داده ایم. مثلاً مادر دوره مالی منتهی به اسفند ۴۵ مبلغ ۲۰۰۰۰۰ ریال فروش نسیده داشته ایم - که در این مبلغ ۱۵۰۰۰۰ ریال آنرا در همان دوره وصول کرده و در دوره مالی (پایان اسفند ۴۶) بعد نیز ۴۰۰۰۰ ریال آنرا وصول نموده ایم و در پایان دوره مالی منتهی به اسفند ۴۶ مشخص گردیده است که ۱۰۰۰۰ ریال باقیمانده قابل وصول نیست و سوخت گردیده است. در نتیجه سود و زیان سال منتهی به اسفند ۴۵ مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال اضافه نشان میدهد چون حساب فروش مبلغی را نشان داده که ۱۰۰۰۰ ریال آن وصول نگردیده است. و از طرف دیگر طبق اصول و موازین حسابداری صورت حسابها و گزارشات مالی بایستی متکی بر حقیقت بوده و اعداد و ارقام مندرج در آن باید نشان دهند و واقعیت باشند تا استفاده کنندگان از این اطلاعات را دچار گمراهی ننمایند. و طبق اصل دیگر

حسابداری کلیه هزینه‌های دوره بایستی از درآمد همان دوره کسر گردد .
 که در مغال فوق این اصول رعایت نگردیده است . علت اول آنکه صورتحسابهای
 مالی (سود و زیان) مال منتهی به اسفند ۶۰ را نشان نمی دهد چون فروش
 مبلغ . . . ریال اضافه نشان میدهد و همچنین مبلغ . . . ریال در -
 دوره حسابداری منتهی به سال ۶۰ به حساب هزینه منظور گردیده در حالیکه
 باید در سال ۶۰ منظور گردد . پسر بطور خلاصه و برای روشن شدن کامل
 مطلب می گوئیم برای جلوگیری از چنین پیش آمدی بایستی در پایان هر دوره
 مالی مقدار مطالباتی که وصول آن مشکوک بنظر میرسد تعیین و از حساب
 موجودی مطالبات کسر نموده و به حساب سود و زیان دوره منظور نمود .
 طریق و روش محاسبه در قسمت اندوخته مطالبات مشکوک الوصول مورد بحث
 قرار میگیرد .

الف-
 اندوخته مطالبات مشکوک الوصول : a. allowance for

همانطوریکه در قسمت بد هکاران توضیح داده شد مانده این حساب
 حاکی از طلب مؤسسه از افراد و یا مؤسسات دیگر بوده و معمولاً در مقابل
 فروش نسبه میباشد . چنانکه غالباً اتفاق می افتد ممکن است تمام و یا قسمتی
 از این مطالبات وصول نگردد . بد بختانه معیاری وجود ندارد که در زمان فروش
 کالا نشان دهد چه مبلغی از فروش قابل وصول نمی باشد تا بتوانیم سیاست
 لازماً اتخاذ نمائیم . بنابراین لازم است در پایان هر دوره مالی مطالبات

مؤسسه را ارزیابی نمود و اقلامی از مطالبات را که وصول آن مشکوک بنظر
 میرسد پیش‌بینی و برآورد نمود. این پیش‌بینی بایستی قبل از بستن حسابها
 و تهیه صورت‌حسابهای مالی صورت‌گیرد و نتیجه آن در حسابها و صورت‌حسابها^ی
 مالی جهت تعیین خط مشی آینده منعکس گردد. برای پیش‌بینی و برآورد مبلغ
 مطالبات مشکوک الوصول روشهای مختلفی وجود دارد که بطور کلی میتوان آنها را
 بدو طبقه تقسیم نمود. ۱- پیش‌بینی مطالبات مشکوک برحسب درصد
 معینی از فروش. ۲- پیش‌بینی مطالبات برحسب حساب بدو هکاران.

در روش اول همانطوریکه از اسمش پیداست در پایان هر دوره مالی مقدار فروش
 نسبه را تعیین نمود و برحسب تجربیات گذشته مقداری از آنرا بعنوان مطالبات
 مشکوک در نظر میگیرند. فرض کنیم در طول دوره مالی منتهی به اسفند ۵۰
 مؤسسه امینی مبلغ ۲۰۰۰۰۰۰ ریال فروش نسبه داشته است. تجربیات و
 معیارهای گذشته نشان داده است که ۲٪ از جوبه حاصل از فروش لاوصول مانده
 است. در نتیجه مؤسسه امینی در پایان اسفند ماه سال ۱۳۵۰ مبلغ
 (۲۰۰۰۰۰۰ × ۲٪) = ۴۰۰۰۰ ریال بعنوان مطالبات مشکوک در نظر میگیرد.

ویرا ز پیش‌بینی مطالبات مبلغ آنرا به حساب هزینه مطالبات سوخت شده
 (مطالبات لاوصول) بدو هکاروبه حساب اند و خته مطالبات مشکوک الوصول
 بستانکارمی نماید. که هزینه مطالبات سوخت شده که یک نوع حساب موقتی است
 (در پایان دوره مالی بسته میشوند و به دوره مالی بعد نقل میگردند) بصورت حساب

سود و زیان جهت کسراز درآمد و وره مربوطه نقل میگردد . حساباند و خسته مطالبات مشکوک الوصول که يك حساب دائمی است (یعنی در پایان دوره مالی مانده گیری شده و مانده آن به دوره مالی بعد منتقل میگردد) در ترازنامه جهت کسراز حساب بد هکاران نشان داده میشود .

۲- پیشبینی مطالبات بر حسب حساب بد هکاران را میتوان بچند طریق انجام داد . اولین روش آن است که وضع فرد فرد بد هکاران را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داد و چگونه عمل کرد و پیشرفت و یا تنزل کاری آنان را در نظر گرفت . و با توجه به معیارها ، فوق مقدار مطالبات مشکوک را پیشبینی و برآورد نمود . بدیهی است این روش فقط در مواردی امکان دارد و مناسب است که تعداد بد هکاران محدود بوده و بتوان وضع مالی آنان را در مدتی مناسب مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داد . روش تعیین مدت بدیهی بد هکاران و مین طریق پیش بینی مطالعات مشکوک میباشد . در این روش کلیه اقلام بد هکاران در تاریخ تهیه صورت حسابها مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار گرفته و مدت بدیهی هر يك از بد هکاران تعیین میشود . و با فرض اینکه تا آخر در پرداخت بدیهی ها از طرف بد هکاران دلیل بر عدم علاقه آنان به واریز بدیهی های مذکور میباشد میزان مطالبات مشکوک الوصول پیش بینی میگردد . این روش نیز مانند روش قبل فقط در مواردی امکان پذیر میباشد که تعداد بد هکاران خیلی زیاد نباشد و بررسی وضع تمام آنان با توجه به محدودیت زمانی مقدور باشد .

طریق آخر پیشینی مطالبات مشکوک به نسبت معینی از مانده حساب -
 بدکاران میباشد این روش رایج ترین متد پیشینی مطالبات مشکوک در
 موسسات بزرگ که تعداد بدکاران آن زیاد است میباشد. در این روش در
 پایان هر دوره مالی مانده بدکاران را تعیین نمود و بر اساس تجربیات گذشته
 درصدی از آن را بعنوان مطالبات مشکوک در نظر میگیرند. فرض کنیم مانده
 حساب بدکاران در مؤسسه های داودی مبلغ ۲۸۰۰۰۰ ریال را نشان
 میدهد. تجربیات گذشته نشان داده است ۵٪ از مطالبات لا وصول و سوخت
 شده است. بنابراین مؤسسه داودی میتواند مبلغ ۱۴۰۰۰ (۲۸۰۰۰۰ × ۵٪)
 ریال را بعنوان مطالبات مشکوک الوصول در نظر بگیرد. و این مبلغ را بحساب
 هزینه مطالبات سوخت شده بدکار و به حساب بدکاران بستانکار نماید.
 اتخاذ چنین روشی یعنی بستانکار نمودن حساب بدکاران بدلیل زیر روش
 صحیحی بنظر نمیرسد.

۱- چون مانده حساب بدکاران با جمع مانده دفاتر کمکی (نشان دهنده حساب
 فرد فرد بدکاران) برابر است چنانچه در مانده حساب بدکاران تغییری
 حاصل شود. برابری آن با جمع مانده دفاتر کمکی از بین میرود. سؤال پیش
 میآید که مانده دفاتر کمکی را همان مبلغ تغییر میدهم. ولی این امکان پذیر
 نمیباشد بدلیل آنکه ما فقط مطالبات مشکوک را پیشینی می نمایم و در حقیقت
 نمیدانیم که این مطالبات مشکوک مربوط به کدام شخص و یا اشخاصی است تا از

حساب آنان کسر گردد .

۲- همانطوریکه گفته شد پیش‌بینی مطالبات مشکوک يك حدس و برآورد است بد لایل زکر شده فقط پیش‌بینی میکنیم که مقداری از مطالبات مامکن است سوخت گردد . بنابراین تا قطعاً مشخص نگردیده که مقداری از آن سوخت شده نمیتوانیم از حساب بد هکاران کسر نمائیم .

بنابراین باید در پایان هر دوره مالی پسر از تعیین میزان مطالبات مشکوک الوصول بروشهایی که توضیح داده شد معادل مبلغ پیش‌بینی شده اند وخته‌هایی بنام اند وخته مطالبات مشکوک الوصول در نظر گرفت و برابر همین مبلغ نیز بعنوان هزینه مطالبات سوخت شده در دفاتر جهت کسراز سود و یازیان ویژه دوره مالی منظور کرد . و یازهم لازم یاید آوری است حساب اند وخته مطالبات مشکوک الوصول يك حساب دائمی بوده و در رتزانامه زیر بد هکاران جهت کسراز آن نشان داده میشود . و حساب هزینه مطالبات سوخت شده مانند سایر هزینه‌ها يك حساب موقت بوده و در صورت حساب سود و زیان جهت کسراز درآمد منعکس میگردد . و زمانیکه سوخت مطالبات حتمی گردد معادل مبلغی که لا وصول گردیده (حتماً قطعاً شده است) حساب اند وخته مطالبات مشکوک را بد هکار و حساب بد هکاران را باستانکار مینمائیم .

a. definition

الف -
تعریف ترازنامه :

ترازنامه یا بیلان عبارت از صورت حسابی است که وضع مالی مؤسسه را در یک تاریخ معین نشان میدهد. ترازنامه معمولاً در پایان دوره مالی و در برخی مؤسسات بر حسب نیاز آنان در طول دوره مالی تهیه میشود و ارقام مندرج در آن نشان دهند میزان دارایی، بدهی و سرمایه حساب یا صاحبان آن در تاریخ تنظیم ترازنامه میباشد.

b. equation

ب -
معادله ترازنامه :

یکی از خصوصیات و شرط لازم هر ترازنامه آن است که دارایی مساوی با جمع بدهی و سرمایه باشد. که به معادله ترازنامه معروف است و بطریق زیر نشان داده میشود.

$$\text{دارایی} = \text{بدهی} + \text{سرمایه}$$

چنانچه وقت بیشتری به این معادله نمائیم مشخص میگردد که این تساوی باید برقرار باشد و یا عبارت دیگر هر دو طرف موضوع واحدی را بیان میکنند. طرف راست (دارایی) عبارت از مبالغی است که صرف گردیده و بصورت دارایی درآمده است (خرید زمین، ماشین آلات، خرید کالا و غیره) و سمت چپ عبارت از مبالغ تهیه این مبلغ است و یا عبارت دیگر عبارت از مبالغی است که اشخاص (اعم از طلبکاران و صاحب و یا صاحبان سرمایه) برای تهیه دارایی مذکور در اختیار

گذاشته اند .

پ -

c. ratio analysis تجزیه و تحلیل نسبتهای موجود در ترازنامو

همانطوریکه در قسمت تعریف حسابداری توضیح داده شد یکی از مراحل مهم حسابداری عبارت از بررسی و تجزیه و تحلیل صورت حسابهای مالی و تفسیر نتایج حاصله از فعالیتهای آن میباشد . و اهمیت این مرحله تا حدی است که باعث جداسازی حسابداری از دفترداری میگردد . اکثر تصمیمات عالی و برنامه ریزی های اقتصادی پیر از بررسی و تجزیه و تحلیل اطلاعات حسابداری انجام میگردد . اصولاً فعالیتهای مالی مؤسسات ممکن است مورد توجه افراد و اشخاص مختلفی قرار گیرد که این طبقات و افراد نیز به نوبه خود بقسمت خاصی از این فعالیتها توجه بیشتری نشان میدهند . مثلاً صاحبان سرمایه و مدیران بیشتر علاقمند به داشتن میزان سودآوری و کارآیی افراد سازمان میباشند . و یا طلبکاران مؤسسه مایل به امتنان قدرت پرداخت سازمان جهت وصول طلب خود هستند و نظایر آن . و این وظیفه بعهده حسابداران است که با تجزیه و تحلیل و تفسیر اقلام مندرج در صورت حسابها و گزارشات مالی اطلاعات مورد نیاز طبقات مختلف را در اختیارشان قرار دهد و همچنین مدیران را از نقاط ضعف سیستم آگاه گرداند . یکی از مهمترین روشهای تجزیه و تحلیل و تفسیر صورت حسابهای مالی بررسی اعداد و اقلام مندرج در این نوع صورت حسابها و تعیین نسبتهای موجود بین ارقام آن میباشد . و یا عبارتند یگر گویا نمودن اقلام مندرج در صورت حسابها که بتوانند

بآسانی بازگو کنند و وضع مالی مؤسسه از نقطه نظر هاد مختلف و بجزء باشند. مهمترین آن عبارتند از :

- ۱- تجزیه و تحلیل اعداد مندرج در ترانزنامه و تعیین نسبت بین آنها .
 - ۲- تجزیه و تحلیل اقلام مندرج در صورت حساب سود و زیان .
 - ۳- بررسی تغییرات پولی و فعالیتهای ادوار مالی مختلف .
- اهم نسبتها موجود در اقلام مندرج در ترانزنامه بشرح زیر میباشند .

Current Ratio	نسبت جاری :
Quick (acid - test) Ratio	نسبت سریع :

برای دانستن آنکه يك مؤسسه تا چه حد می تواند (توانائی دارد) طلبهای کوتاه مدت خود را بپردازد از نسبت جاری و همچنین نسبت سریع استفاده میشود و از این طریق بدست میآیند :

$$\frac{\text{دارائی جاری}}{\text{بدهی جاری}} = \text{نسبت جاری}$$

$$\frac{\text{دارائیهای نقدی (صندوق + بانک) + بدهکاران}}{\text{بدهی جاری}} = \text{نسبت سریع}$$

Equity Ratio : Long-term debt Ratio and Stock-equity ratio

چنانکه خواهیم بدانیم چه نسبت از دارائی تحصیل شده در يك مؤسسه توسط

قرض گرفتن (طویل المدت) و چه نسبت آن بوسیله سرمایه گذاری بدست آمده است

و همچنین برای تعیین قدرت پرداخت بدهی طویل المدت مؤسسه از نسبتها^ی زیر استفاده میشود .

۱- نسبت بدهی طویل‌المدت به کل بدهی و سرمایه (سمت چپترازنامه)

که بدهی طویل‌المدت برابر کل بدهی و سرمایه تقسیم میکنیم و این نسبت نشان

میدهد که دارایی مؤسسه به چه نسبتی توسط قرض گرفتن بدست آمده است.

۲- نسبت سرمایه به جمع بدهی و سرمایه که از تقسیم مبلغ سرمایه که

توسط سهامداران پرداخت شده است به کل بدهی و سرمایه بدست میآید.

FIXED RATIO

نسبت ثابت :

عبارت از نسبت دارایی ثابت به بدهی طویل‌المدت میباشد.

$$\text{نسبت ثابت} = \frac{\text{دارایی ثابت}}{\text{بدهی طویل‌المدت}}$$

ومطالعه این نسبت از آن جهت مفید است که دارایی ثابت را تضمینی برای پرداخت

بدهی طویل‌المدت می‌دانند.

ونسبتهای زیاد دیگری بر حسب موارد استفاده و گروه مختلف افراد و اشخاص

میتوان تهیه نمود که هر کدام بنحوی اطلاعات دقیقتر مالی را اختیار غلامندان

قرار میدهد.

d. price level Adjustment

اصولاً در حسابداری تمام معاملات توفعالیه‌های مالی بر حسب واحد پول کشور

سنجیده شده و ثبت میگردد. بدین‌اینکه قدرت خرید پول در زمانهای مختلف

(انجام معاملات) در نظر گرفته شود. در صورتیکه میدانیم ممکن است در زمانهای

مختلف قدرت خرید پول در اثر رویداد های اقتصادی (تورم ، کساد ی) با هم فرق داشته باشند . و یا بعبارت دیگر هر یک ریالی که در اول دوره صرف خرید کالا گردیده است با هر یک ریالی که در آخر دوره از فروشید ست آمده از نظر قدرت خرید ممکن است یکسان نباشد . و ما بتوانیم با مبلغی که از فروش حاصل گردیده همان مقدار کالا خریداری نمائیم که در زمان خرید کالا می توانستیم خریداری نمائیم و - برعکس . بنابراین در این روش برای از بین بردن تفاوت قدرت خرید پول در آخر هر دوره مالی ارقام ریالی موجود در صورت حساب سود و زیان و ترازنامه را بر حسب قدرت خرید پول در آخر دوره اصلاح و تبدیل می نمایند و بدینوسیله ارقام موجود در ترازنامه و سود و زیان بر حسب پولی کنجید می شود که دارای قدرت خرید مساوی است .

BONDS

اوراق قرضه :

الف -

a. definition

تعریف اوراق قرضه :

اصولاً " شرکتها و مؤسسات سرمایه و پول مورد نیاز خود را جهت تحصیل

در اراضی و یا توسعه فعالیتها ی مالی از طریق بدست می آورند . ۱- بوسیله

سرمایه گذاری صاحبان مؤسسه ۲- از طریق دریافت وام و قرضهای طویل مدت

یکی از انواع بدهی های طویل مدت و طریق تحصیل اینگونه سرمایه ها انتشار

اوراق قرضه میباشد . اوراق قرضه عبارت از اوراقی است (سند رسمی است)

که برخی از مؤسسات جهت تأمین نیازمندیهای مالی خود منتشر نموده و برای -

فروش در اختیار افراد و اشخاص مختلف قرار میدهند . در مقابل تعهد پرداخت بهره ب مبلغ قید شده و همچنین استرداد قرض در سر رسید تعیین شده مینمایند . اوراق قرضه را از لحاظ خصوصیات میتوان تا حدودی شبیه سفته و چک و سایر اسناد پرداختنی دانست با این تفاوت که اسناد پرداختنی معمولاً برای مدت کوتاه میباشد و همچنین در وجه یکنفر صادر میگردد ولی اوراق قرضه برای مدت طولانی است و ممکن است افراد و اشخاص بسیاری آنرا خریداری نمایند . در این اوراق معمولاً تاریخ بازپرداخت بدهی ، ب مبلغ آن و مبلغ بهره و تاریخ پرداخت بهره (معمولاً سالیانه و یا ۶ ماهه) و سایر مشخصات مشروط کمپانی ناشر قید و نوشته میشود . مبلغ کل بدهی معمولاً در تاریخ سر رسید و بهره بطور سالیانه و یا شش ماهه پرداخت میگردد . موضوعی که در اینجا قابل تذکار میباشد این است که این نوع اوراق ممکن است به مبلغی که در آن قید شده بفروش ندرود و این در اثر نرخ بهره در بازار آزاد میباشد . چون اگر نرخ بهره در بازار آزاد بیشتر از نرخ قید شده در این نوع اوراق باشد افراد ترجیح میدهند که جاریگر سرمایه گذاری نمود و از خرید این نوع اوراق خودداری میکنند و برعکس که ذیلاً شرح داده میشود .

b. debenture

ب -

عبارت از اوراق قرضه ای است که هیچ نوع وثیقه یا بعنوان ضمانت آن تعیین نشده باشد و فقط همان اوراق منتشر شده حاکی از طلب دارند از کمپانی ناشر میباشد .

که در ایران فقط بنام اوراق قرضه معروف است . ونوعی از آن که ضمانت دارد بعنوان دیون رهنی خوانده میشود .

پ - دیون رهنی : **mortgage**

عبارت از دیون و وامهائی هستند که در مقابل رهن و گروه گذاشتن وثیقه دریافت میشوند و این نوع وامها و انتشار اوراق قرضه بدین طریق معمولاً با بهره کمتر میباشد بعلا اینکه ریسک ازین رفتن آن کمتر است و چنانچه باز پرداخت نکرد و وثیقه بمعرض فروش قرار داده میشود .

ت - اوراق قرضه قابل تبدیل (تخیر) : **convertible**

در زمان انتشار بعضی از اوراق قرضه در آن قید میگردد چنانچه خریدار این نوع اوراق تمایل داشته باشد میتواند آنرا تبدیل به سرمایه و سهام نماید یا بعبارت دیگر در صورت تمایل میتواند باندازه مبلغ خرید اوراق قرضه در سرمایه و سود و زیان کمپانی ناشر سهیم شود که آنرا اوراق قرضه قابل تبدیل می نامند . و این موقعیت خوبی است برای خریداران که در صورت موفقیت کمپانی و پیشرفت آن اوراق خود را تبدیل به سهام نمایند .

ث - فروش اوراق قرضه به کسر : **discount**

همانطوریکه در قسمت تعریف با اوراق قرضه توضیح داده شد . نرخ بهره ای که بابت انتشار اوراق قرضه پرداخت میگردد ممکن است بانرخ بهره ای که افراد میتوانند در بازار آزاد سرمایه گذاری نمایند فرق کند . بنابراین چنانچه

نرخ بازار آزاد بیشتر از نرخ قید شده در اوراق قرضه باشد افراد ترجیح میدهند که در بازار آزاد سرمایه گذاری نمایند. بنابراین اصطلاح فوق دالت دارد بر اینکه اوراق قرضه به مبلغ کمتر از آنچه در آن قید شده بفروشد ^{سند} پیرتا افراد تمایل پیدا کنند آنرا خریداری نمایند و یا به عبارت دیگر با تقلیل آن تفاوت نرخ بهره اوراق قرضه را با نرخ بهره بازار آزاد جبران نمایند. مبلغی مثلاً اگر ارزش اسمی (قیمت شده) همان اوراق قرضه (ریال میباشد طبق جدول موجود میتوان گفت باید بچه مبلغ فروخته شود.

ح - سند (مدرک) اوراق قرضه : f. indenture

عبارت از ورقه و یا سند قانونی است که در آن تمام جزئیات و شرایط قرارداد به صراحت و وقت نوشته شده است و مکانی ناشر اوراق قرضه و دارندگان اوراق قرضه ملزم به رعایت و اجرای آن میباشند. مثل تاریخ سررسید، نرخ بهره و نظایر آن.

چ - فروش اوراق قرضه بنفع : g. premium

چنانچه نرخ بهره قید شده در اوراق قرضه بیشتر از نرخ بهره بازار آزاد باشد بدیهی است افراد مایلند با پرداخت مبلغ بیشتری این نوع اوراق را بدست آورند چون بهره بیشتری دارد و در این حالت اوراق قرضه به نفع یا مبلغ بیشتر از مبلغ اسمی بفروش میرود. تعیین مقدار اضافه از روی جدول مشخص میگردد.

h. issue

چ - انتشار اوراق قرضه :

منظور کمپانی ناشر اوراق قرضه می باشد . که قرارداد می بندد و آنرا بفروش می رساند .

i. stated interest rate

ح - عبارت از نرخ بهره ای است که در اوراق قرضه قید شده است و ناشر ملزم به پرداخت آن در سررسید ها می باشد .

j. maturity value

خ - ارزش اسمی اوراق قرضه :

عبارت از ارزش اوراق قرضه در سررسید آن می باشد و یا به عبارت دیگر مبلغ قید شده در هر اوراق را ارزش اسمی آن مینامند و کمپانی ناشر ملزم به پرداخت آن در سررسید می باشد .

k. callable (call provision)

د - شرط باز خرید اوراق قرضه قبل از سررسید
همانطوریکه در قرارداد اوراق قرضه شروط زیادی جهت جلب نظر کردن خریدار و اطمینان دادن بانان وجود دارد . معمولاً در زمان انتشار اوراق قرضه در آن قید میگردد که کمپانی ناشر طبق شرایطی میتواند اوراق قرضه را قبل از سررسید باطل و یا خریداری نماید .
غالباً اوراق قرضه قبل از سررسید بیگ مبلغ بیشتری از صرف کمپانی خریداری میشود بخاطر اینکه رضا مندی دارند این نوع اوراق با زمان خرید جلب نماید .

- بطور کلی ارزش دفتری هر نوع فعالیت مالی (اعم از اراضی، بدهی، سرمایه، هزینه، درآمد) عبارت از مبلغی است که بابت آن پول دریافت و یا پرداخت می‌گردد. و یا عبارت دیگر عبارت از مبلغی است که بابت انجام آن معامله دریافت و یا پرداخت می‌نمائیم و رد فاطر مؤسسه ثبت می‌گردد. مثلاً " ممکن است مؤسسه‌ای برای خرید ساختمان مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال پرداخت نماید در صورتیکه ارزش واقعی ساختمان در بازار مثلاً " ۱۵۰۰۰ ریال باشد .
- مؤسسه مزبور رد فاطر خود حساب ساختمان را معادل ۱۰۰۰۰ ریال بدو هکار نموده و حساب صندوق را ۱۰۰۰۰ ریال بستانکاری نماید و مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال را ارزش دفتری ساختمان می‌نامند . همچنین در مورد اوراق قرضه نیز صدق می‌نماید ارزش دفتری اوراق قرضه عبارت از مبلغی است که بابت فروش آن مؤسسه ناشر اوراق پول دریافت می‌نماید . همانطوریکه فوقاً در قسمت‌های دیگر اوراق قرضه توضیح داده شد این نوع اوراق ممکن است به سه طریق بفروش بروند .
- ۱- به ارزش اسمی : آن یعنی دریافتی مساوی مقدار قید شده در اوراق قرضه باشد (نرخ بهره بازار آزاد مساوی نرخ بهره قید شده در اوراق قرضه) .
 - ۲- به مبلغی کمتر از ارزش اسمی و یا عبارت دیگر به کسر (در صورتیکه نرخ بهره بازار بیشتر از نرخ بهره قید شده در اوراق قرضه باشد) .
 - ۳- به مبلغی بیشتر از ارزش اسمی و یا عبارت دیگر به کسری (در صورتیکه نرخ بهره بازار

آزاد کمتر از نرخ بهره قید شده در اوراق قرضه باشد .

در حالت اول اوراق قرضه به همان مبلغ منتشر شده بفروش میرسد و یا به عبارت دیگر هر مبلغی که اوراق قرضه بفروشیم همان مبلغ پول دریافتی نمایم . پس طبق تعریف ارزش دفتری مبلغ فروش رفته اوراق قرضه همان مبلغ ارزش اسمی آن است . مثلاً چنانچه شرکت حمیدی ۱۰۰۰۰ ریال اوراق قرضه به ارزش اسمی بفروش برساند و مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال پول بابت آن دریافت نماید مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال ارزش دفتری آن خواهد بود .

در حالت دوم که اوراق قرضه به مبلغی کمتر از ارزش اسمی بفروش میرسد ارزش دفتری اوراق قرضه مساوی مبلغ قید شده در اوراق قرضه (ارزش اسمی آن) - منهای مبلغی که به کسرفروخته ایم میشود . فرض کنیم شرکت حمیدی ۱۰۰۰۰ ریال اوراق قرضه ۵ ساله با نرخ بهره ۸٪ منتشر می نماید . در صورتیکه نرخ بازار آزاد ۱۰٪ میباشد . در این حالت خریدار ترجیح میدهد که در بازار آزاد سرمایه گذاری کند چون بهره بیشتری دارد شرکت حمیدی بطریقی ناچار است این کسری را جبران نماید بنابراین بجای اینکه اوراق قرضه را معادل ۱۰۰۰۰ ریال بفروش برساند به مبلغ کمتری میفروشد تا بدینوسیله این کسری را جبران نماید - و تا چه مبلغی کسری نماید جد اول موجود نشان میدهد که در این حالت باید اوراق قرضه را که ۱۰۰۰۰ ریال ارزش اسمی آن است به مبلغ ۹۲۴۲ ریال بفروش برساند پس در این حالت ارزش دفتری اوراق قرضه به مبلغ ۹۲۴۲ ریال (مبلغ بدسر ۷۵۸ -

— ۰۰۰۰ (ریال ارزش اسمی) میباشد . و مبلغ ۷۵۸ ریال نریك حسابی بنام كسر اوراق قرضه پرداختی ثبت میشود و در ترازنامه جهت كسر از اوراق قرضه پرداختی نشان داده میشود . و این مبلغ ۷۵۸ ریال طی دوره های مالی بعد (تازمان بازپرداخت اوراق قرضه در این حالت تا پایان سال پنجم) بتدریج مستهلك میگردد . پس ارزش دفتری اوراق قرضه در این حالت بعلت تغییر حساب كسر اوراق قرضه پرداختی در هر دوره مالی فرق می نماید . در حالت سوم كه اوراق قرضه به مبلغی بیشتر از ارزش اسمی بفروش میرسد . مانند حالت فوق است با این تفاوت كه ارزش دفتری اوراق قرضه مساوی ارزش اسمی آن با اضافه مبلغی كه به نفع فروخته ایم میشود .

مثلاً اگر شركت حمیدی (ریال اوراق قرضه ۵ ساله بانرخ بهره ۸٪ منتشر نماید . در صورتی كه نرخ بهره بازار آزاد ۶٪ باشد در این حالت خریدار حاضر است مبلغ بیشتری برای خرید این نوع اوراق قرضه (بیشتر از ارزش اسمی ریال) بدهد كه با جد اول موجود ۱۰۸۴۳ ریال میشود در این حالت ارزش دفتری اوراق قرضه ۱۰۸۴۳ ریال (۱۰۰۰۰ + ۸۴۳) میباشد . و مبلغ — مبلغ اضافی ارزش اسمی

۸۴۳ ریال در حسابی بنام مازاد اوراق قرضه پرداختی ثبت شده و در ترازنامه زیر حساب اوراق پرداختی نشان داده میشود . و این مبلغ مانند حالت قبل طی دوره های مالی مختلف تازمان سررسید مستهلك میگردد .

الف - تعریف دفتر داری : a. definition

دفتر داری عبارتست از روشی که در آن کلیه عملیات مالی و اقتصادی یک واحد تجاری به صورت منظم و منطبق با اصول حسابداری ثبت و نگهداری می‌شود. این روش به گونه‌ای طراحی شده است که بتواند به صورت دقیق و صحیح و منظم در حسابهای مربوطه ثبت و نگهداری نمود. تا در مواقع لزوم (مثلاً ماهیانه یا پایان دوره مالی) بر اساس این اطلاعات بتوان گزارشات و صورت حسابهای مالی را تهیه و پیرا از تجزیه و تحلیل در اختیار استفاده کنندگان قرار داد. پس بطور ساده دفتر داری را میتوان عبارت از ثبت کلیه معاملات و فعالیتهای مالی مؤسسه در دفاتر آن دانست. و عبارت جامعتر دفتر داری عبارت از شناسایی، طبقه بندی، ثبت کلیه فعالیتهای مالی در دفاتر مؤسسه بر روی یک روش صحیح و منظم بمنظور برقراری اساس و مبنای مناسب جهت تهیه صورت حسابهای مالی و نتایج حاصل از فعالیت میباشد. دفتر داری ممکنست ساده و یا یکطرفه باشد و یا مترادف و دو طرفه که ذیلاً شرح داده میشود.

ب - دفتر داری ساده یا یکطرفه : b. single-entry

دفتر داری ساده یا یکطرفه مافقط یکطرف فعالیت و داد و ستد را مورد توجه قرار داد و در دفاتر مربوطه ثبت نمائیم. و یا عبارت دیگر هر داد و ستد و فعالیتش فقط در یک حساب ثبت و منعکس میگردد که امروزه این روش

کتر مورد استفاده قرار میگیرد .

پ - دفتر داری و طرفه یاد و بل (مترادف) : c.double-entry

در دفتر داری و طرفه یا مترادف نتیجه هر فعالیتی و ادوستدی در

و حسابتائی - میگذارد و ثبت میگرد . مثلا ۳ گر کالا بمبلغ

۲۰۰۰ ریال بطور نقد خریداری شود . این فعالیت در حساب صندوق

(پول را پرداخت نموده) و حساب موجودی کالا (کالا ی دریافت نموده) اثر

میگذارد . امروزه مؤسسات جهت حسابها ی خود را بطریق دفتری و بوسیله

نگهداری مینمایند .

ادغام (ترکیب) مؤسسات : BUSINESS CONSOLIDATION

عبارت از ترکیب و یا چند کمپانی در یکدیگر میباشند و این ترکیب و یا ادغام

ممکن است یکی از دو طریق زیر صورت گیرد :

الف خرید مؤسسه : a. purchase

در این حالت کمپانی خریدار در مقابل پرداخت پول و یا تعهد پرداخت

آن تمام اراضی و سرمایه وید هی کمپانی دیگر را خریداری نموده و جزو مؤسسه

خود در میآورد . در این حالت تمام حسابها بر حسب مبلغ خریداری شده در

دفاتر شرکت خریدار ثبت میگرد .

b. pooling

در این حالت کمپانی خریدار در مقابل دادن مقداری از سهم کمپانی

خود کمپانی دیگر را خریداری نموده و جزو شرکت خود درمیآورد . و فروشنده
مؤسسه فقط باندازه سهم دریافتی در کمپانی خریدار سهم میگردد . در این
صورت تمام حسابهای بر حسب مقداری که در دفاتر فروشنده ثبت گردیده به
حساب شرکت خریدار انتقال می یابد . و مؤسسه فروش رفته از بین میرود و در
شرکت خریدار ادغام میگردد .

CAPITAL STOCK

سرمایه صاحبان سهام :

بطور کلی مؤسسات را میتوان به تجارتخانه (مؤسسه) فردی و یا شرکت

تقسیم نمود . شرکت همانیز به شرکتهای سهامی و یا غیر سهامی تقسیم میشوند .

سرمایه در مؤسسات فردی متعلق بیک نفر در شرکتهای غیر سهامی متعلق بدو

یا چند نفر و بالاخره در شرکتهای سهامی بتعدادی سهم تقسیم شده است . که

بر حسب نوع این مؤسسات سرمایه آنها در تراز نامه به فرمهای مختلفی نشان

داده میشود . در مؤسسات فردی سود حاصل از فعالیت های مالی آن به سرمایه

صاحب مؤسسه افزوده میگردد . و در شرکتهای غیر سهامی نیز در صورتیکه

شرکت نامه منع نکرده باشد سود به نسبت سهم هر یک از شرکاء به سرمایه وی

اضافه میشود . لکن در شرکتهای سهامی تمام سود تقسیم نمی گردد و یا به سرمایه

اضافه نمی شود بلکه مقداری از سود بین سهامداران تقسیم شده و بقیه آن -

بصورت اندوختهها در شرکت جهت پیش آمد احتمالی آینده در حساب جداگانه ای

(غیر از سرمایه) نگهداری میگردد . که یکی از انواع این اندوختهها در شرکتهای

سهامی اندوخته احتیاطی میباشد . (در شرکتهای سهامی کنار گذاشتن درصدی

از سود ویژه سالیانه بعنوان اندوخته اجباری است و معمولاً بمنظور -
 پشتوانه‌ای برای پرداخت طلب بستانکاران و پیش‌آمدهای ناگوار آینده می‌باشد ()
 بنابراین در مؤسسه‌های غیر از شرکتهای سهامی فقط مایک عنوان سرمایه داریم .
 - در حالیکه در شرکتهای سهامی سرمایه به چند حساب مجزا تقسیم گردیده است
 (سهام سرمایه ، اندوخته سود تقسیم نشده و غیره) این تقسیمات در ترازنامه
 تحت عنوان سرمایه صاحبان سهام (اصطلاح فوق) نشان داده می‌شود .

در شرکت های سهامی

مثال

سرمایه صاحبان سهام :

سهام سرمایه (رجحانی) ۵۰۰۰۰۰ ریال

سهام سرمایه (مشترك) ۱۰۰۰۰۰۰ ریال

اندوخته‌ها ۲۰۰۰۰۰ ریال

سود ویژه تقسیم نشده ۱۰۰۰۰۰ ریال

جمع سرمایه ۱۸۰۰۰۰۰ ریال

و هدف از این تقسیمات و طبقه‌بندی بخاطر آن است که نشان داده شود چه مقدار از
 داراییهای تحصیل شده در شرکتها بوسیله سرمایه‌گذاری صاحبان سهام ، چه
 مبلغ توسط عایدات حاصل از فعالیت بدست آمده است . که در تجزیه و تحلیل
 و تفسیر صورت‌حسابهای مالی نقش عمده‌ای را ایفا می‌نماید .

الف -

a. common

سهام مشترك (عمومی) :

همانطوریکه در بالا توضیح داده شد . سرمایه در شرکتهای سهامی به تعدادی

سهم تقسیم شده است و یا به عبارت دیگر شرکت های سهامی سرمایه اولیه خود را از طریق انتشار و فروش سهام بدست می آورند و خریداران سهام بعنوان سهامداران شرکت محسوب میگردند . سهام مشترك یا عمومی عبارت از سهامی هستند که بوسیله این نوع شرکتها منتشر شده و جهت فروش در اختیار خریداران قرار میگیرد .

و خریداران این نوع سهام به نسبت سهم خریداری شده در سود و زیان شرکت سهامی میباشند . خریداران این نوع سهام را سهامداران مشترك (عمومی) میگویند

سهام عمومی تا حدودی شبیه اوراق قرضه (به قسمت اوراق قرضه مراجعه شود) - میباشد با این تفاوت که اوراق قرضه جزو بدهی طویل المدت مؤسسه بوده و - شرکت ناشر قانوناً موظف به پرداخت اصل بدهی در سررسید و همچنین مبلغ معین بهره میباشد . در صورتیکه سهام مشترك جزو سرمایه شرکت بوده و شرکت های سهامی همچون تعهدی در مقابل بازپرداخت این نوع سهام ندارند و -

به عبارت دیگر سرمایه و پول حاصل از فروش این نوع سهام تا زمان انحلال شرکت ممکن است بازپرداخت نگردد . و همچنین شرکت های سهامی هیچ نوع تعهد و ضمانتی برای پرداخت مبلغ معینی سود ندارند . بلکه چنانچه سودی حاصل گردد بر حسب تصمیمات گردانندگان ممکن است مقدار آن را از آن پرداخت (به نسبت سهام) و مابقی سود جهت توسعه فعالیت در شرکت باقی بماند . لازم بیاد آوری است که این سهام میتوانند در بازار آزاد خرید و فروش گردند .

b. dividends

ب - سود سهام قابل تقسیم :

عبارت از کل سودی است که پس از تصمیم‌گرداندگان شرکت سهامی بصورت نقد و یا بصورت سهام بین سهامداران به نسبت سهم آنان تقسیم میگردد . و یا بعبارت دیگر کل سود ویژه بدو قسمت تقسیم میگردد مقداری از آن در مؤسسه جهت اندوخته باقی می ماند و مقداری طبق نظر هیئت مدیره بین سهامداران تقسیم میگردد که آنرا سود سهام قابل تقسیم می گویند . و مبلغی از این سود که بر هر سهم تعلق می گیرد سود هر سهم نامیده میشود .

c. market value

پ - ارزش بازار آزاد :

عبارت از قیمتی است که سهام در بازار آزاد خرید و فروش میشود . ممکن است بیشتر از ارزش قید شده در هر سهم باشد و یا کمتر از آن . که بستگی به توانایی و موفقیت شرکت دارد .

ت - ارزش اسمی هر سهم در مقابل سهام بدون ارزش اسمی :

d. par value v.s no- par value

سهامی که توسط شرکتها منتشر میشود ممکن است مبلغی برای هر سهم در آن قید شده باشد و یا بعبارت دیگر سرمایه شرکت سهامی از تعداد ای سهام تشکیل گردیده است . هر سهم ممکن است یک مبلغی ارزش داشته باشد که در روی آن قید گردیده است و آنرا ارزش اسمی هر سهم می نامند . این مبلغ اختیاری است . مثلاً سرمایه شرکت سهامی احمدیان از ۱۰۰۰۰ سهم ۱۰۰ ریالی تشکیل

شده مبلغ ۱۰۰ ریال ارزش اسمی هر سهم نامیده میشود در مقابل سهام بعضی از شرکتهای سهامی ممکن است دارای ارزش اسمی نباشد. بلکه هر سهم نشان دهند یک قسمت از کل سهام میباشد. مثلاً هر سهم معادل ۱٪ کل سهام اگر شخصی ۲۵ سهم از شرکت را خریداری نماید در ۲۵ سرمایه شریکیت خواهد بود.

ث - سهام رجحانی : e. preferred

سهامی است که مانند سهام عمومی یا مشترک میباشد و شرکتهای سهامی جهت تهیه سرمایه اولیه آنها منتشر می نمایند و تمام خصوصیات سهام عمومی را دارد. با این تفاوت که در این نوع سهام قید گردیده چنانچه طبق نظر هیئت مدیره سودی قابل تقسیم باشد این نوع سهام ارجحیت دارند. یعنی سود اول بین این سهام به نسبت قید شده تقسیم میگردد و سپس باقیمانده به سهام مشترک تعلق می گیرد و معمولاً سود این نوع سهام در صدی از هر سهم و یا یک مبلغ معینی که در هر سهم قید گردیده است (مثلاً هر سهم ۱٪ و یا مثلاً ۱ ریال برای هر سهم) میباشد. و در زمان انحلال شرکت نیز بازپرداخت این نوع سهام حق تقدم دارد.

f. split

ج - عبارت از افزایش تعداد سهام بدون آنکه کل سهام از لحاظ مبلغ تغییر پیدا کند. و این عمل را اثر کم کردن ارزش هر سهم بوجود میآید. و هدف

از آن برای جذب بیشتر خریدار و اینکه افراد با قدرت و توانائی خرید کمتر در صورت تمایل بتوانند آنرا خریداری نمایند . فرض کنیم که يك كميانی ۱۰۰۰۰ سهم فروخته باشد که ارزش اسمی هر سهم ۱۰۰ ریال شد . كميانی میتواند این سهام را تبدیل به ۲۰۰۰۰ سهم ۵۰ ریالی نماید .

h. treasury stock

چ - عبارت از باز خرید کردن و یاد و باره بدست آوردن سهام انتشار یافته توسط شرکت ناشر میباشد و این عمل ممکن است بدلیل مختلف صورت گیرد . مثلاً " بدست آوردن سهام برای خود کارکنان شرکت ، یا برای کم کردن عرضه در نتیجه بالا بردن ارزش سهام ، و یا با کم کردن تعداد سهام بخواهد سود بیشتری عاید سایر سهامداران نماید .

CAPITAL SURPLUS

ح - مازاد سرمایه :

فرض کنیم ارزش اسمی هر سهم منتشر شده توسط شرکت حسینی ۱۰۰ ریال باشد . شرکت حسینی تعداد ۱۰۰۰ سهم منتشر نمود و هر کدام را بمبلغ ۱۵۰ ریال بفروش برساند . مبلغ ۵۰ ریال مازاد دریافتی از هر سهم و - ۵۰۰۰۰ ریال (۱۰۰۰ × ۵۰) را مازاد سرمایه نامیده میشود و در حسابهای شرکت تحت همین عنوان ثبت میگردد . بصورت زیر

صندوق ۱۵۰۰۰۰ ریال

سهام مشترك (هر سهم ۱۰۰ ریال) ۱۰۰۰۰۰ ریال

۵۰۰۰۰ ریال

مازاد سرمایه

CAPITILIZATION

تبدیل بسرمایه :

عبارت از جمع پولی است که مؤسسه از منابع مختلف تهیه و جهت -
تحصیل دارائی و بکارانداختن تجارت خانه تبدیل به سرمایه مینماید . که
این منابع میتواند سرمایه ای که صاحبان مؤسسه و یا سهامداران میدهند -
و همچنین بوسیله دریافت وامهای طویل المدت باشد . بطور خلاصه اصطلاح
فوق را میتوان جمع بدهی طویل المدت (مثل اوراق قرضه ، دیون رهنسی -
نظایر آن) و سرمایه هائی که بطریق مختلف در مؤسسه بکاراندخته میشود -
(سرمایه صاحبان آن و یا در شرکت سهامی بوسیله سهام مشترك و یا سهام -
رجحانی) دانست .

CASH

صندوق (وجه نقد) :

حساب صندوق شامل کلیه موجودی نقدی ، چکها ، حواله های بانکی و یا
سایر اوراق بها دار است که بمحض ارائه به بانک تمام مبلغ آن قابل وصول باشد .
در مؤسسات ممکن است موجودیهای نقدی را در حساب بانک نگهداری نمایند که
در آن صورت از حساب صندوق جدا نگهداشته میشود .

CONTRA ACCOUNT

عبارت از يك حساب فرعی و معین میباشد که برای کمتر نشان دادن حساب

اصلی بطور مجزا از آن نگهداری نمیشود . برای روشن شدن مطلب فرض میکنیم شرکت حامد یک دستگاه ماشین آلات بمبلغ ۲۰۰۰۰۰ ریال خریداری مینماید همانطوریکه در قسمت استهلاك توضیح داده شد دارای فوق به نسبت استفاده از آن تدریجاً مستهلك شده و از بین میرود و باید در پایان هر دوره مالی طبق روشهای موجود برای آن استهلاك در نظر گرفت . در این حالت فرض کنیم مبلغ استهلاك برای هر دوره مالی ۵۰۰۰۰ ریال باشد . مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال در پایان دوره به حساب هزینه استهلاك بدهکار و طرف بستانکار آن باید ماشین آلات باشد چون از این حساب باید کسر گردد . بجای آن حساب موقتی دیگر تشکیل میدهم که در این حالت حساب اندوخته استهلاك ماشین آلات میباشد و ۵۰۰۰۰ ریال را در این حساب بستانکار می نمائیم و این حساب (اندوخته استهلاك) را contra account می نامند . و هدف از تشکیل آن نشان دادن مبلغ دارای خریداری شده و اینکه چه مقدار از آن مستهلك شده و چه مقدار از آن باقی مانده است . و این حساب در ترازنامه در پائین حساب ماشین آلات جهت کسر از آن نشان داده میشود . در مقابل contra account ما حساب دیگری بنام adjunct account داریم که يك حساب فرعی میباشد که برای اضافه نشان دادن حساب اصلی بطور مجزا از آن نشان داده میشود .

عبارت از شرکت و یا بنگاه‌ای است که قانونی بوده و دارای شخصیت حقوقی باشند . و از خصوصیات این نوع شرکتها آن است که يك قدرت و اختیاری بر حسب اساسنامه نوشته شده دارند . و سهامداران و صاحبان آن در مقابل كل بدهی سازمان مسئولیت شخصی و فردی ندارند بلکه طلبکاران میتوانند روز داری خود شرکت ادعا داشته باشند .

يك مسئله مهم در تجزیه و تحلیل و تفسیر حساب هزینه (Expenses) دانستن نسبت بین هزینه و بهای تمام شده (cost) میباشد . در اصطلاح عمومی این دو کلمه بعنوان مترادف بکار میروند . در صورتیکه در حساب داری این دو با هم فرق کلی دارند . بهاء (cost) در حساب داری مترادف با دارائی (asset) بکار میروند و عبارت از مبلغ پول نقد و یا معادل آن جهت تحصیل دارائی و یا خدمت میباشد . در حالیکه هزینه به آن قسمت از دارائی و بهای گفته میشود که در یک دوره مالی جهت تحصیل درآمد مصرف میگردد . و یا عبارت دیگر هزینه یکی از تقسیمات بها (cost) میباشد . مثلاً چنانچه ساختمان جهت ایجاد کارخانه خریداری نمائیم مبلغ پرداختی جهت تحصیل این ساختمان بعنوان بها (cost) آن منظور شده و جزو دارائی است . و مقدار استهلاك که در پایان هر دوره به علت استفاده از این دارائی ایجاد میشود

بعنوان هزینه میباشد .

COST OF GOOD SOLD

بهای تمام شده کالای فروش رفته :

عبارت از مبلغی است که کالای فروش رفته برای مؤسسه تمام شده است .

ویا عبارت دیگر بهای تمام شده کالای فروش رفته میباشد .

CREDIT

بستانکار :

همانطوریکه در قسمت حساب توضیح داده شد . حساب در فرم ساده -

(T) خود از سه قسمت تشکیل شده است ۱- نام حساب ۲- طرف راست

حساب که در اصطلاح حسابداری (فارسی) بدکار نامیده میشود .

۳- طرف چپ حساب که در فارسی بستانکار نامیده میشود . پس طرف چپ -

حساب بستانکار نامیده میشود و عمل ثبت فعالیت در طرف چپ هر حساب

را بستانکار کردن می نامند . توضیح و مطلب در اینجا ضروری بنظر میرسد .

۱- در انگلیسی طرف بستانکار حساب عکس فارسی میباشد یعنی طرف

راست حساب را بستانکار می نامند .

۲- بستانکار و بستانکار کردن را نباید با حساب بستانکاران که حاکی

از بدهی مؤسسه به طلبکاران است اشتباه نمود .

C.P.A CERTIFIED PUBLIC ACCOUNTANTS

حسابداران و حساببرسان رسمی کسانی هستند که بر اساس اصول و موازین

حسابداری مورد قبول انجمن های حرفه ای حسابداری و با استقلال کامل

صورت‌حسابهای مالی و دفاتر ومدارك مؤسسات را مورد رسیدگی قرار داده و درکمال بیطرفی نظر خود را نسبت به صحت و سقم این صورت‌حسابها و دفاتر بازگو نمایند . که در آمریکا آنان را C.P.A می نامند و در حقیقت يك درجه‌ای در حسابداری میباشد و برای اتخاذ آن ضمن داشتن شرایط اولیه گذراندن امتحانات مربوطه میباشد و این اشخاص از طرف سازمان و دولت مورد تائید بوده و نظریات آنها از هر لحاظ قابل قبول میباشد . در ایران این نوع حسابداران بنام حسابداران قسم خورده معروف میباشند .

DEBIT

بد هکـار:

طرف راست حساب را در فارسی و در اصطلاح حسابداری بد هکـار می نامند و عمل ثبت فعالیت را در طرف راست هر حساب را بد هکـار کردن مینامند . توضیح دهو مطلب در اینجا ضروری بنظر میرسد .

۱- در انگلیسی عکس فارسی طرف چپ حساب را بد هکـار می نامند .

۲- بد هکـار و بد هکـار کردن را نباید با حساب بد هکـار که حاکی از طلب مؤسسه از افراد و یا مؤسسات دیگر میباشد اشتباه نمود .

DEFERRED CHARGE

پیش پرداخت هزینه:

عبارت از پرداخت قبلی وجه هزینه‌هاییست که مربوط بیک یا چند دوره مالی آینده می باشد . در حقیقت در زمان پرداخت وجه هزینه‌ای انجـام نکرده است بلکه این پول بابت هزینه‌هاییکه در يك یا چند دوره مالی بعد

انجام میگیرد پرداخت میگرد. مانند پیش پرداخت اجاره، پیش پرداخت بیمه و نظایر آن. چون صحیح بنظر نمی رسد (طبق اصل وضع هزینه های یک دوره از درآمد همان دوره) که هزینه مربوط به دوره های آینده را جزو هزینه های دوره فعلی به حساب منظور نمود. لذا مبلغ پرداختی را در حسابی بنام پیش پرداخت هزینه ثبت نمود و در پایان هر دوره مالی مقداری از آنرا که واقعا هزینه گردیده است (منقضی شده است) از حساب پیش پرداخت (هزینه کسر و به حساب هزینه دوره منظور می نمایند. مانده حساب پیش پرداخت هزینه (مقداری که منقضی نشده است) جزو دارایی جاری موسسه بوده و در ترازنامه تحت عنوان پیش پرداختها هزینه در این طبقه نشان داده میشوند.

پیش دریافت درآمد (درآمد کسب نشده) : DEFERRED REVENUE

عبارت از درآمدی است که وجه آن قبلاً دریافت گردیده ولی در ازای آن کالایی به مشتری تحویل نشده و یا خدمتی انجام نگردیده است. بنابراین چنین وجوهی نمیتوان جزو درآمد واقعی موسسه دانست بلکه یک درآمدی است که تا زمان انجام کامل خدمت و یا تحویل کالا جزو درآمد باصطلاح کسب نشده است. مانند آبونمائی که اداره روزنامه از مشترکین خود دریافت مینماید. در حقیقت پولی قبلاً دریافت می نماید تا در ازای آن در سنوات بعدی برای مشترکین خدمت انجام دهد. بنابراین اینگونه وجوه دریافتی در حساب پیش دریافت درآمد ثبت گردیده (بستانکار میشود). و به تدریج که خدمت انجام میشود و یا

کالا تحویل میگردد از حساب پیش دریافت درآمد کسر (بد هکار میشود) و بحساب درآمد واقعی میرود (بستانکار میشود) و مانده حساب پیش دریافت درآمد حاکی از بدهی (تعهد) مؤسسه میباشد و درترازنامه جزو بدهی نشان داده میشود .

DEPLETION

همانطوریکه در قسمت اراضی ثابت توضیح داده شد . دارائیهای ثابت به دو گروه تقسیم میشوند . ۱- اراضی ثابت مشهود ۲- اراضی ثابت غیر مشهود . دارائی ثابت مشهود نیز به دو گروه تقسیم میشوند . که یکی از آن بنام منابع طبیعی خوانده میشود . مانند معادن فلزات ، چاههای نفت ، جنگل و نظایر آن بدیهی است این منابع بتدریج که مورد استفاده قرار میگیرند ارزش ابتدائی خود را از دست میدهند لذا باید در پایان هر دوره مالی بر حسب معیارها و میزان استفاده از این منابع برای آنها استهلاك در نظر گرفت که اصطلاح فوق عبارت از تقلیل تدریجی ارزش منابع طبیعی بعلت استفاده از این منابع میباشد . و یا میتوان گفت مستهلك کردن منابع طبیعی است .

DEPRECIATION

استهلاك دارائی ثابت :

دارائیهای ثابت عبارت از دارائیهایی هستند که یا بالطبع منقول میباشند و یا بعلت اینکه عمر طولانی داشته و مؤسسات از آن برای مدت زیادی استفاده مینمایند باین نام معروف شده اند . اصولاً " هدف مؤسسات از خرید این

نوع داراییها آن است که برای سنوات متعددی مورد استفاده آنان قرارگیرد .
 بدیهی است که مدت استفاده و عمر این نوع داراییها (باستثنای زمین) هر
 چقدر هم زیاد باشد نامحدود نمیباشد و تدریجاً که مورد استفاده قرار میگیرند
 ارزش اولیه خود را از دست میدهند . چون این تقلیل ارزش در اثر استفاده
 از این نوع داراییهای سنوات و دورههای مالی مختلف میباشد و یا به عبارت دیگر
 نظر باینکه این نوع داراییها در طول سنوات و دورههای مالی مختلف مورد
 استفاده قرار میگیرند که باعث تقلیل تدریجی ارزش آن میگردد . بنابراین طبق
 اصل وضع هزینههای یک دوره از درآمد همان دوره باید در پایان هر دوره مالی
 طبق معیارها و میزان استفاده از این داراییها مبلغی هزینه برای آن در نظر
 گرفت . و به حساب سود و زیان دوره منظور نموده . که این مبلغ هزینه را هزینه
 استهلاک مینامند و یا به عبارت دیگر تقلیل تدریجی ارزش دارایی ثابت
 را در طول مدتی که مورد استفاده قرار میگیرد (عمر مفید دارایی ثابت) را استهلاک
 می نامند و همدان را محاسبه استهلاک عبارتست از :

۱- تقسیم قیمت تمام شده دارایی ثابت استهلاک پذیر بین سنوات و دورههای

مالی مختلف که مورد استفاده قرار میگیرد .

۲- تأمین قیمت دارایی ثابت مستهلاک شده برای خرید دارایی ثابت

دیگر در پایان عمر مفید آن .

در مورد اول باید در نظر داشت منظور از محاسبه استهلاک واقعا این نیست

که عیناً " معادل مبلغی که از دارایی ثابت در آن دوره کاسته میشود به حساب هزینه دوره مالی منظور نمود . و یا به عبارت دیگر میزان استهلاك هر دوره حاکی از تقلیل واقعی ارزش دارایی در همان دوره نمی باشد . بلکه منظور اختصاص دادن - قسمتی از جمع استهلاك دارایی ثابت (در تمام عمر مفید آن) به دوره مالی مربوطه میباشد . میتوان گفت میزان هزینه استهلاك يك مبلغ تخمینی است نه قطعی . بطور کلی باید گفت برای محاسبه میزان استهلاك در مشکل و مسئله مهم وجود دارد .

۱- تعیین و پیش بینی عمر مفید دارایی ثابت (مدتی که دارایی ثابت مورد استفاده قرار میگیرد) .

۲- انتخاب يك روش صحیح و عادلانه برای اختصاص دادن و تقسیم نمودن ارزش دارایی ثابت در ادوار مختلف مالی است. تعیین عمر مفید دارایی ثابت بصورت تخمین و برآورد می باشد و ممکن است با واقعیت و عمر واقعی دارایی ثابت فرق داشته باشد و بطور کلی در پیش بینی و تعیین عمر مفید رعایت نکات ذیل - به صحت و دقت آن كمك می نماید و باید ملاك قرار گیرد و این عوامل عبارتند از :

نحوه استفاده از دارایی ثابت ، شرایط محیط (اقلامی از دارایی که در معرض باد ، باران ، رطوبت و نظایر آن قرار میگیرند معمولا " عمر مفید کوتاهتری دارند) نحوه نگهداری و مراقبت ، پیشرفت علم و تکنیک و امکان اختراع نوع جدید تر ، توسعه و رشد مؤسسه در نتیجه کافی نبودن این نوع داراییها و نظایر آن .

در حالت دوم مهمترین و رایج ترین روشهایی که برای محاسبه استهلاك سنواتی و یا

بعبارت دیگر تقسیم جمع استهلاك دارائی ثابت (در طی عمر مفید) بین سنوات و دوره های مختلف عمر مفید آن وجود دارد عبارتند از -

۱- روش خط مستقیم (اقساط مساوی) ۲- روش نزولی (کاهش پذیر)

۳- روش میزان تولید یا روش ساعت کار کرد .

روش خط مستقیم (یا اقساط مساوی) -----
a. straight-line method

قبل از توضیح این روش برای تسهیل در مطالعه فرض میکنیم حرف E

نماینده قیمت تمام شده دارائی ثابت، حرف S نماینده قیمت فرسوده -

دارائی ثابت (قیمت دارائی ثابت در پایان عمر مفید آن) حرف N

نماینده مدت عمر مفید (که ممکن است بر حسب سال، دوره مالی، ساعت کار

میزان تولید باشد)، حرف D نماینده میزان استهلاك در هر دوره مالی

و حرف R نماینده نرخ استهلاك (برای هر دوره مالی یا هر ساعت کار و یا هر

واحد تولید شده) باشد و همچنین لازم بتوضیح می باشد که میناواسا

محاسبه استهلاك عبارت از قیمت تمام شده دارائی ثابت منهای قیمت

فرسوده آن میباشد (C-S) روش خط مستقیم ساده ترین و راحت ترین

روش برای محاسبه و فهمیدن میباشد. در این روش فرض شده است که از دارائی

ثابت در هر دوره مالی بطور یکسان استفاده شده است. و یا بعبارت دیگر دارائی

ثابت تا پایان عمر مفید آن بطور یکسان مستهلك میگردد. در این روش برای

محاسبه از فرمول زیر استفاده میشود.

قیمت فرسوده - قیمت تمام شده
 دارائی ثابت / دارائی ثابت

میزان استهلاك در هر دوره مالی = $\frac{\text{قیمت فرسوده} - \text{قیمت تمام شده}}{\text{عمر مفید دارائی ثابت}}$

و یا بعبارت دیگر

$$D = \frac{C - S}{N}$$

فرض کنیم موء سه آقا حسینی یک دستگاه ماشین تولید امگا بمبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال خریدار نموده که عمر آن ۵ سال برآورد شده است . و پیش بینی میشود این ماشین بعد از ۵ سال (پایان عمر مفید) بمبلغ ۱۰۰۰۰ ریال فروخته شود . طبق این روش میزان استهلاك برای هر دوره مالی بطریق زیر محاسبه میشود .

$$D = \frac{C - S}{N} = \frac{100000 - 10000}{5} = 18000 \text{ ریال}$$

بنابراین ضی این روش در پایان هر دوره مالی مبلغ ۱۸۰۰۰ ریال حساب میشود . هزینه استهلاك را بدو حساب اندوخته استهلاك را بستانکار می نمائیم که هزینه استهلاك به حساب سود و زیان جهت کسر از درآمد دوره منظور میشود و در حساب اندوخته استهلاك در ترازنامه جهت کسر از حساب ماشین آلات (ماشین تولیدی امگا) نشان داده میشود .

جدول زیر چگونگی محاسبه استهلاک ماشین تولیدی امگا و همچنین جمع

اندوخته استهلاک را تا پایان عمر مفید آن نشان میدهد .

پایان سال (دوره مالی)	هزینه استهلاک سالانه (دوره مالی) بد هکزار	اندوخته استهلاک بستانکار	مقدار مستهلاک نشده (ارزش دفتری)
۰	—	—	۱۰۰۰۰۰ ریال
۱	۱۸۰۰۰ ریال	۱۸۰۰۰ ریال	۸۲۰۰۰ ریال
۲	" ۱۸۰۰۰	" ۳۶۰۰۰	" ۶۴۰۰۰
۳	" ۱۸۰۰۰	" ۵۴۰۰۰	" ۴۶۰۰۰
۴	" ۱۸۰۰۰	" ۷۲۰۰۰	" ۲۸۰۰۰
۵	" ۱۸۰۰۰	" ۹۰۰۰۰	" ۱۰۰۰۰

طبق جدول فوق مقدار اندوخته استهلاک در پایان هر سال نشان دهنده مقدار استفاده از استکه ازداری ثابت گردیده و باعث تقلیل ارزش آن شده است و مانده ارزش دفتری در پایان سال (مانده اندوخته استهلاک - قیمت تمام شده) نمایند آن قسمت از دارایی استکه مورد بهره برداری قرار نگرفته است و یا بعبارت دیگر عبارت از ارزش خرد متی است که دارایی مذکور تا پایان عمر مفید میتواند انجام دهد .

این روش باعث سهولت که یکی از محاسن آن است بیشتر مورد استفاده مؤسسات قرار میگیرد . وعیب عمده این روش آن است که میزان استهلاك دارائی ثابت در همه سنوات عمر مفید آن یکسان و مساوی میباشد و در نتیجه غالباً مبلغ هزینه استهلاك هر دوره مالی با استهلاك واقعی دارائی ثابت در دوره مربوطه تناسبی ندارد . معمولاً هرچه زمان میگذرد و دارائی ثابت کهنه تر میشود و از لحاظ کیفی و کارآیی بهره آن کمتر میگردد که یکی دیگر از معایب این روش باعث در نظر گرفتن این عامل میباشد .

ب - روش های نزولی (کاهش پذیر) :
b. accelerated methods

در این روش ها برخلاف روش مستقیم (که مقدار استهلاك را در سنوات و دوره ها مختلف عمر مفید آن یکسان فرض نموده است) مبلغ استهلاك در سالهای اولیه عمر مفید دارائی ثابت بمقدار بیشتری و در سالهای بعد بمقدار کمتری محاسبه میشود . پیروان و استفاده کنندگان روشهای نزولی دلایل زیر را جهت برتری این روشها ارائه میدهند . آنان معتقدند که غالباً هرچه دارائی ثابت بیشتر مورد استفاده قرار میگیرد و از عمر مفید آن میگذرد کارآیی و بهره آن بهمان نسبت کم میگردد . یا عبارت دیگر دارائی ثابت در سالهای اولیه عمر خود بهتر و بیشتر مورد استفاده قرار میگیرد و کار میکند تا سالهای آخر آن و همچنین در سالهای ابتدائی سود بیشتری میدهد . بنابراین باید مقدار و مبلغ بیشتری هزینه استهلاك برای سالهای اول عمر مفید آن در نظر گرفت . دلیل دیگر پیروان این روش آن است که

معتقدند هرچه از عمر استفاده این نوع داراییها می گذرد هزینه های -
 تعمیرات ، نگهداری و مراقبت و سایر هزینه ها معمولاً افزایش می یابد . لذا
 باید بمنظور اینکه نخواست کردن جمع هزینه استهلاك و هزینه تعمیرات در سنوات
 مختلف عمر مفید دارائی ثابت در سالهای اولیه که هزینه تعمیرات کمتر است
 مقدار بیشتری استهلاك محاسبه نمود . و در سالهای آخر که هزینه تعمیرات بیشتر
 است مقدار کمتری هزینه استهلاك باید در نظر گرفت . دلایل دیگری وجود
 دارد که حائز اهمیت کمتری میباشد لذا مورد بحث قرار نمیگیرد . تاکنون هدف
 استفاده این روشها بیان گردید . و ذیلاً " مهمترین روشهای نزولی محاسبه
 استهلاك که عبارتند از ۱- روش مجموع سنوات ۲- روش محاسبه استهلاك
 بر مبنای ارزش دفتری مورد بحث قرار میگیرد .

۱- روش مجموع سنوات : sun-of the years digits method

بمنظور تسهیل مطالعه و درك آسانتر مطلب و فرمولها فرض میکنیم حرف E
 نماینده قیمت تمام شده دارائی ثابت حرف S نماینده قیمت فرسوده دارائی
 ثابت (قیمت دارائی ثابت در پایان عمر مفید) ، حرف N نماینده عمر مفید
 دارائی ثابت (که ممکن است بر حسب سال ، ساعت کار ، میزان تولید و نظایر آن
 باشد) حرف R نماینده مجموع ارقام سنوات عمر مفید (مثلاً " اگر عمر مفید
 دارائی ثابت ۵ سال باشد $R = ۱ + ۲ + ۳ + ۴ + ۵ = ۱۵$ میشود) و حرف D
 نماینده رقم سال مورد استهلاك (برای سال اول) برای سال دوم مساوی ۲ ،

برای سال سوم مساوی ۳ ، برای سال دهم مساوی ۱۰ میباشد (و بالا خزه
حرف D نمایند ه مقدار و میزان استهلاك در هر دوره مالی باشد .

در این روش با توجه به مفروضات فوق مقدار استهلاك از طریق فرمول زیر محاسبه
میگردد .

$$D = (S - S) \times \frac{(n+1) - d}{Y}$$

(C - S) را مجموع استهلاك (کل استهلاكی که باید بین سنوات مختلف

عمر مفید تقسیم گردد) و یا مبنای محاسبه استهلاك می نامند و فرمول فوق را
بطریق زیر میتوان نوشت :

مقدار استهلاك در هر دوره مالی = مبنای استهلاك (مجموع استهلاك) ×

$$\frac{\text{(عمر مفید در اثنای ثابت + ۱) - رقم سال مورد استهلاك}}{\text{مجموع ارقام سنوات عمر مفید}}$$

ضمناً لازم بیاید آوری است برای سهولت مجموع ارقام سنوات عمر مفید (R)

را از فرمول زیر نیز میتوان بدست آورد .

$$R = n \left(\frac{n+1}{2} \right)$$

مانند مثال قبل فرد میکنیم شرکت حسینی ماشین تولیدی امگای خود را بمبلغ ۱۰۰۰۰۰

ریال خریداری نموده است که قیمت فرسوده آن در پایان عمر مفید ۱۰۰۰۰ ریال

میشود . و پیش بینی میگردد عمر مفید این ماشین ۵ سال باشد . در این روش مقدار

استهلاك بطریق زیر محاسبه میگردد .

$$Y = \frac{n(n+1)}{2} = \frac{5(6)}{2} = 15 \quad \text{یا} \quad R = 0+1+2+3+4+5 = 15$$

مجموع ارقام سنوات عمر مفید

$$\text{ریال مبنای} = C - S = 100000 - 10000 = 90000$$

محاسبه استهلاك (مجموع استهلاك)

$$D = (C-S) \times \frac{(n+1)-d}{R} = 90000 \times \frac{(5+1)-1}{15} = 30000 \text{ ریال}$$

= برای سال اول مقدار استهلاك =

$$D = C - S \times \frac{(n+1)-d}{R} = 90000 \times \frac{(5+1)-2}{15} = 24000 \text{ ریال}$$

= برای سال دوم مقدار استهلاك

و همینطور میتوانیم تا سال آخر محاسبه نماییم که ملاحظه میگردد در این روش مقدار

استهلاك در سالهای اول بیشتر از سالهای بعد محاسبه گردیده و در نظر

گرفته میشود. مقدار استهلاك هر دوره را به حساب هزینه استهلاك آن دوره

(جهت کسر از سود و زیان دوره) بدینکار و به حساب اندوخته استهلاك

(جهت کسر از دارائی ثابت مورد استهلاك در ترازنامه) بستانکار نماییم.

۲- روش محاسبه استهلاك بر مبنای ارزش دفتری: **double-declining method**

در این روش برای محاسبه میزان استهلاك در هر دوره مالی (سنوات

مختلف عمر مفید دارائی ثابت) یک نرخ استهلاك ثابت سالیانه محاسبه گردیده

و در مبنای محاسبه استهلاك (که در این روش ارزش دفتری دارائی ثابت میباشد)

ضرب میگردد. برای روشن شدن مطلب توضیح دو نکته بسیار مهم را ضروری است.

۱- نرخ استهلاك ثابت سالیانه عبارت از دوبرابر نرخ روش مستقیم میباشد و بطور ثابت برای هر دوره مالی مورد محاسبه قرار میگیرد . اگر فرض کنیم عمده مفید دارائی ثابت خریداری شده ۱۰ سال باشد از روش مستقیم در پایان هر دوره مالی و یا هر سال ۱۰٪ ($\frac{1}{10}$) از قیمت دارائی ثابت بعنوان - استهلاك در نظر گرفته میشود . در این روش دوبرابر آن یعنی ۲۰٪ در نظر - میگیرند و آن نرخ استهلاك ثابت سالیانه میگویند .

۲- در این روش برخلاف روشهای دیگر (که مبنای محاسبه استهلاك عبارت از تفاوت قیمت تمام شده دارائی ثابت و قیمت فرسوده آن بود) مبنای محاسبه استهلاك ارزش دفتری دارائی ثابت (اندوخته استهلاك آن - قیمت تمام شده دارائی ثابت) میباشد . پس بطور خلاصه چنانچه فرض کنیم حرف B نمایندگی مبنای محاسبه استهلاك (ارزش دفتری دارائی ثابت) حرف R نمایندگی نرخ استهلاك ثابت سالیانه و D مقدار استهلاك در هر دوره مالی باشد . فرمول زیر برای تعیین میزان استهلاك در هر دوره مالی مورد استفاده قرار میگیرد .

$$D = R \times B$$

و یا عبارت دیگر

مقدار استهلاك در هر دوره مالی = نرخ استهلاك ثابت سالیانه \times ارزش دفتری دارائی ثابت .

مانند مثال قبل فرض کنیم شرکت حسینی یک دستگاه ماشین تولیدی بمبلغ ۱۰۰۰۰۰

ریال خریداری می نماید . عمر مفید اراضی ثابت (ماشین تولیدی) ۵ سال

برآورد شده و قیمت فرسوده آن در پایان عمر مفید ۱۰۰۰۰ ریال می باشد .

مقدار و میزان استهلاك از این روش بطریق زیر محاسبه میگردد :

$$R = 20\% \times 2 = 40\%$$

$$B = 10000 \text{ ریال در سال اول}$$

$$D = R \times B = 40\% \times 10000 = 4000 \text{ میزان استهلاك در پایان سال اول}$$

$$B = 10000 - 4000 = 6000 \text{ برای سال دوم}$$

$$D = R \times B = 40\% (6000) = 2400 \text{ میزان استهلاك برای سال دوم}$$

$$B = 10000 - 6400 = 3600 \text{ برای سال سوم}$$

$$D = R \times B = 40\% \times 3600 = 1440 \text{ میزان استهلاك برای سال سوم}$$

و همینطور میتوانیم تا سال آخر محاسبه نمائیم . جدول زیر نشان دهنده میزان

استهلاك تا پایان عمر مفید ماشین تولیدی یعنی پایان سال پنجم می باشد .

پایان سال	ارزش دفتری اراضی ثابت (مبنای محاسبه استهلاك)	نرخ استهلاك ثابت سالانه	هزینه استهلاك هر دوره مالی (بد هکار)	اندوخته استهلاك (بستانکار)
۱	۱۰۰۰۰۰	٪۴۰	۴۰۰۰۰	۴۰۰۰۰
۲	۶۰۰۰۰	٪۴۰	۲۴۰۰۰	۶۴۰۰۰
۳	۳۶۰۰۰	٪۴۰	۱۴۴۰۰	۷۸۴۰۰
۴	۲۱۶۰۰	٪۴۰	۸۶۴۰	۸۷۰۴۰
۵	۱۲۹۶۰	٪۴۰	۵۱۸۰	۹۲۲۲۰

در اینجاست که بینیم که در پایان سال پنجم ارزشی ثابت مبلغ ۱۲۹۶ ریال
میباشد که با قیمت فرسوده برآوردی آن (۱۰۰۰۰) ریال فرق دارد و این یکی
از خصوصیات این روش میباشد . همچنین یکی دیگر از خصوصیات این روش
آن است که برای محاسبه میزان استهلاك فقط ارزش دفتری آنرا در نظر گرفته
و قیمت فرسوده آنرا نادیده میگیرد .

پ: محاسبه استهلاك بر حسب مقدار فعالیت ارضی ثابت activity method

در این روش که بیشتر در موارد صنعتی مورد استفاده قرار میگیرد عمر
مفید ارضی ثابت را با جارا اینکه بر حسب سال پیش بینی و برآورد نمایند بر حسب -
ساعت کار و یا مقدار و میزان تولید آن تعیین نمایند و به همین مناسبت و طریق
برای محاسبه استهلاك در این روش وجود دارد .

۱- محاسبه استهلاك بر حسب ساعت کارکرد ۲- محاسبه استهلاك بر حسب
میزان تولید که ذیلاً شرح داده میشود .

WORKING HOURS METHOD

روش ساعت کارکرد :

اتخاذ این روش بر این فرضیه استوار است که هر چه ارضی ثابت بیشتر کار کند
زودتر فرسوده میگردد . و استهلاك آن باید بر حسب مقدار ساعت کاری که در هر
روزه انجام میدهد محاسبه گردد . و یا بعد از آنکه عمر مفید ارضی ثابت بر حسب
ساعت کار تخمین و برآورد میشود . برای محاسبه میزان استهلاك نرخ استهلاك را
برای یک ساعت کار ارضی ثابت بدست آورده و در مقدار ساعتی که از ارضی ثابت

در هر دوره استفاده می‌گردد ضرب می‌کنند . فرض کنیم حرف C نماینده قیمت خرید دارای ثابت و S قیمت فرسوده دارای ثابت و N عمر مفید آن باشد و R نرخ استهلاک سالانه ، و D میزان استهلاک هر دوره باشد برای محاسبه نرخ استهلاک و میزان استهلاک از فرمول زیر استفاده می‌گردد .

$$R = \frac{C-S}{N}$$

یا به عبارت دیگر

$$\text{نرخ استهلاک} = \frac{\text{قیمت تمام شده دارای ثابت} - \text{قیمت فرسوده آن}}{\text{عمر مفید دارای ثابت}}$$

و این مقدار که بدست آمد در مقدار ساعت کار هر دوره ضرب می‌کنیم تا میزان استهلاک

بدست آید . و مانند مثال قبل : شرکت حسینی یک دستگاه ماشین تولیدی بمبلغ

۱۰۰۰۰۰ ریال خریداری می‌نماید که عمر مفید آن ۳۰۰۰ ساعت و قیمت فرسوده

آن در پایان عمر مفید ۱۰۰۰۰ ریال می‌باشد . ساعت کارکرد ماشین سالهای

مختلف تا پایان عمر مفید آن بشرح زیر می‌باشد .

سال اول ۷۷۰۰ ساعت

سال دوم ۵۷۰۰ ساعت

سال سوم ۶۶۰۰ ساعت

سال چهارم ۵۴۰۰ ساعت

سال پنجم ۴۷۰۰ ساعت

عمر مفید (کل ساعت کارکرد) ۳۰۰۰۰ ساعت

در این روش برای محاسبه استهلاک بطریق زیر عمل می‌گردد .

$$R = \frac{C-S}{N} = \frac{100000 - 10000}{30000} = 3 \text{ ماشین کرد ساعت کار کرد ماشین ۳}$$

$$D = 3 \times 7700 = 23100 \text{ مقدار استهلاک برای سال اول}$$

$$D = 3 \times 5700 = 17100 \text{ مقدار استهلاک برای سال دوم}$$

و همینطور میتوان تا سال آخر محاسبه نمود که جدول زیر نشان دهنده میزان -

استهلاک تا پایان عمر مفید ماشین تولیدی میباشد .

پایان سال	ساعت کارکرد	نرخ استهلاک	هزینه استهلاک (بد هکار)	اندوخته استهلاک بستانکار	ارزش دفتری
۰					۱۰۰۰۰۰
اول	۷۷۰۰	۳	۲۳۱۰۰	۲۳۱۰۰	۷۶۹۰۰
دوم	۵۷۰۰	۳	۱۷۱۰۰	۴۰۲۰۰	۵۹۸۰۰
سوم	۶۶۰۰	۳	۱۹۸۰۰	۶۰۰۰۰	۴۰۰۰۰
چهارم	۵۳۰۰	۳	۱۵۹۰۰	۷۵۹۰۰	۲۴۱۰۰
پنجم	۴۷۰۰	۳	۱۴۱۰۰	۹۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

۲- روش میزان تولید (روش تعداد محصول) units of production methods

در این روش عمر مفید را رایی ثابت بر حسب تعداد محصولی که میتواند تولید

کند پیش بینی و برآورد می‌گردد و برای محاسبه میزان استهلاک در هر دوره مالی

نرخ استهلاک برای یک واحد تولیدی محاسبه گردید و در مقدار محصول تولید

شده در هر دوره مالی ضرب می‌گردد . این روش نیز مانند روش ساعت کارکرد در موسسات

صنعتی مورد استفاده قرار میگیرد . فرمول نرخ استهلاک برای مدت عمر مفید

دارائی ثابت بشرح زیر تعیین میگردد .

$$R = \frac{C-S}{N}$$

که در آن C نماینده قیمت تمام شده دارائی ثابت ، S قیمت فرسوده

دارائی ثابت در پایان عمر مفید N نماینده عمر مفید بر حسب مقدار محصول

تولیدی است . فرمول فوق را در فارسی بطریق زیر میتوان نوشت .

$$\text{نرخ استهلاک} = \frac{\text{قیمت تمام شده دارائی ثابت} - \text{قیمت فرسوده دارائی ثابت}}{\text{عمر مفید دارائی ثابت (تعداد محصول)}}$$

و برای محاسبه میزان استهلاک در هر دوره مالی نرخ استهلاک را که از طریق فوق

بدست آمده در تعداد محصول تولید شده در هر دوره ضرب میکنیم . برای

روشن شدن مطلب به مثال زیر توجه شود .

مانند مثال قبل فرض میکنیم که شرکت حسینی ماشین تولیدی امگا را ب مبلغ ۱۰۰۰۰۰

ریال خریداری می نماید . و پیشبینی میگردد که این ماشین تولید در مدت عمر مفید

آن قادر بر تولید ۳۰۰۰۰ واحد محصول میباشد و قیمت فرسوده آن در پایان

عمر مفید ۱۰۰۰۰۰ ریال است . میزان تولید در دوره های مختلف مالی بشرح

زیر میباشد .

سال اول	۱۰۰۰۰ واحد
سال دوم	۶۰۰۰ واحد
سال سوم	۵۰۰۰ واحد

سال چهارم ۵۰۰۰ واحد

سال پنجم ۴۰۰۰ واحد

۳۰۰۰ واحد

در این روش برای محاسبه میزان استهلاك در سالهاى مختلف (دوره هاى مالى مختلف) بطريق زير عمل ميگردد .

$$\text{نرخ استهلاك} = \frac{\text{قيمت تمام شده در اراشى ثابت} - \text{قيمت فرسوده در اراشى ثابت}}{\text{عمر مفيد در اراشى ثابت (تعداد محصول)}}$$

ويا بعبارت ديگر

$$R = \frac{C-S}{N} = \frac{10000 - 1000}{30000} = 3 \text{ (ريال)}$$

$$D = 3 \times 10000 = 30000 \text{ ميزان استهلاك براي سال اول}$$

$$D = 3 \times 6000 = 18000 \text{ ميزان استهلاك براي سال دوم}$$

و بهمين طريق ميتوان تا پايان عمر مفيد ميزان استهلاك را محاسبه نمود .

جدول زير نشان دهنده ميزان استهلاك تا پايان عمر مفيد آن ميباشد .

سال	تعداد واحد توليد شده در هر سال	نرخ استهلاك	هزينه استهلاك بد هكار	اندوخته استهلاك جمع شده	ارزش فترى
۰					۱۰۰۰۰۰
۱	۱۰۰۰۰	۳	۳۰۰۰۰	۳۰۰۰۰	۷۰۰۰۰
۲	۶۰۰۰	۳	۱۸۰۰۰	۴۸۰۰۰	۵۲۰۰۰
۳	۵۰۰۰	۳	۱۵۰۰۰	۶۳۰۰۰	۳۷۰۰۰
۴	۵۰۰۰	۳	۱۵۰۰۰	۷۸۰۰۰	۲۲۰۰۰
۵	۴۰۰۰	۳	۱۲۰۰۰	۹۰۰۰۰	۱۰۰۰۰

روش ساعت کارکرد و روش میزان تولید بطور کلی در مواردی که در ارائی ثابت از لحاظ فیزیکی مورد بهره برداری قرار میگیرد مناسب میباشد. مثلاً "موتور هواپیما" بر حسب ساعت کارکرد آن مستهلك میگردد و یا مثلاً "میزان استهلاك کامیون" خریداری شده و یا هر نوع اتومبیل بر حسب مقدار کیلومتر آن مورد محاسبه قرار میگیرد. و مسئله مهمی که در این روش وجود دارد پیشبینی عمر مفید و همچنین بر این اساس میزان استهلاك مناسب باشد باید ساعت کار واقعی را طوری تنظیم نمود که با ساعت کارکرد و یا میزان تولید در هر دوره برابر گردد.

ت - اندوخته استهلاك (استهلاك جمع شده) :

d. accumulated

پس از آنکه میزان استهلاك در هر دوره مالی از طریق یکی از روشهای فوق تعیین و محاسبه گردید مبلغ تعیین شده را در حساب جداگانه بنام هزینه استهلاك و اندوخته استهلاك (استهلاك جمع شده) ثبت و نگهداری می نماییم. و یا بعد از آنکه مقدار استهلاك هر دوره را به حساب هزینه استهلاك جهت کسر از سود و زیان در هر بدوکار و به حساب اندوخته استهلاك جهت کسر از ارائی ثابت مورد استهلاك بستانکار می نماییم. و مانده حساب اندوخته استهلاك در ترازنامه زیر ارائی مورد استهلاك جهت کسر از آن منعکس میگردد. این حساب به سبب آنکه اثر منفی در ستون ارائی مؤسسات دارد بنام حسابهای تقلیل دهنده ارائی و یا ارائی منفی معروف هستند. معمولاً " عملیات مربوط

به محاسبه استهلاك وثبت آن در دفاتر ریپایان هر دوره مالی انجام میگیرد و برای
 عریك از دارائی ثابتيك حساب هزینه استهلاك و يك حساب اندوخته استهلاك
 بطور جداگانه نگهداری میشود و بدینال آن نام دارائی ذکر میگردد . مانده در
 استهلاك - اثاثه اداری ، هزینه استهلاك - ساختمان و یا اندوخته استهلاك
 اثاثه اداری - اندوخته استهلاك - ساختمان و نظایر آن .

EARNING PER SHARE

سود سهام برای هر سهم :

عبارت از مبلغ کل سود ویژه تقسیم بر تعداد سهام میباشد . و یا عبارت
 دیگر عبارت از مقدار سودی است (اعم از قابل تقسیم و یا غیر قابل تقسیم) که بهر
 سهم تعلق میگیرد . مقداری که قابل تقسیم میباشد بین سهامداران بصورت -
 مختلف تقسیم میگردد و باقیمانده بصورت اندوخته ها جهت تصمیمات آینده در
 مؤسسه باقی میماند .

ENTRIES

ثبت (وارد کردن) معاملات :

عبارت از ثبت و یا وارد کردن معاملات و فعالیت های مؤسسه در دفاتر آن
 میباشد .

الف - ثبت اصلاحی (اصلاحات) : a. adjusting

صورت حساب های مالی که در پایان هر دوره رمؤسسه تهیه میشود باید در
 بدرستی نتیجه فعالیت های مالی دوره مذکور ، سود و زیان حاصله و همچنین وضع
 مالی مؤسسه را در پایان دوره نشان دهد . این صورت حسابها در صورتی میتوانند

برای استفاده کنندگان آن مفید واقع شود که اقلام مندرج در آن صحیح و قابل اعتماد بوده و با واقعیت تطبیق نماید. در پایان دوره مالی مانده برخی از حسابها در دفاتر کل و یاد رتزاز آزمایشی بطور کامل با واقعیت امر مطابقت ندارد و یا عبارتد یگر بد رستی میزان دارائی، بدهی، هزینه و یاد آمد در مؤسسه را نشان نمیدهد. بنابراین برای اینکه صورت حسابهای مؤسسات در پایان دوره مالی صحیح و مطابق با واقعیت تهیه شود پیش از تهیه آن باید تغییرات و اصلاحات لازمه در برخی حسابها انجام گردد. بنابراین اصطلاح فوق عبارت از ثبت اصلاحاتی است که در پایان هر دوره مالی جهت مطابق نمودن مانده حسابها با واقعیت انجام میگردد. و این ممکن است مربوط به معاملات باشد که انجام شده و ثبت نگردیده است و یا معاملاتی که ثبت شده و با عمل معکوس اثر آن خنثی میگردد و یا اصلاحات دیگر. مهمترین این اصلاحات عبارتند از:

۱- هزینه های ثبت شده که باید بین چند دوره مالی تقسیم گردد.

مانند پیش برداخت هزینه، هزینه استهلاک، که در هر دوره مالی باید میزان هزینه انجام شده را محاسبه نمود. و در پایان دوره ثبت اصلاحاتی مربوط به آنرا انجام داد.

۲- درآمدهای ثبت شده که باید بین دو یا چند دوره تقسیم گردد. مانند

انواع پیش دریافت درآمد.

مثلاً " فرزندکنیم ساختمانی را به مبلغ ۱۸۰۰ ریال برای ۳ سال اجاره داده ایم که این

يك پيش دريافت در آمد مي باشد در آخر هر سال بايد مبلغی كه واقعا جزو در آمد ماست به حساب در آمد دوره منظور نمايم كه در اين حالت ۶۰۰۰ ريال مي باشد .

۳- هزینه های تعلق گرفته و ثبت نشده : شامل زیان مطالبات مشکوک الوصول بهره پرداختی ، حقوق پرداختی و نظایر آن كه در پایان دوره هنوز ثبت نگردیده است .

۴- در آمد های ثبت نشده : مانند بهره دریافتی و سایر وجوه دریافتی كه در تاریخ تنظیم صورت حسابها دريافت و ثبت نگردیده در حالیکه تعلق گرفته است .

ب - بستن حساب : b. closing

بطور کلی از نظر بستن حسابها کلیه حسابهای مؤسسه را میتوان به دو گروه

تقسیم نمود ، حسابهای دائمی و حسابهای موقتی .

حسابهای دائمی حسابهایی هستند كه مانده آن از يك دوره مالی به دوره مالی بعد انتقال می یابد . حسابهای مربوط به دارائی ، بدهی ، سرمایه جزو این گروه میباشند .

حسابهای موقتی حسابهایی هستند كه برای محاسبه سود و زیان ویژه و یا به عبارت دیگر تعیین مقدار افزایش و یا کاهش سرمایه در يك دوره مالی نگهداری میشوند و در پایان دوره مالی نیز بسته میشود و مانده آنها نیز به دوره مالی بعد انتقال نمی یابد مانند حسابهای در آمد و حسابهای هزینه .

برای بستن حسابهای موقتی در پایان دوره باید ابتدا عملیات مربوط به آنرا در دفتر روزنامه ثبت و سپس اقلام ثبت شده را به دفتر کل انتقال داد و قاعده کلی برای بستن این نوع حسابها این است که حسابها را مانده گیری نموده و آنها را که مانده هستند انکار دارند معادل آن بدو حکار و حساب خلاصه سود و زیان را بستن نمود. عمل عکس برای حسابهای موقتی که دارای مانده بدو حکار هستند میتوان انجام داد. برای روشن شدن مطلب فرض کنیم مانده حساب هزینه اجاره بها مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال باشد بدین است که مانده این حساب بدو حکار است برای بستن این حساب ابتدا حساب هزینه اجاره بها را معادل ۱۰۰۰۰ ریال بستن کرد و حساب خلاصه سود و زیان را ۱۰۰۰۰ ریال بدو حکار می نمایشیم و بدین وسیله حساب موقت مذکور بسته شده و از بین میرود. پس از بستن کلیه حسابهای موقتی نتیجه کلیه حسابهای موثر در سود و زیان دوره مالی در حساب خلاصه سود و زیان تلخیص میگردد. و سپس سود و زیان دوره مشخص گردیده و مانده آن جهت افزایش یا کاهش در سرمایه بحساب سرمایه منتقل میگردد. پس از اینکه حسابهای موقتی به ترتیب فوق بسته شد یعنی مانده آنها به صفر رسید. حسابهای دائمی را مانده گیری می نمایشیم و یک تراز آزمایشی از مانده حسابها تهیه میگردد که تراز آزمایشی اختتامی نامیده میشود.

c. Journal

پس ثبت معاملات در دفتر روزنامه :

دفتر روزنامه که آنرا دفتر ثبت اولیه می نامند عبارت از دفتری است که

کلیه فعالیت‌های مالی مؤسسه در آن به ترتیب تاریخ وقوع ثبت و توضیح داده می‌شود
دفتر روزنامه دارای انواع مختلف می‌باشد که ساده‌ترین آن دفتر روزنامه دست‌نویسی
است که در قسمت مربوطه توضیح داده می‌شود. ثبت معاملات در دفتر روزنامه
بطریق زیر انجام می‌گیرد.

۱- در ستون تاریخ زمان انجام و تاریخ وقوع معامله ثبت می‌گردد.

۲- نام حسابی که به‌هنگار است در نخستین سطر ستون شرح نوشته می‌شود
و مبلغ به‌هنگار در همان سطر در ستون به‌هنگار ثبت می‌گردد.

۳- نام حسابی که بستانکار است در سطر بعد در ستون شرح ثبت و مبلغ
بستانکار نیز در مقابل آن در ستون بستانکار نوشته می‌شود.

۴- در سطر بعد نیز توضیحی در مورد چگونگی انجام معامله نوشته می‌شود
میشود.

۵- در ستون عطف شماره صفحه و یا شماره حساب دفتر کل که مبلغ بستان
حساب نقل شده درج می‌گردد. برای روشن شدن مطلب فرض می‌کنیم تجارتخانه
احمدیان مبلغ ۲۰۰۰۰ ریال حقوق کارمندان خود را پرداخت می‌نماید. تاریخ
پرداخت آن ۳۱ شهریور ۲۵۳۵ می‌باشد این معامله در دفتر روزنامه
بطریق زیر ثبت می‌گردد.

دفتر روزنامه تجارتخانه احمدیان شماره صفحه ۱

تاریخ	شرح	عطف	بدهکار	بستانکار
۳۱ شهریور ۲۵۳۵	هزینه حقوق	۵۱	۲۰۰۰۰	
	صندوق بابت پرداخت حقوق شهریور ماه کارمندان	۱۱		۲۰۰۰۰

ثبت هر فعالیت مالی را در دفتر روزنامه یک آرتیکل می نامند . چنانچه در نتیجه انجام یک معامله بیش از یک حساب بدهکار و یا بیش از یک حساب بستانکار شود ثبت معامله مذکور در دفتر روزنامه یک آرتیکل مرکب نامیده میشود . در این حالت حسابها را بدهکار در زیر یکدیگر و عناوین حسابهای بستانکار نیز زیر هم قرار میگیرند . بطور کلی چه در ثبت آرتیکل ساده و چه در ثبت آرتیکل مرکب ابتدا نام حساب یا حسابهاییکه بدهکار اند و سپس نام حساب و یا حسابهاییکه بستانکار اند نوشته میشود .

d. ledger

ت - ثبت معاملات در دفتر کل :

دفتر کل عبارتست از مجموعه حسابها که در یک مؤسسه نگهداری میشود .
و همانطوریکه در قسمت تعریف حساب (دفتر کل) توضیح داده شد این حسابها از سه قسمت اصلی بشرح زیر تشکیل شده است .
۱- عنوان حساب .

۲- سمرات (بد هکار حساب) ۳- سمتچپ (بستانکار حساب)

تذکار این نکته مهم است که در انگلیسی طرف بد هکار و بستانکار حساب عکس فارسی میباشد .

پس از آنکه معاملات در دفاتر روزنامه مؤسسه ثبت گردید لا اقل هفته ای یکبار باید اقلام مندرج در آنرا به حسابهای مربوطه در دفتر کل انتقال داد .
برای ثبت معاملات در دفتر کل و حسابهای بطور کلی حسابها را به گروه تقسیم نمایند .

۱- دارائی ۲- بدهی ۳- سرمایه ۴- درآمد ۵- هزینه .
هر نوع معاملاتی که باعث افزایش حسابهای دارائی و یا حسابهای هزینه گردد در ستون بد هکار ثبت میگردد . و معاملاتی که باعث کاهش در دارائی و یا هزینه گردد در ستون بستانکار ثبت میشود .

فرض کنیم مبلغ ۲۰۰ ریال بابت اجاره بها پرداخت میشود ، در این حالت انجام این فعالیت باعث کاهش حساب صندوق که یکی از انواع حساب دارائی است میگردد پس حساب صندوق باید بستانکار شود . همچنین این فعالیت باعث افزایش هزینه میگردد در نتیجه حساب هزینه اجاره بایستی بد هکار گردد .
و هر نوع فعالیت و معامله ای که باعث افزایش در حسابهای سرمایه ، بدهی ، درآمد گردد در ستون بستانکار نوشته میشود و بعکس هر نوع معامله ای که باعث کاهش در حسابهای مذکور گردد در ستون بد هکار نوشته میشود .

e. posting

ث - نقل اعداد به دفترکل :

پس از ثبت معاملات و فعالیت‌های مؤسسه در دفتر روزنامه بایستی هر چند یکبار اقلام بد عکس و بستانکار ثبت شد در حساب‌های مربوطه در دفتر کل انتقال داد. این عمل را نقل اعداد از دفتر روزنامه به دفترکل می‌نامند و معمولاً هفته‌ای یکبار باید انجام گیرد.

EQUITIES

و یا عبارت دیگر عبارت از منابعی است که بوسیله آن در اراضی مؤسسه تحصیل گردیده و خریداری می‌گردد. این منابع از دو قسمت بدهی و سرمایه تشکیلی گردیده است. قسمت بدهی نشان می‌دهد که چه مقدار از اراضی تحصیل شده برای فعالیت‌های مؤسسه از طریق افراد غیر از صاحبان سرمایه (بانکداران، - بستانکاران، نظایر آن) بدست آمده است. سرمایه مؤسسه نشان دهنده آن است که چه مقدار اراضی بوسیله سرمایه‌گذاری صاحبان سرمایه (مؤسسه) تهیه گردیده است.

EXPENSES

هزینه‌ها :

a. accrued

الف -
هزینه‌های تعلق گرفته :

عبارت از هزینه‌هایی است که انجام گردیده ولی هنوز پرداخت نگردیده و در دفاتر ثبت نشده است و جزو بدهی مؤسسه می‌باشد. مانند حقوق پرداختنی، اجاره پرداختنی، بهره پرداختنی و نظایر آن. برای روشن شدن مطلب بمشال

زیر توجه شود . فرض میکنیم حقوق ماهیانه فروشند هیکه مؤسسه ۲ ریال
 باشد و در هم هر ماه پرداخت گردد . و در آخر دوره مالی مثلاً (پایان اسفند)
 باید مبلغ ۲ ریال جزو هزینه دوره جاری منظور کرد . در این تاریخ
 بعلاقی که حقوق هنوز پرداخت نگردیده (بعلاقی آنکه در هم ماه بعد در
 پرداخت میگردد) در دفتر ثبت شده در حالیکه واقعا هزینه انجام شده
 است . بنابراین در پایان دوره مالی مبلغ حقوق را به حساب هزینه حقوق بدوکار
 و حساب حقوق پرداختی را بستانکار می نمایند . حساب هزینه حقوق به حساب
 سود و زیان دوره منتقل گردیده و حساب حقوق پرداختی که یک بدو می محسوب
 میشود در ترازنامه در طبقه بدو جاری نشان داده میشود .

EXTRAORDINARY ITEMS

اقلام فوق العاده :

عبارت از سود و زیان حاصل از فعالیتهاست که ارتباط مستقیم
 با عملیات اصلی مؤسسه ندارد . و بهمین علت آنها را بعنوان اقلام فوق العاده
 نامگذاری نموده اند . سود و زیان حاصل از این فعالیتها و یا هر نوع تغییری
 در سود و زیان مؤسسه در نتیجه در سرمایه آن باید بصورت جداگانه نشان داده
 شود . و غالباً در صورت حساب سود و زیان پراز آنکه سود و زیان ویژه حاصل از
 فعالیتها ی اصلی مؤسسه محاسبه گردید این اقلام جهت کسر و یا اضافه شدن
 بآن در زیر سود و زیان ویژه نوشته میشود .
 فرض میکنیم در یک مؤسسه تولیدی که فعالیت آن تولید کالا و فروش آن است .

زمینی بمبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال خریداری گردد و پس از مدتی بمبلغ ۵۰۰۰۰ ریال
 فروخته شود . مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال سود حاصل از این فعالیت (که با فعالیت
 اصلی مؤسسه مغایر است) بعنوان یک استفاده اضافی تلقی میگردد و در صورت
 حساب سود و زیان در ریائین سود ویژه حاصل از فعالیت اصلی مؤسسه بعنوان
 سود اضافی نشان داده میشود . و برعکس چنانچه زمین بمبلغ کمتری فروخته
 شود همین عمل انجام میگردد و مبلغ زیان بعنوان ضرر اضافی جهت کسر از
 سود ویژه در ریائین آن نشان داده میشود . سایر سود و یازیان حاصل از این
 نوع فعالیتها معمولا " عبارتند از . تقسیم سود بین سهامداران (سرمایه داران)
 ، هزینه بهره (در مؤسسات غیر از صرافی و بانک) ، درآمد بهره ، سود
 و یازیان حاصل از فروش زمین ، ساختمان (در مؤسسات بغیر از مؤسسات
 معاملات ملکی) و نظایر آن و همانطوریکه گفته شد سود و یازیان حاصل از این
 نوع فعالیت ها باید بطور جداگانه ای نشان داده شود .

FINANCIAL ACCOUNTING STANDARD BOARDS

در کشور آمریکا انجمنی مرکب از متخصصان فن و حسابداران رسمی و مستقل
 میباشد که از ۲۱ نفر عضو تشکیل گردیده است . وظیفه و هدف این گروه تحقیق
 و بررسی در اصول و موازین حسابداری بمنظور توسعه و تطبیق دادن آن با
 وضع اقتصادی و قوانین جاری مملکتی و ارائه روشها و متدهای جدید حسابداری
 میباشد . این انجمن که حداقل ۱۷ نفر از اعضاء آن را حسابداران رسمی و مستقل

کشور آمریکا تشکیل داده اند به هیچ کمیته و یا سازمان دولتی وابسته نبوده و مستقل هستند و حقوق آنان از طرف انجمن حسابداران رسمی و مستقل کشور آمریکا تأمین میگردد. و وظیفه‌ای بجز تحقیق و بررسی برای رسیدن به هدفهای فوق ندارند.

دفترکـل : GENERAL LEDGER

برای تسهیل صورت حسابها باید برای هر فعالیت و معاملات که دارای خصوصیات مشترکی هستند حساب جداگانه تهیه و نگهداری نمود. و برای این منظور برای هر یک از اقلام مذکور یک کارت و یا صفحه‌ای از یک دفتر اختصاص داده میشود که این صفحه و یا کارت یک حساب نامیده میشود. مثلاً کلیه عطیات و معاملات مربوط به فروش در حساب فروش ثبت میگردد. و برای صندوق، بدوکاران سرمایه باید حسابهای جداگانه‌ای نگهداری کرد. مجموعه حسابهای یک مؤسسه را دفتر کل می نامند. و یا عبارت دیگر دفتر کل عبارت از مجموعه حسابهای است که در یک مؤسسه نگهداری نمود.

اصول و موازین مورد قبول حسابداری :

GENERALLY ACCEPTED ACCOUNTING PRINCIPLES

عبارت از اصول و موازینی است که مورد قبول گروه زیادی از متخصصان و اهل فن حسابداری میباشد و در عمل سرمشق آنان قرار میگیرد. منظور از وضع این قواعد کلی یا اصول و موازین آن است که عطیات حسابداری و نتایج حاصله از آن برای

اشخاص زینفع دارای مفهوم و معانی مشترکی باشد . چنانچه هر حسابدار بنا بر ذوق و سلیقه خود مبادرت بانجام عملیات حسابداری ، نگاهداری وثبت - حسابها و تهیه صورت حساب مالی بنماید حاصل کار او برای دیگران که از ذوق و سلیقه متفاوتی برخوردارند معنی و مفهومی نخواهد داشت و مقایسه فعالیتهای مالی يك موسسه در ادارات مالی مختلف با صورت حسابهای مؤسسه مشابه دیگر امکان پذیر نیست . پربخاطر کلی اصول و موازین حسابداری عبارت از نظریه ها و روشهایی است که بوسیله کارشناسان حسابداری ، استادان فن ، انجمنهای حرفه‌ای و سایر صاحب نظران برای انجام عملیات حسابداری اعم از چگونگی نگهداری دفاتر ، حساب ، تهیه صورت حسابها و تعیین نتایج حاصله از - فعالیتهای مالی مؤسسات اظهار و پیشنهاد میشود و پیرا بحث و بررسی و تجزیه و تحلیل متخصصان و استادان فن مورد قبول عامه قرار میگیرد که مهمترین این اصول که در سازمانهای فردی (غیر شرکت) اجرا میگردند زیلًا شرح داده میشود .

الف - a. cost principle

یعنی هزینه موقعی واقعیت پیدا مینماید که انجام گردد و یا بعبه عبارت دیگر هزینه هر سازمان موقعی نیست که پول آن پرداخت میشود بلکه زمان انجام هزینه میباشد .

ب - b. revenue principle

یعنی موقعیکه فروش انجام گردد نتیجه حاصل از فروش باید جزو درآمد

محسوب گردد. و یا عبارت دیگر زمان تشخیص درآمد زمان دریافت پول
نمیباشد بلکه زمان انجام معامله که نتیجه اش درآمد استعلاک عمل و زمان
تشخیص درآمد است.

پ - اصل وضع هزینه های یک دوره از درآمد همان دوره :

c. matching cost against applicable revenue

منظور از این اصل آن است که در تعیین سود و یا زیان یک دوره مالی باید
کلیه اقلام درآمد و هزینه همان دوره به حساب منظور گردد. و یا عبارت دیگر برای
تعیین سود و یا زیان یک دوره مالی اقلام درآمد و هزینه ای را منظور داشت که هر
دو متعلق به همان دوره بود و در همان دوره انجام شده باشند.

d. objectivity : تعادل واقعیت

منظور از این اصل آن است که حتی الامکان سعی شود تا عملیات حسابداری
و گزارشات مالی مبتنی بر حقایق و واقعیات باشد. مثلاً "تعملاً" معاملاتی
انجام نشود و یا معاوضه در صورت نگرفته، درآمد و یا هزینه ای تحقق نیافته نباید
در دفاتر چیزی عمل و ثبت گردد.

e. consistency : ثبات رویه

اصولاً "حسابداری برای ثبت، طبقه بندی، تلخیص فعالیت های مالی باید
رو به روش مطلوب و مناسبی را موافق با اصول و موازین حسابداری برگزیند و سعی نماید
این روش را در دوره مالی آینده به کار برد تا بدینوسیله مقایسه صورت حساب های مالی

ادوار مختلف امکان پذیر باشد .

ج - اصل افشاء حقایق : f. full disclosure

منظور از این اصل آن است که حسابداران موظفند حقایق را بطور کامل آشکار سازند و در صورت حسابهای که تهیه می نمایند توضیح و یاد آوری کلیه اطلاعاتی که مورد استفاده مدیران و سایر اشخاص ذینفع قرار میگیرد و آنان را با حقایق و واقعیات آشنا میسازد لازم و ضروری است در غیر اینصورت حاصل کار آنان و گزارشهای مالی تهیه شده مفید و کافی نبوده و در بعضی موارد گمراه کننده نیز می باشد .

ج - g. exception

این اصل حاکی از این است که در حسابداری مواردی پیش میآید که استثنائی می باشد . و باید حسابدار به مسائلی رسیدگی نماید که قابل اهمیت بوده و مسائل کوچک را با استفاده از نیروی فکری و طرح سیستم بهتر حل نماید . و یا به عبارت دیگر در حسابداری فقط نکاتی که دارای اهمیت کافی باشد باید در حسابها انعکاس یابد .

ح - اصل تفکیک شخصیت حقوقی مؤسسات از شخصیت حقیقی صاحبان آن :

h. seperat entity assumption

همانطوریکه از تعریف آن مشخص میگردد در حسابداری بایستی شخصیت حقوقی مؤسسات را از شخصیت حقیقی صاحبان آن تفکیک نمود . برای روشن شدن

مطلب به مثال زیر توجه شود .

اگر ساختمان يك فروشگاه متعلق به صاحب آن باشد . ممکن است ساختمان مذکور بعنوان قسمتی از سرمایه صاحب آن تلقی گردد و از آن بعنوان فروشگاه استفاده نماید . در این حالت چون ساختمان جزو دارائی مؤسسه محسوب میگردد نمیتوان مبلغی بعنوان اجاره بهای فروشگاه به حساب هزینه منظور نمود بلکه میتوان برای آن استهلاك از نظر گرفت . و در حالت دوم اگر ساختمان جزو سرمایه مؤسسه نباشد نمیتوان برای آن استهلاك در نظر گرفت و بجای آن میتوان بر آن اجاره بها محاسبه نمود .

خ - اصل دوام فعالیت های مالی مؤسسات : i. continuity

بهای

منظور از این اصل آن است که حساب داران بایستی بهنگام تهیه صورت حساب

مالی فرض کنند که فعالیت های مالی مؤسسه بران همیشه ادامه خواهد یافت .

د - اصل واحد پول : j. unit of measure

اعدادی که در دفاتر و صورت حساب های مالی ثبت و نگهداری میشوند نباید

معرف حجم و مقدار اموال و یا اشیاء باشد بلکه بهای آن نوشته میشود و واحد

اندازه گیری پول رایج کشور میباشد .

ز - اصل لزوم قبول دوره مالی : k. time period

جهت محاسبه و نمایش چگونگی فعالیت های مالی يك مؤسسه بایستی عمر مؤسسه

را به ادوار مختلف تقسیم نمود و در پایان هر دوره نتیجه فعالیت مالی و عملکرد مؤسسه را

راتعین ومورد تجزیه و تحلیل قرارداد .

GOOD WILL

حق سرقفلی :

سرقفلی یکی از انواع دارائیهای غیرمشهود میباشد . یعنی باوجود اینکه وجود آن در خارج برای مؤسسه خریدار مشهود نیست برای آن دارای ارزش میباشد و اغلب با پرداخت وجهی بدست میآید . وغالباً "حق سرقفلی بابت حسن شهرت ، موقعیت خوب ، موفقیت تجارتخانه به فروشنده پرداخت میگردد . فرض کنیم ارزش بازار دارائیهای مؤسسه ای ۱۰۰۰۰۰ ریال باشد (اعم از زمین ، ساختمان ، ماشین آلات وغیره) و بدهی آن ۲۰۰۰۰ ریال . چنانچه - تجارتخانه دیگری این مؤسسه را بمبلغ ۹۰۰۰۰ ریال خریداری نماید . مبلغ ۱۰۰۰۰۰ ریال (۸۰۰۰۰۰ - ۹۰۰۰۰۰) که اضافه پرداخته است بعنوان حق سرقفلی بابت حسن شهرت و سایر مزایای تجارتخانه فروشنده تلقی میگردد . بطور کلی حق سرقفلی عبارتست مطلقاً است که توسط مؤسسه خریدار بیشتر از ارزش کل دارائی (به قیمت بازار) منهای بدهی های مؤسسه فروشنده پرداخت میگردد .

GROSS MARGIN

عبارتست از تفاوت بین قیمت فروش و قیمت تمام شده کالای فروش رفته و یا عبارت

دیگر سود ناخالص میباشد و فرمول آن بطریق زیر است :

قیمت تمام شده کالای فروش رفته - فروش خالص = سود ناویژه

دوره مالی

دوره مالی

دوره مالی

INCOME

درآمد :

درآمد را میتوان عبارت از افزایش در سرمایه مؤسسه در اثر فعالیت های مالی تلقی نمود . و یا عبارت دیگر عبارت از مبلغی است که بین سرمایه داران طی یک دوره مالی تقسیم میگردد . بدون آنکه تغییری در اصل سرمایه حاصل شود و به زبان دیگر بدون اینکه تفاوتی بین سرمایه در اول دوره و سرمایه در آخر دوره مشاهده گردد .

INCOME STATEMENT

صورت حساب سود و زیان :

عبارت از صورت حسابی است که چگونگی و نتیجه فعالیت های مالی یک مؤسسه را طی دوره مالی نشان میدهد .

INCOME TAXES

مالیات بر درآمد :

مالیات را میتوان عبارت از ادعای دولت بر روی دارایی مؤسسه تلقی نمود . و مالیات بر درآمد عبارت است از مالیاتی است که دولت از درآمد خالص افراد و یا مؤسسات دریافت می نماید .

INSTALLMENT SALES

فروش با قسط :

یکی از انواع حالت های فروش میباشد و در این نوع فروش مبلغی از فروش را بعنوان پیش قسط دریافت میدارند و بقیه را بطور قسطی (ماهیانه ، سه ماهه ، شش ماهه و غیره) وصول مینمایند .

INTERNAL REVENUE SERVICES

عبارت از يك سازمان دولتي در آمريكا مي باشد كه مسئول جمع آوري ماليات

بر درآمد است. و کلیه صورتحسابهای مالی مؤسسات جهت پرداخت مالیات باید به تصویب این سازمان برسد. و چنانچه سازمان و یا افراد کشور بدلا یلی مدعی باشند که زیاد تر از عایدات و درآمدشان مالیات پرداخت کنند از طریق این سازمان با ارائه مدارک میتوانند مازاد مالیات پرداختی را دریافت نمایند.

INVENTORIES

موجودی کالا :

بطور کلی موجودی کالا را میتوان اقلامی از دارایی های مالی مشهود يك مؤسسه دانست که برای فروش در جریان عادی فعالیت های تجاری مؤسسه نگهداری میشود و یا در جریان تولید کالا و یا خدماتی مورد استفاده قرار میگیرد و یا در جریان برای ساختن کالای تولید می باشد.

با بررسی و تجزیه و تحلیل تعریف فوق میتوان گفت نکات زیر از خصوصیات مهم موجودی کالا میباشد.

۱- موجودی کالا از جمله اقلام دارایی يك مؤسسه میباشد.

۲- موجودی کالا نمیتواند جزو دارایی غیر مشهود از قبیل حق سرقفلی حق اختراع و نظایر آن باشد.

۳- موجودی کالا شامل کالاهای آماده برای فروش، کالاهای نیمه ساخته،

کالا های و مواد است که بطور مستقیم و یا غیر مستقیم در تولید محصول مورد استفاده قرار میگیرد .

۴- مالکیت مؤسسه نسبت به کالای معین شرط لازم برای محاسبه کالای مذکور در شمار موجودی کالای آن مؤسسه میباشد . بنابراین کالا هائیکه بطور امانی در مؤسسه ب معرض فروش گذاشته میشوند و یا کالا هائیکه فروخته شده ولی هنوز از انبار خارج نگردید ه را نباید جزو موجودی کالای مؤسسه بحساب آورد . کالائیکه خریدار برگردیده و هنوز تحویل نشده را باید جزو موجودی کالای مؤسسه خریدار منظور داشت . حالاکه تا حدودی بمفهوم موجودی کالا آشنا شدیم باید گفت ارزیابی و محاسبه دقیق و صحیح موجودی کالا در محاسبه سود و زیان نقش مهمی را ایفا مینماید . برای نشان دادن نقش موجودی کالا در تعیین سود و زیان صحیح و دقیق فرمول و محاسبه سود ناویژه را زیرآینویسیم .

قیمت تمام شده کالا ی فروشرفته - فروش خالص = سود ناویژه دوره مالی

دوره مالی

موجودی کالای آخر دوره - خرید طی دوره + موجودی کالای اول دوره = قیمت تمام کالای فروشرفته در دوره مالی

باتوجه به فرمولهای فوق مشخص میشود که ارزیابی و صحت موجودی کالا نقش مهمی در محاسبه سود و زیان مؤسسه دارد که روشهای محاسبه در قسمت های خود توضیح داده میشود . باتوجه به تعریف فوق بصورت کلی موجودی کالا شامل موجودی های

جنسی، مواد خام، محصول نیمه تمام (ساخته)، کالای ساخته شده میباشد.

که در بعضی موارد فقط موجودی اجناس آن موجودی کالای تجارتخانه را نشان میدهد و بعکس در مواردی صنعتی و تولیدی موجودی کالای از مواد خام، محصول نیمه ساخته (کالای در جریان سوخت، کالای ساخته شده (تکمیل شده) تشکیل شده است که در "یلا" هر یک از آنها تعریف میشوند.

الف - موجودی جنسی : a. merchandise

شامل کلیه انواع کالاهاست که در فروشگاهها و عمده فروشیها و تجارتخانهها بمنظور فروش خریدار و نگاهداری و در اختیار مشتریان قرار میگیرد.

این موجودی ممکن است شامل انواع مواد خام مصرفی، مواد ساخته شده و یا هر دو آنها باشد. و از خصوصیات این نوع کالاها آن است که غالبا بصورتی که خریداری شده بفروش میرسد.

ب - موجودی مواد اولیه - مواد خام : b. raw materials

عبارت از کلیه مواد و کالاهاست که بمنظور ساخت و تغییر شکل توسط یک سازمان صنعتی و یا تولیدی خریداری شده و هنوز وارد مرحله ساخت و یا تولید نگردیده است. تذکار این نکته لازم است که بعضی مواد ممکن است از نظر یک ماده سه کالای ساخته شده باشد و از نظر ماده سه خریدار مواد اولیه تلقی گردد مانند نخ که از نظر کارخانه ریسندگی جزو کالای ساخته شده و از نظر کارخانه بافندگی بافندگی جزو مواد اولیه محسوب میشود. و یا پارچه از نظر کارخانه بافندگی

کالای تکمیلی ولی از نظر کارخانه و زندگی مواد اولیه میباشد .

پ - کالای در جریان ساخت (محصول نیمه تمام)
c. work in process

عبارت از مواد خامی است که در جریان تولید قرار گرفته و هنوز تکمیل

نشده است و یا عبارتند یگر پس از طی مراحل دیگر تبدیل به کالای ساخته

شده خواهد شد . مانند اتومبیلی است که قطعات آن سوار شده ولی ---

هنوز رنگ نشده است .

ت - کالای ساخته شده (تکمیل شده)
d. finished goods

عبارت از محصولی است که ساخته و تکمیل شده و آماده برای فروش میباشد .

ث - موجودی ملزومات :
e. supplies

ملزومات اصولاً " به سه گروه تقسیم میشود . ۱ - ملزومات کارخانه ---

(تولیدی) ۲ - ملزومات مربوط به قسمت توزیع و فروش ۳ - ملزومات

اداری .

ملزومات تولیدی عبارت از مواد خامی است که در جریان تولید کالا بطور غیر مستقیم

مورد استفاده قرار میگیرد بدون اینکه قسمت مهمی از آنرا تشکیل دهد . مانند

روغنسی که به ماشین آلات جهت روان شدن آن زده میشود .

ملزومات فروشگاه عبارت از مواد است که برای فروش در قسمت توزیع و فروش مورد

مصرف قرار میگیرد مانند لوازم التحریر و نظایر آن .

ملزومات اداری نیز عبارت از ملزوماتی است که در قسمت اداری سازمان مورد -

استفاده قرار میگیرد ، مانند کاغذ ، مدار ، کاربن ، نظایر آن .

ج - سیستم ادواری محاسبه موجودی کالا : f. periodic system

بطور کلی تعیین موجودی کالا بیکی از دو روش اصلی بنامهای -

"محاسبه ادواری موجودی کالا" و "محاسبه دائمی موجودی کالا"

بعمل میآید که در این قسمت روش ادواری جهت تعیین موجودی کالا مورد

بحث قرار میگیرد . در این روش کالای موجود در پایان دوره مالی یا سایر

مواقع که دانستن موجودی کالا ضروری بنظر میرسد بطریقی که آنرا موجودی

بردازی عینی یا اندازه گیری حقیقی موجودیها نامیده میشود با اندازه گیری

کالای مذکور تعیین میگردد . ویابعبارت دیگر در مواقع لزوم در پایان دوره

مالی برای تعیین مقدار موجودی آنرا مورد شمارش قرار داده و بدینوسیله از تعداد

و مقدار آن آگاهی حاصل می نمایند و حسابی بنام موجودی کالا وجود ندارد

که میزان موجودی کالا را در مواقع ضروری در پایان دوره نشان دهد . در این

روش کلیه خریدها در حسابی بنام حساب خرید کالا بدوکار میگردد و کلیه برگشت

از خرید در این حساب ویاحساب جداگانه ای بنام برگشت از خرید بستانکار میگردد

و حسابی بنام موجودی کالا وجود ندارد . و کالاها تیکه بفروش میرسند در حساب

فروش بستانکار شده و کالای برگشتی در حساب برگشت از فروش بدوکار میگردد .

بنابراین حسابی بنام موجودی کالا در این روش نگهداری نمیشود تا در مواقع لزوم

برای محاسبه قیمت تمام شده کالای فروش رفته و یا موجودی کالا بآن مراجعه نمود .

بنابراین مؤسساتی که از این روش استفاده میکنند ناگزیرند در پایان دوره مالی و یا سایر مواقع منظور تعیین موجودی کالا اقدام موجودی برداری و شمارش انبار نمایند. تا بدینوسیله بتوانند سود و زیان ویژه دوره مالی را محاسبه کنند. عیب این روش آن است که چنانچه کالائی در زید شده باشد و یا خسار و از بین رفته باشد جزو قیمت تمام شده کالای فروش رفته منظور میگردد بعلاوه اینکه موقعیکه موجودی برداری گردید یعنی مقدار کالائی که در انبار موجود نیست جزو کالای فروش رفته میباشد بنابراین چنانچه در فاصله زمانی بین دو موجودی برداری کالائی از بین رفته باشد و یا در زید شده باشد جزو کالای فروش رفته محسوب شده در نتیجه سود و زیان دوره با واقعیت تطبیق نمیگردد. دیگر اینکه زمان لازم برای شمارش دقیق انبار زیاد است و چون معمولاً قبل از تهیه صورت حساب سود و زیان این عمل انجام میگردد معمولاً بعلاوه کمبود وقت بطور صحیح موجودی برداری انجام نمیکرد.

ج - سیستم محاسبه دائمی موجودی کالا : g. perpetual system

در روش محاسبه دائمی موجودی کالا حساب برای موجودی کالا نگهداری میشود و یا اگر کالا های متنوعی باشد برای هر کالا يك حساب موجودی کالا نگهداری میگردد. خرید کالا و یا کالاهائیکه با انبار وارد میشود در بدهکار این حساب و فروش کالا و یا کالاهائیکه از انبار خارج میگردد در بستانکار این حساب ثبت میگردد. در نتیجه مانده حساب در هر زمان حاکی از موجودی کالای مذکور در آن تاریخ

میباشد . و قیمت کالای فروخته نیز بدین ترتیب تعیین میگردد . زمانیکه کالا بفروش میرود حساب موجودی کالا بستانکار و حساب قیمت تمام شده کالای فروش رفته بدین کار میگردد . این روش بعلمت اینکه در هر زمان مقدار موجودی کالا و قیمت تمام شده کالای فروخته جهت محاسبه سود و زیان در اختیار استفاده کنندگان قرار میدهد روش خوبی بنظر میرسد . و تنها عیب این روش آن است که احتمال دارد مانده موجودی کالای ثبت شده در دفاتر با موجودی که واقعا در انبار وجود دارد فرق داشته باشد . بنابراین در این روش برای کنترل بیشتر در فاصله زمانی های لازم موجودی انبار صورت برداری میشود و با موجودی دفاتر تطبیق داده میشود . این روش بیشتر در مؤسسات صنعتی ، عمده فروشی مورد استفاده قرار میگیرد .

ح - روش های محاسبه ارزش موجودی کالا (ارزیابی موجودی کالا) :

h. costing methods

همانطوریکه فوقاً تشریح گردید سیستم برای محاسبه موجودی کالا وجود دارد که این سیستمها عبارت بودند از سیستم محاسبه ادواری موجودی کالا و سیستم محاسبه دائمی موجودی کالا . بهر حال هر سیستمی که مؤسسات برای محاسبه موجودی خود ترجیح دهند موقعیکه خرید انجام میگیرد ممکن است کالاها به قیمت مختلفی خریداری شوند . و همچنین مؤسسات غالباً در یک دوره مالی قادر نیستند تمام موجودی خود را بفروش برسانند و یا عبارت دیگر

همیشه مقداری کالا در انبار موجود می‌باشد . در نتیجه مسئله‌ای که حسابداران با آن مواجه هستند این است که با وجود تنوع در قیمت خرید کالا های گوناگون - کالای فروخته شده با چه قیمت‌هایی خریداری شده است . همچنین موجودی کالای - باقیمانده انبار با چه قیمتی خریداری شده است . و یا عبارت دیگر مشکل حسابداران ارزیابی در قیمت و صحیح قیمت تمام شده کالای فروخته شده و همچنین تعیین قیمت موجودی کالا در پایان دوره مالی می‌باشد .

روش‌های مختلفی برای ارزیابی موجودی کالا وجود دارد که مهم‌ترین آنها عبارتند از : روش تعیین قیمت تمام شده^۶ واحد های مشخص کالا ، روش محاسبه میانگین ، روش اولین صادره از اولین وارده ، روش اولین صادره از آخرین وارده که در بالا - کدام از آنها شرح داده می‌شود . تذکار این نکته لازم است که این روشها در - مواردی بکار می‌رود که سیستم ادواری برای محاسبه کالا بکار می‌برند .

خ - روش محاسبه میانگین : i. average cost

در این روش فروش برای آن است که موجودی آخر دوره و همچنین کالای فروش رفته ترکیبی از کالای آماده برای فروش می‌باشد و این روش بیشتر در مورد کالاهایی که بصورت مایع می‌باشد صدق میکند مانند بنزین که باقیمت‌های مختلف خریداری میشود و در انبار ذخیره میگردد بنابراین موجودی آخر دوره و یا مقداری که فروش رفته است از ترکیب میانگین قیمت‌های خریداری شده تشکیل شده است . برای - محاسبه موجودی کالا از این روش قیمت میانگین کالای خریداری شده را تعیین نموده و

سپس موجودی کالا را در دوره و همچنین قیمت تمام شده کالا را فروخته را برابر
 مبنای آن محاسبه میکنند. برای روشن شدن مطلب فرض میکنیم اطلاعات زیر
 در دست است.

تعداد کالای آماده برای فروش ۹۰۰ واحد

قیمت کالای آماده برای فروش ۹۰۰۰۰ ریال

با در دست داشتن اطلاعات فوق می فهمیم قیمت تمام شده يك واحد كالا
 ۱۰۰ ریال ($\frac{59000}{900}$) میباشد. بنابراین اگر موجودی کالا در آخر
 دوره ۱۰۰ واحد باشد برای محاسبه موجودی کالا و قیمت تمام شده کالا
 فروخته بطریق زیر عمل میگردد.

$$\text{موجودی آخر دوره} = 100 \times 100 = 10000 \text{ ریال}$$

$$\text{قیمت تمام شده کالا فروخته} = 90000 - 10000 = 80000 \text{ ریال}$$

مثال دیگر: اطلاعات زیر از دفتر تجارخانه حسینی در پایان دوره مالی منتهی
 به اسفند ماه سال ۳۵۳۰ در دست است.

موجودی کالا در اول دوره	۱۰۰ واحد	قیمت هر واحد	۵۰ ریال	جمعاً	۵۰۰۰۰ ریال
خرید در تاریخ اول شهریور	۳۰۰ واحد	" "	۴۰	" "	۱۲۰۰۰۰
" پانزدهم آبان ماه	۷۰۰	" "	۷۰	" "	۴۹۰۰۰۰
" هفدهم اسفند ماه	۴۰۰	" "	۸۰	" "	۳۲۰۰۰۰
	۱۵۰۰۰		۲۴۰		۹۸۰۰۰۰

موجودی کالای آخر دوره ۳۰۰۰ واحد .

در این روش برای محاسبه موجودی کالای آخر دوره از طریق زیر محاسبه میشود .

$$\text{ریال } 60 = \frac{240}{4} = \text{قیمت متوسط (میانگین) هر واحد کالا}$$

$$\text{ریال } 180000 = 3000 \times 60 = \text{موجودی کالای آخر دوره}$$

$$\text{ریال } 80000 = 980000 - 180000 = \text{قیمت تمام شده کالای فروخته}$$

د - روش اولین صادره از اولین وارده first in first out .

در این روش فرض بر این است که کالاهایی که اول وارد انبار میشود ابتدا فروخته

شده و موجودی کالا در آخر دوره از کالاهایی که در آخر خریداری شده است تشکیل

شده است و یا به عبارت دیگر نخستین فروشهای دوره مالی از موجودی کالا در ابتدا ی

دوره مالی و نخستین خریدها بعمل آمده و بنابراین موجودی کالا در پایان دوره

مالی یا تاریخ ارزیابی از آخرین خریدهای کالا میباشد . هر چند این فرضیه در عمل

با واقعیت تطبیق نمی کند و عملاً " کالاهایی که زودتر خریداری شد هودر انبار در زیر

سایر کالاها قرار گرفته است در برتر از همه بفروش میرسد . حسن این روش در آن است

که قیمت تمام شده موجودی کالای آخر دوره با آخرین قیمت های خرید و قیمت کالا

در بازار روز نزد یک تراست و موجودی کالای آخر دوره که در رتبه نام نشان داده میشود

معمولاً با واقعیت نزد یکتر است . روش محاسبه موجودی کالا از این روش بطریق

زیر است .

فرض کنیم مانند مثال بالا اطلاعات زیر در دست است :

موجودی اول سال	۱۰۰۰ واحد فی (قیمت هر واحد) ۵۰ ریال	
	جمعا ۵۰۰۰۰ ریال	
خرید بتاريخ اول شهریور ماه	۳۰۰۰ واحد فی (قیمت هر واحد) ۴۰ ریال	
	جمعا ۱۲۰۰۰۰ ریال	
"زبانزد هم آبان ماه	۷۰۰۰	۷۰ ریال
	جمعا ۴۹۰۰۰۰ ریال	
"د هم اسفند ماه	۴۰۰۰	۸۰ ریال
	جمعا ۳۲۰۰۰۰ ریال	
	-----	-----
	۹۸۰۰۰۰ ریال	۲۴۰
		۱۵۰۰۰

موجودی آخر دوره ۳۰۰۰ واحد میباشد .

همانطوریکه بالا توضیح داده شد در این روش فروش برای این است کالا هائیکه اول خریداری شده اول فروخته شده است و یا بعد از آن فروخته شود به ترتیب -- ب خرید است بنابراین موجودی کالا در آخر دوره شامل کالاهائی است که در آخر -- خریداری شده است بنابراین ۳۰۰۰ واحد موجودی آخر دوره شامل کالاهائی است که با قیمت ۸۰ ریال خریداری شده در نتیجه :

$$\text{ریال } ۲۴۰۰۰۰ = ۳۰۰۰ \times ۸۰ = \text{موجودی کالای آخر دوره}$$

$$\text{ریال } ۷۴۰۰۰۰ = ۹۸۰۰۰۰ - ۲۴۰۰۰۰ = \text{قیمت تمام شده کالای فروخته شده}$$

در این روش موقعی که قیمت کالای خریداری شده رو با افزایش باشد . قیمت موجودی

کالا پایان دوره بیشتر و قیمت تمام شده کالای فروش رفته کمتر از روشهای نشان داده
 میشود. در نتیجه سود ویژه با اتخاذ این روش بیشتر تعیین میگردد. و این عمل
 و نتیجه در موقعیکه قیمت کالا در بازار روبکا هشا است بعکس میباشد.

ن - روش اولین صادره از آخرین وارده: k. last in first out

در این روش به خلاف روش فوق فرض بر این است که نخستین فروشهای دوره مالی
 از آخرین خریدها بعمل میآید و موجودی کالا در پایان دوره مالی و یا تاریخ ارزیابی
 از موجودی ابتدای دوره مالی و اولین خریدهای دوره مالی تشکیل شده است. با
 استفاده از این روش برای ارزیابی موجودی کالای پایان دوره بطریق زیر عمل
 میگردد.

فرض میکنیم مانند مثالهای قبل اطلاعات زیر درست است.

موجودی کالا ابتدای دوره	۱ واحد	قیمت هر واحد	۵ ریال	جمعا	۵۰۰۰۰ ریال
خرید در تاریخ اول شهریور ماه	۳۰۰۰	۴ ریال	۱۲۰۰۰۰		
" پانزدهم بهمن ماه	۷۰۰۰	۷۰	۴۹۰۰۰۰		
" دهم اسفند ماه	۴۰۰۰	۸۰	۳۲۰۰۰۰		
	<u>۱۵۰۰۰</u>		<u>۹۸۰۰۰۰</u>		

موجودی کالا در پایان دوره مالی ۳۰۰۰ واحد میباشد.

چنانچه بفرز این روش توجه شود میتوان فهمید موجودی کالای آخر دوره و قیمت تمام

شده کالای فروش رفته بطریق زیر بدست میآید.

ریال $130000 = 2000 \times 40 + 1000 \times 50 =$ موجودی کالا ی آخر دوره

ریال $85000 = 130000 - 980000 =$ قیمت تمام شده کالا ی فروخته

با اعمال این روش در مواقعی که قیمتها در بازار روبافزایش است موجودی کالا ی پایان دوره کمتر و قیمت تمام شده کالا ی فروخته بیشتر از روش میانگین وروش اولین صادره از اولین وارده نشان داده میشود . در نتیجه سود ویژه از این روش کمتر تعیین میگردد . و بدیهی است چنانچه قیمت در بازار روبه کاهش باشد عکس این حالت پیش میآید .

معایب این روش عبارتست از :

۱- اتخاذ روش فوق معمولاً با خط مشی مؤسسه است تطبیق نمی کند زیرا در عمل

سعی میشود کالا ها تیکه زود تر خریداری میشود زود تر بفروش برسد و این کوشش

بخصوص در موئسساتی که کالایشان در معرض کهنه شدن ، از مد افتادن است

بیشتر است .

۲- بعلاوه چون در روش اولین صادره از آخرین وارده موجودی کالا ی پایان

دوره به قیمت تمام شده موجودی کالا در ابتدا ی دوره مالی ارزیابی میشود و همه

ساله این روش تکرار میگردد ممکن است موجودی کالا در پایان یکسال بر مبنای قیمتها ی

چند سال قبل تعیین شده باشد و عبارت دیگر مبلغی که در این روش بعنوان -

موجودی کالا در ترازنامه نشان داده میشود در واقع حقیقت بوده و واقعیت امر را

در تاریخ ترازنامه حکایت نمیکند . و باعث گمراهی اشخاصی است که اقدام در ترازنامه

راتجزیه و تحلیل میکنند .

ر- روش تعیین قیمت تمام شده واحد های مشخص کالا :

1. specific identification

در این روش برای هر کالا يك کارت مشخصات تعیین نمود که در آن قیمت

خرید و سایر اطلاعات مربوط به کالا نوشته میشود و روی آن نصب میگردد .

بنابراین موجودی کالا ی آخر دوره و یا تاریخ ارزیابی از روی این کارتها ———— ۱ —

مشخص میگردد . این روش بهترین و مناسبترین طریقه محاسبه موجودی کالا است

ولی بندرت میتوان آنرا بکاربرد . و این روش در مواردی میتواند بکار رود که خرید و

فروش کالا تعداد معدود باشد مثل موءسساتیکه اتومبیل میفروشند میتوانند

برای هر يك کاردی تعیین نمایند که مشخص کننده آنان باشد . همانطوریکه گفته

شد اتخاذ این روش در عمل بسیار مشکل میباشد و مستلزم هزینه زیادی است .

برای ارزیابی موجودی کالا از این روش بطریق زیر عمل میگردد .

فرض کنیم اطلاعات زیر در دست است .

موجودی اول سال	۱۰۰۰ واحد	فی ۵۰ ریال	جمعا " ۵۰۰۰۰ ریال
خرید اول شهر یورماه	۳۰۰۰ واحد	فی ۴۰ " "	۱۲۰۰۰۰ ریال
" پانزد هم آبان ماه	" ۷۰۰۰	" ۷۰ " "	۴۹۰۰۰۰ ریال
" دهم اسفند ماه	۴۰۰۰	" ۸۰ " "	۳۲۰۰۰۰ ریال
	-----	-----	-----
	۱۵۰۰۰		۹۸۰۰۰۰ ریال

موجودی کالا آخر دوره ۳۰۰۰ واحد است.

اگر طبق فرضیه برای هر یک از کالاها کارت مشخصات که در آن قیمت و سایر اطلاعات کالا نوشته شد باشد تهیه کرد بدین طریق مشخص میگردد چه مقدار از ۳۰۰۰ واحد کالای آخر سال از کالای است که قیمت آن ۵ ریال بوده و چه مقدار از کالای است که قیمت هر واحد آن ۴ ریال بود و غیره. بدین ترتیب موجودی کالا در پایان دوره و نتیجه قیمت تمام شده کالای فروخته تعیین میگردد.

JOURNALS

دفتر روزنامه :

مرحله
بطوریکه در تعریف حسابداری اشاره شد نخستین مرحله حسابداری ثبت معاملات است و در این مرحله کلیه فعالیت و معاملات مالی مؤسسه با ترتیب تاریخ وقوع در دفتر بنام دفتر روزنامه ثبت میشود. بنابراین دفتر روزنامه عبارت از دفتری است که کلیه معاملات مؤسسه در آن با ترتیب تاریخ وقوع ثبت گردیده و توضیحات لازمه داده میشود. پس از ثبت معاملات در دفتر روزنامه که مرحله اول حسابداری است کلیه اقلام ثبت شده معمولاً "هفته ای یکبار به دفتر کل و حسابهای مربوطه انتقال مییابد. نحوه ثبت در دفتر روزنامه در قسمت ثبت معاملات توضیح داده شد و در این قسمت انواع دفتر روزنامه توضیح داده میشود. در هر مؤسسه با توجه بچگونگی حجم فعالیتها، مؤسسه از انواع خاص دفتر روزنامه استفاده میگردد. ساده ترین و متداولترین نوع دفتر روزنامه دفتری است که بنام دفتر روزنامه عمومی

ویا دفتر روزنامه دستونی است. در مؤسسات بزرگ که حجم فعالیت آن بسیار زیاد می‌باشد و روزانه صد ها هزار داد و ستد انجام می‌گیرد از دفاتر دیگری که بنام دفاتر روزنامه اختصاصی معروف است استفاده می‌شود که این دفاتر عبارتند از دفتر روزنامه پرداختی صندوق، دفتر روزنامه دریافتی صندوق، دفتر روزنامه خرید، دفتر روزنامه فروش که در "یلا" هر کدام از آنها شرح داده می‌شود.

الف- دفتر روزنامه پرداختی صندوق a. cash disbursements

دفتر روزنامه پرداختی صندوق یکی از دفاتر روزنامه اختصاصی می‌باشد و غالباً مؤسسات که روزانه صد ها داد و ستد انجام می‌دهند و پرداختهای نقدی زیادی دارند برای سهولت ثبت معاملات در دفتر روزنامه و همچنین صرفه جوئی در وقت از این نوع دفاتر استفاده می‌نمایند. این دفتر برخلاف دفتر روزنامه عمومی که دارای دستور (بدهکار و بستانکار) می‌باشد دارای چندین دستور است. یک دستور آن اختصاص به پرداختی صندوق و یا بعبارت دیگر بستانکار صندوق است و دستورهای دیگر مربوط به حسابهای است که با صندوق ارتباط داشته و پرداختی صندوق در آنها اثر می‌گذارد. معمولاً این دستورها شامل بستانکاران، حقوق پرداختی، اجاره بها و سایر حسابهای است که بسته به فعالیت و وسوسه بیشتر مورد استعمال قرار گرفته و ظرف حساب صندوق می‌باشند. فرم دفتر روزنامه پرداختی صندوق بشکل زیر است:

دفتر روزنامه پیر اختی سند و ق

عزیمت های متفرقه		اجاره	حقوق	بستانکاران	سند و ق	شرح (گیرنده وجه)	تاریخ
بستانکار	بد هکار	عطف	بهر اختی	بد هکار	بستانکار		
				۱۰۰۰۰۰	۱۰۰۰۰۰	موسسه احمدیان	۳۵/۲/۱
۶۰۰۰۰	۲۰۰۰۰	۱۱			۱۴۰۰۰	شرکت ماکس	۳۵/۴/۲
			ساختن				
			اسناد				
			بهر اختی				
۶۰۰۰۰	۲۰۰۰۰			۱۰۰۰۰۰	۲۴۰۰۰۰	موازنه	

اگر به ثبت های فوق که بعنوان مثال نوشته شده توجه گردد . در تاریخ ۱ / ۲ / ۳۵
 تجارتخانه حمیدی مبلغ ۱ ریال بدهی خود را به مؤسسه احمدیان
 پرداخت نموده است . در این روش جای اینکه در قلم ثبت انجام گیرد به آسانی
 ستون صندوق که پول پرداخت نموده بستانکار بد هکارگردیده است . و یا
 تجارتخانه حمیدی ساختمانی بمبلغ ۲ ریال از شرکت ماکر خریداری
 نموده که ۱۴ ریال آنرا نقداً پرداخته و برای بقیه سفته صادر نموده است
 که بصورت فوق ثبت گردد . و این دفاتر بمنظور آسانی و سهولت و صرفه جویی
 در وقت نگهداری میشود . یکی از نکات قابل تذکار آن است که جمع ستون های
 بد هکار و بستانکار باید با هم برابر باشد . همچنین تعداد ستونها بستگی
 به ترکیب و فعالیت مؤسسه دارد . در پایان هر ماه ستونهای اختصاصی جمع زده
 شده و یکسره به حسابهای مربوطه در دفتر کل نقل میگردد .

ب- دفتر روزنامه دریافتی صندوق : b. cash receipt

این دفتر نیز مانند دفتر روزنامه پرداختی دارای چند ستون میباشد که یک
 ستون آن به صندوق اختصاص دارد و کلیه رفتیهای در آن ^{صندوق} بد هکار میگردد و -
 ستونهای دیگر مربوط به حسابهای استکه دریافتی صندوق آنها اثر میگذارد و
 معمولاً شامل حساب بد هکاران ، تخفیف تنقدی فروش ، فروش و حسابهای متفرقه
 دیگر میشود در این جا فرم آن بشرح زیر نمایش داده میشود .

متفرقه		فروش بستانکار	بدهکاران بستانکار	تخفیفات فروش بدهکار	صندوق بدهکار	شرح	تاریخ
بستانکار	بدهکار						
	حساب						

پ - دفتر روزنامه عمومی (دستونی) :

c. general

دفتر روزنامه عمومی ساده ترین و متداولترین نوع دفتر روزنامه میباشد. این دفتر دارای دو ستون مبلغ (بدهکار و بستانکار)

میباشد و معمولاً در مؤسسات کوچک مورد استفاده قرار میگیرد. و فرم آن بصورت زیر است.

دفتر روزنامه عمومی

تاریخ	شرح	عطف	بد هکار	بستانکار

ت - دفتر روزنامه خرید : d: purchase

یکی دیگر از انواع دفتر روزنامه اختصاصی دفتر روزنامه خرید می باشد .
 در این دفتر یک ستون اختصاص به بستانکاران دارد . علت اختصاص داده یک
 ستون به بستانکاران آن است که این خرید ها معمولاً " بصورت نسبه انجام میگیرد
 و برای سهولت و صرفه جوئی وقت از این دفاتر استفاده میشود . از محاسبات
 دیگر این نوع دفاتر آن است که نقل اقلام مندرج در آن به حسابهای مربوطه
 در دفتر کل باسانی صورت میگیرد . فرم دفتر روزنامه خرید بصورت زیر است .

تاریخ	شرح (نام)	بستانکاران بستانکار	ملزومات بد هکار	کالا بد هکار	متفرقه		
					حساب عطف	بد هکار	بستانکار

e. sales

د فتر روزنامه فروش :

د راپين د فتر لگيه مداملا تفروشنسبه ثبت ميگرد د . ويك ستون اختصاص به بد هكاران د ارد وستونهاي د يگر مانفند د ساير د فتر اختصاصي بستگي به حجم ونوع فعاليت موسسه ارد نمونه د فتر روزنامه فروش بشكل زير است :

د فتر روزنامه فروش

متفرقه				ماليات بر فروش بستانكار	فروش بستانكار	بد هكاران بد هكار	شماره سياهه	شرح	تاريخ
بستانكار	بد هكار	عطف	حساب						

عبارت از يك توافق و قرارداد انتقال حق استفاده از يك دارائی بين مالك آن و شخص ديگر (استفاده كننده از دارائی) معمولاً " در مقابل پرداخت قسطی می باشد . مانند اجاره خانه و نظایر آن . غالباً مدت استفاده و هر نوع محدودیت استفاده ، مبلغ پرداختی ، و فاصله زمانی پرداخت در قرارداد از ذكر میگذرد .

بد هي يك مؤسسه عبارت از مبلغی است كه مؤسسه مذکور با افراد و یا مؤسسات ديگر بد هي كار است یا بعد عبارت ديگر بد هي عبارت از حق و حقوقی است كه سایر اشخاص (غیر از صاحب یا صاحبان مؤسسه) نسبت به دارائی يك مؤسسه دارند . ارقامی كه در سمت چپ ترازنامه تحت عنوان بد هي نوشته میشود معرف چنین د یونی می باشد . و معمولاً " این نوع د یون در مقابل خرید دارائی بطور نسیه و یا دریافت وام بوجود می آید . بد هي مؤسسات را اصولاً " به بد هي جاری و بد هي طویل المدت و بد هي احتمالی تقسیم میکنند كه ذیلا شرح داده میشود :

a. current الف - بد هي جاری :

بد هي جاری عبارت از د یونی است كه معمولاً " باید در عرض مدتی کوتاه و غالباً " از محل دارائی جاری مؤسسه پرداخت گردد . انواع مهم این نوع بد هي عبارت است از ستانكاران ، اسناد پرداختی (کوتاه مدت) حقوق پرداختی پیش دریافت درآمد و نظایر آن .

b. contingent

ب - بدهی احتمالی :

بدهی احتمالی عبارت از دیونی است که بر اموال سسه قطعی نمیباشد .

برای روشن شدن مطلب میتوان تنزیل سفته را نام برد . چنانچه دارنده -

سفته قبل از سررسید آن بعللی سفته را نزد بانک تنزیل نماید و پول آن - را

دریافت کند . این یک نوع بدهی احتمالی برای او بوجود میآورد . چون اگر

صادرکننده سفته در زمان سررسید سفته مبلغ پول را نپردازد ^{مسئول} دارنده سفته

میباشد و بدهی اوقطعی میگردد . و تا زمان سررسید این بدهی جزو بدهی

احتمالی شمرده میشود .

c. long-term

پ - بدهی طویل المدت :

عبارت از بدهی است که زمان سررسید و یا بعد بارت دیگر بازپرداخت آن در

آینده نسبتاً دور میباشد و معمولاً "بیش از یکدوره مالی است . مهمترین نوع بدهی

طویل المدت عبارت از دیون رهنی و اوراق قرضه ای است که برخی از مؤسسات

جهت توسعه فعالیتهای خود صادر و برای فروش ب بازار عرضه میکنند .

MARKET

بازار :

در اصطلاح حساب داری عبارت است از جا و محلی که در آن اوراق بهادار مانند

اوراق قرضه ، سهام و نظایر آن بطور آزاد خرید و فروش میشود .

MONETARY ASSETS

دارائی نقدی (پولی) :

عبارت از مجموع برخی از دارائی جاری که یا نقد هستند و یا قابلیت آنها

به نقد بسیار زیاد است. این نوع اراضی شامل پول نقد، موجودی در بانك، سهام قابل فروش، سرمایه گذاری شده در سایر مؤسسات، بدهکاران - (کوتاه مدت) و اسناد دریافتی (کوتاه مدت) میباشد.

NOTES

اسناد تجاری:

اسناد تجاری در معنای وسیع کلمه شامل تعداد زیادی از اسناد است که روزانه در مؤسسات تجاری تهیه و رد و بدل میگردد. این قبیل اسناد غالباً بجای وجه نقد مورد استفاده قرار میگیرد و یا از وجود دینی حکایت مینماید. مانند چك، چك تضمین شده، حواله های پرداخت وجه، حواله صندوق، سفته، برات و نظایر آن:

الف - اسناد پرداختی: a. payable

بطور کلی معاملات در مؤسسات تجاری یا بطور نقد انجام میشود یا بطور نسیه. معاملات نسیه نیز بر دو نوع است. یکی اینکه خریدار با فروشنده قسماً - رار میکند تمام یا قسمتی از بهار کالای خریداری شده را بعداً "بپرد از". و یا اینکه در مقابل این خرید سند را به فروشنده تسلیم مینماید. مبلغ این سند در حساب اسناد پرداختی خریدار بستانگار میگردد. بنابراین مانده حساب اسناد پرداختی حاکی از بدهی مؤسسه به افراد و مؤسسات در مقابل خرید نسیه و یا وام دریافتی است که در ازای آن سندی (سفته، چك، برات نظایر آن) رد و بدل میگردد. این حساب چیز بدهی مؤسسه بود و در ترازنامه در طبقه بدهی جاری -

نشان داده میشود .

b. receivable

ب - اسناد دریافتنی :

عبارت از اسنادی است که در مقابل فروش نسیه و یا پرداخت کوتاه مدت دریافت میگردد . مانده این حساب حاکی از طلب مؤسسه از افراد و یا مؤسسات دیگر در مقابل فروش نسیه و یا پرداخت است که در ازای آن سندی (چک ، سفته ، برات ، نظایر آن) رد و بدل میگردد . این حساب جزو دارائی مؤسسه بود و در ترازنامه در طبقه دارائی جاری قرار میگیرد . همانطوریکه قسمتی از مطالبات (حساببدهکاران) ممکن است بنظر لا وصول آید امکان وصول برخی از اسناد دریافتنی نیز ممکن است مورد تردید واقع شود . بنابراین بهتر است در تاریخ تنظیم ترازنامه معادل اسنادیکه وصول آن مشکوک بنظر میرسد به حساب هزینه دوره منظور نمود و معادل همان مبلغ در حسابانده وخته بران اسناد مشکوک الوصول ثبت کرد .

OWNERS EQUITY

سرمایه صاحبان مؤسسه :

سرمایه عبارتست از حق یا علاقه صاحب یا صاحبان مؤسسه نسبت به دارائی مؤسسه مذکور میباشد و یا عبارتند دیگر آن قسمت از دارائی مؤسسه و سازمان میباشد که توسط سرمایه گذاران و صاحبان آن تاءمین گردیده است . و مقدار آن از تفاضلها^ی مؤسسه از جمع دارائی بدست میآید . بطور کلی سرمایه متعلق به هر مؤسسه از دو مبلغ حاصل میشود . ۱ - سرمایه گذاران صاحبان مؤسسه .

۲- سود ویژه (پس از تمام هزینه ها و سود تقسیم شده) حاصل از فعالیت های
مؤسسه که در سازمان باقی میماند. و یا عبارتند یگرافزایش در سرمایه از طریق
تحصیل سود خالص نتیجه شده از فعالیت های مؤسسه انجام میگیرد.

PARTNER SHIP

شرکتهای غیر سهامی :

عبارت از شرکتهایی هستند که سرمایه آن بوسیله دو یا چند نفر تأمین
گردد و استو یا عبارتند یگرسرمایه آن متعلق به دو یا چند نفر شود. میباشد.
در این شرکتهای در صورتیکه شرکت نامه منع نکرد باشد سهم هر یک از شرکاء
از سود سرمایه و اضافه میگردد. و نحوه فعالیت شرکتهای غیر سهامی و اداره
امور آن در نوشته ای که بنام شرکت نامه معروف است تعیین میگردد. اخذ مالیات
در شرکتهای غیر سهامی بر مبنای درآمد هر فرد میباشد. یعنی مالیات بر روی
درآمد شرکت تعیین نمیگردد بلکه هر شخص بر حسب نسبت سودی که دریافت مینماید
به دولت مالیات میپردازد.

PENSIONS

حقوق بازنشستگی :

عبارت از حقوق و مزایایی است که هر سازمان به افراد و کارکنان خود پس از
بازنشستگی پرداخت مینماید. و معمولاً این حقوق در کشور آمریکا بوسیله
سازمانهای (مانند بانک، شرکتهای بیمه) بغیر از شرکت کارفرما پرداخت
میگردد. و چون در زمانیکه شخص شاغل است کارفرما همه ماهه مبلغی بابت
و یا شرکت بیمه جهت حقوق بازنشستگی کارمند خود پرداخت مینماید.

وجه نقد (پول نقد) جزئی :

PETTY CASH

در مؤسسات پرداخت هزینه‌های جاری و ضروری روز مره که مبلغ آن کم
میشود توسط چک غالباً موجب اتلاف وقت و مستلزم هزینه است. بدین
منظور بعضی مؤسسات همیشه مبلغ جزئی پول نقد در سازمان جهت پرداخت
این نوع هزینه‌های ضروری و فوری نگهداری می‌نمایند. و اصطلاح فوق بدین
معنی میباشد .

اصل سرمایه :

PRINCIPAL

عبارت از اصل سرمایه و یا مبلغی است که بهره بان تعلق می‌گیرد .
مثلاً در موقع دریافت وام مبلغی را که بر مبنای آن بهره تعلق می‌گیرد را اصل سرمایه
می‌نامند .

تخفیفات خرید :

PURCHASE DISCOUNT

بعضی از فروشندگان برای تشویق خریداران به پرداخت بهای گالی -
خریداری شده در مدت کوتاهی برای آنان نوع خاصی تخفیف بعنوان جایزه تعیین
مینمایند که این تخفیف برای خریدار بعنوان تخفیف نقدی خرید محسوب -
میشود . مثلاً می‌گویند اگر بهای کالا خریداری شده را که خریدار قرار است
در پایان دو ماه آینده پرداخت نماید در فاصله زمانی بین خرید و ۱۰ روز آینده
پرداخت کند ۲٪ نسبت به بهای کالا تخفیف داد می‌شود . مسئله‌ای که حسابداران
برای ثبت این نوع تخفیفات با آن روبرو هستند این است که در زمان خرید قیمت

کالای خریداری شده باید به چه مبلغی در دفتر خرید ثبت گردد یا عبارت
 دیگر باید به قیمت ناخالص (بدون تخفیف) ثبت گردد و یا به قیمت خالص
 (با تخفیف) منعکس شود. چنین بنظر میرسد که ثبت کالا به قیمت خالص -
 عاقلانه تر بنظر میرسد. چون این کالا را میتوانستیم به قیمت کمتری خریداری
 نمائیم و چنانچه بین تاریخ تخفیف نتوانستیم پرداخت نمائیم این نباید روی قیمت
 کالا اثر بگذارد بلکه یک هزینه ای است که باید در حساب سود و زیان دوره -
 منظور گردد. به هر حال ثبت تخفیفات نقدی خرید بصورت زیر است.

فرض کنیم موه سسه احمدیان کالائی به مبلغ ۵۰۰۰۰ ریال خریداری می نماید که تاریخ
 پرداخت آن ۳ ماه دیگر میباشد. و طبق قرارداد فروشنده قبول می نماید چنانچه
 موه سسه احمدیان بهای کالا را در مدت کمتر از ۱۵ روز پرداخت کند از ۳٪ تخفیف
 برخوردار میشود.

۱- ثبت بصورت قیمت ناخالص کالا را خریداری شده

حساب کالا ۵۰۰۰۰ ریال

بستانکاران ۵۰۰۰۰ ریال

و چنانچه قبل از ۱۵ روز پرداخت گردد بصورت زیر عمل میشود.

بستانکاران ۵۰۰۰۰ ریال

سندوق ۴۸۵۰۰ ریال

تخفیفات خرید ۱۵۰۰

وچنانچه بعد از ۱۵ روز پرداخت گردد .

حسابستانکاران ۵۰۰۰۰ ریال (بد هکار میشود)

صندوق ۵۰۰۰۰ ریال (ستانکار میشود)

زیان حاصل از استفاده نمودن تخفیفات خرید ۱۵۰۰۰ ریال (بد هکار میشود)

تخفیفات خرید ۱۵۰۰ ریال (ستانکار میشود)

در حالت دوم که خرید بصورت خالص میگردد .

حساب کالا (خالص) ۴۸۵۰۰ ریال (بد هکار میشود)

ستانکاران ۴۸۵۰۰ ریال (ستانکار میشود)

وچنانچه بهاز کالا بموقع پرداخت گردد (قبل از ۱۵ روز)

ستانکاران ۴۸۵۰۰ ریال (بد هکار میشود)

حساب صندوق ۴۸۵۰۰ ریال (ستانکار میشود)

وچنانچه بعد از ۱۵ روز پرداخت گردد .

ستانکاران ۴۸۵۰۰ ریال (بد هکار میشود)

زیان حاصل از استفاده نمودن تخفیفات خرید ۱۵۰۰ ریال (بد هکار میشود)

حساب صندوق ۵۰۰۰۰ ریال (ستانکار میشود)

PURCHASE RETURN

برگشت از خرید :

در هر مورد سه و فروشگاهی ممکن است گاهی بعللی از غل قسمتی از کالای

خریداری شده برگشت داده شود در این موارد میتوان معادل کالای برگشتی

از حساب خرید کالا کم نمود . لکن بهتر است بجای بستن کارکردن (کاهش دادن)

حساب خرید کالا حساب جداگانه دیگری برای برگشت از خرید اختصاص داده و ^x بر آن

مقدار مبلغ کالا های برگشتی را ثبت نمود . مانده این حساب همیشه بستن کار است

و حاکی از جمع برگشت از خرید طی دوره مالی است و هنگام تعیین قیمت تمام شده

کالا خریداری شده در صورت حساب سود و زیان از مانده حساب خرید کسر میگردد .

REPLACEMENT COST

قیمت تعویض و یا تبدیلی :

در این روش برای محاسبه سود و زیان واقعی دوره گفته میشود که درآمد (فروش)

و قیمت تمام شده کالا فروش رفته مربوطه باید بر حسب مبلغ ریالی محاسبه گردد که

در ارای قدرت و خرید یکسان باشد و یا بعد از آن دیگر قیمت تمام شده کالا ی فروش رفته

که در صورت حساب سود و زیان گزارش میگردد باید بر حسب مبلغی باشد که در تاریخ

تنظیم این صورت حساب میتوان مشابه آن کالا را خریداری کرده و جایگزین کالای

فروش رفته نمود . فرض کنیم کالای بمبلغ ریال در اول دوره خریداری میگردد

در پایان دوره (یا هر زمان دیگر) بمبلغ ۱۵۰۰۰ ریال بفروش میرود طبق این روش

میگویند که در زمان فروش کالا باید بررسی نمود تا مشابه آن چه مبلغ است و قیمت تمام

شده کالای فروش رفته را برای محاسبه سود و زیان بر حسب قیمت بازار و قیمت روز تعیین

نمود . که در این مثال فرض میکنیم در زمان فروش کالای مذکور قیمت کالای مشابه کالای -

فروش رفته ۱۳۰۰۰ ریال باشد در این صورت میگویند سود واقعی بمبلغ ۲۰۰۰ -

(۱۳۰۰۰ - ۱۵۰۰۰) میشود نه مبلغ ۵۰۰۰ (۱۰۰۰۰ - ۱۵۰۰۰) ریال .

عبارت از حسابی است که افزایش در سرمایه صاحبان مؤسسه را در اثر فعالیتهای سازمان مذکور در آن ثبت و نگهداری مینمایند و در ترازنامه تحت عنوان این حساب در قیمت سرمایه نوشته میگردد . این اصطلاح مترادف با درآمد خالص (net income) میباشد که مافقط يك کلمه درآمد خالص میتوانیم بر آن بکار ببریم ولی در حسابداری های دیگر مانده حساب درآمدها (net income) بحساب فوق منتقل شده و در ترازنامه نشان داده میشود . و مانده این حساب حاکی از سود خالص (افزایش در سرمایه) مؤسسه میباشد .

مستهلک کردن (بازنشسته کردن) بدهی های طولی مدت :

RETIREMENT=LONG= TERM=DEBT

بدهی های طولی مدت عبارت از بدهی است که زمان سررسید و یا عبارت از بکار بازپرداخت آن در زمان نسبتاً دور میباشد . که از انواع بدهی اوراق قرضه و دیون رهنی را میتوان نام برد . معمولاً در زمان انتشار این نوع اوراق شروطی در آن قید میگردد که یکی از این شروط طریقه مستهلک کردن و یا بازخرید کردن بدهی میباشد . بطور کلی مستهلک کردن به سه طریق انجام میگیرد .

- ۱- بازخرید کردن
- ۲- تعویض یا بدهی جدید
- ۳- تبدیل کردن که ذیل " شرح داده میشود .

الفـ باز خرید کردن بد هی طویل المدت: a. redemption

در زمان انتشار اوراق قرضه (بد هی های طویل المدت) قید میگردد که
مؤسسه ناشر میتواند قبل از سر رسید این نوع بد هی ها با پرداخت مبلغی بیشتر
از ارزش اسمی آنرا مستهلك نماید. معمولاً این مبلغ درصدی از ارزش اسمی
بد هی میباشد. بنابراین مؤسسه ناشر میتواند بد هی نویسه بد هی خود را باز خرید
نماید. همچنین در این حالت میتواند اوراق قرضه خود را از بازار آزاد نیز
خریداری کند.

بـ تبدیل کردن بد هی طویل المدت: b. conversion

در این حالت برای مستهلك کردن بد هی طویل المدت (اوراق قرضه،
نظایر آن) شرطی وجود دارد که در آن قید میگردد خریداران و طلبکاران در
صورت تمایل میتوانند مبلغ طلب خود را تبدیل به سهام مؤسسه و یا سازمان نمایند
و بدین وسیله بد هی مستهلك میگردد.

پـ تعویض کردن بابد هی جدید: c. refunding

بد هیهای طویل المدت مانند اوراق قرضه ممکن است با انتشار اوراق قرضه
دیگر تبدیل به بد هی جدید گردد. در این حالت مؤسسه ناشر اوراق قرضه
جدید منتشر نموده و جایگزین بد هی قبلی مینماید و بدین وسیله بد هی مستهلك
میگردد.

REVENUE

درآمد :

عبارت از افزایش در دارایی مؤسسه در نتیجه فروش کالا و یا انجام خدمت -
میباشد . زمانیکه يك مؤسسه خدمتی برای دیگران انجام و یا کالائی بآن تحویل
میدهد مبالغی از آنان دریافت میدارد و یا اینکه معادل خدمت انجام شده و یا
کالائی تحویلی از آنان طلبکار میشود . در حالت اول یعنی دریافت پول حساب
صندوق به کار میگیرد و در حالت دوم حساب مطالبات (بدهکاران ، اسناد
دریافتنی) به کار میشود در هر دو حالت دارایی مؤسسه را اثر انجام خدمت
یا تحویل کالا افزایش می یابد چنین افزایشی را که در دارایی يك مؤسسه حاصل
میشود درآمد می نامند . لازم به تذکار است که این افزایش باید در مقابل خدمت و یا
تحویل کالا باشد تا بتوان آنرا درآمد به حساب آورد . مثلاً دریافت وام باعث
میشود حساب صندوق به کار گردد و افزایش یابد این نمیتواند براساس
گیرنده و وام درآمد محسوب شود .

SALES REVENUE

درآمد حاصل از فروش :

عبارت از افزایش در دارایی و یا درآمدی است که در نتیجه فروش کالا عاید
سازمان و یا مؤسسه میگردد .

SAVAGE VALUE

قیمت اسقاط یا فرسوده دارایی ثابت :

عبارت از قیمت دارایی ثابت در پایان عمر مفید آن میباشد و یا عبارت دیگر عبارت
از مبلغی است که هنگام از جریان خارج کردن دارایی ثابت از طریق فروش یا معاوضه

آن با اراشی ثابت دیگر تحصیل میشود .

فرض کنیم اراشی ثابتی (ماشین تولیدی) بمبلغ ریال خریداری شده

و پیشبینی میشود که عمر مفید آن . (سال باشد . پیراز .) سال ماشین را بمبلغ

. ۲۰۰ ریال میفروشیم این مبلغ را قیمت فرسود ه اراشی ثابت مینامند .

SECURITIES AND EXCHANGE COMMISSION : (SEC)

عبارت از یک سازمان دولتی در آمریکا میباشد که به امور شرکتهای سهامی

رسیدگی مینماید . و چنانچه شرکتهای سهامی در آمریکا بخواهند سهامی در

ایالتی بفریز یا ایالتی که در آن فعالیت دارند منتشر نمایند این سهام باید بگواهی

سازمان فوق بررسد و با اجازه آنان باشد .

SINKING FUNDS

وجوه استهلاکی :

اصولا " مؤسسات هنگام دریافت وامهای طویل المدت از طریق انتشار

اوراق قرضه و یا دیون رهنی و نظایر آن تعهد می نمایند اصل بدهی را در سررسید

معینی در آئینده نسبتا " طویلا نی پرداخت نمایند . و یا بعبارت دیگر بدهی طویل -

المدت که از طرق مختلف (مثلا " انتشار اوراق قرضه) ایجاد میگردد عبارت از دریافت

وام و یا سایر وجوه در قبال پرداخت مبلغ معینی بهره و تعهد پرداخت اصل بدهی

در زمان نسبتا " دور در آئینده که سررسید وام نامیده میشود میباشد . در بعضی موارد

استثنائی موقعیکه مؤسسه از جهت تسهیل فعالیت های خود و یا بمنظور تحصیل

پول اقدام بانشار اوراق قرضه مینماید در آن قید میشود که مؤسسه ناشر میتواند

(باید) مبلغی خود را در فاصله زمانهای معین (معمولاً "سالانه") پرداخت نماید . و بدین طریق بدعی خود را مستهلك نماید . اصطلاح فوق به این نوع بدعی های ضویل المدت اطلاق میشود مثلاً "مؤسسهای مبلغ ۲۰۰ ریال اوراق قرضه منتشر نماید که سررسید آن . ۱ سال بعد از تاریخ انتشار آن باشد با بهره ۸٪ . چنانچه در زمان انتشار قید کرد بجای اینکه مؤسسه ناشر تمام پول را در تاریخ سررسید پرداخت نماید سالانه مبلغ ۱۰۰۰ ریال بدعی در این نوع بدعی ها را وجوه استهلاکی می نامند .

SOLE PROPRIETORSHIP

موسسات فردی :

بطور کلی مؤسسسات ممکن است بصورت تجارتخانه و یا مؤسسسه فردی ویست بصورت شرکت باشد . شرکتهای نیز بشرکتهای سهامی و غیر سهامی تقسیم میشوند سرمایه در مؤسسسات فردی متعلق بیک نفر بوده و سود حاصل از عملیات و فعالیتها ی مؤسسسه به سرمایه صاحبان افزوده میگردد . اصطلاح فوق به مؤسسسات و تجارتخانه های فردی اطلاق میگردد .

STATEMENT OF CHANGES IN FINANCIAL POSITION

عبارت از صورت حسابی است که در آن تغییرات در وضعیت مالی مؤسسسه بین دو تاریخ مختلف (معمولاً "بین دو ترازنامه") را تشریح نمود و منابع تغییرات را نشان میدهد . برابر حصول باین هدف ابتدا اقلام موجود در ترازنامه تهیه شده در پایان دوره مالی را با ترازنامه دوره قبل مقایسه می نمایند . و تغییرات در اقلام بدعی ،

در اراضی و سایر اقلام را تعیین و مشخص می نمایند و سپر از رون صورت حساب سود و زیان و سایر اطلاعات موجود منابع این تغییرات و علت آنرا پیدا نمود هر دو صورت حساب مربوطه بصورت گزارش نشان میدهند . و بدین وسیله مشخص میگردد که واقعا تغییرات در اراضی و یا افزایش سرمایه و یا تغییرات در بدهی و یا کاهش آنها به چه علتی بود و منابع این تغییرات کدامند . چنانچه صندوق که یکی از اقلام در اراضی است مثلا " ۱۰۰۰۰ ریال نسبت به دوره گذشته افزایش داشته است - بدین وسیله مشخص میگردد آیا در اثر دریافت وام بوده ، انتشار سهام بیشتر بوده ، درآمد و فروش بیشتر بوده و یا ترکیبی از آنها بوده و نظایر آن .

تراز آزمایشی :
TRIAL BALANCE

تراز آزمایشی عبارت از فهرستی از مانده حسابهای دفتر میباشد که هر چند باریکبار بمنظور حصول اطمینان از صحت ارقام آن تهیه میشود . تنظیم تراز آزمایشی قبل از تهیه صورت حسابها از نظر سهولت تفکیک و استخراج اقلام مورد نیاز برای درج در صورت حسابها نیز مفید و ضروری است .

در ستمزد و حقوق :
WAGES AND SALARIES

اصولا " در ستمزد در مقابل ساعت کار داده میشود و به مقدار ساعت کار بستگی دارد و مبلغ آن با ساعت کار تغییر میکند . و معمولا " بکارگران پرداخت میگردد و ولی حقوق عبارت از يك مبلغ معینی است که معمولا " ماهیانه پرداخت میگردد و غالبا " حق الزحمه را که به کارمندان ، مدیران داده میشود حقوق نامند .

مازاد دارائی جاری برید هی جاری سرمایه جاری نامیده میشود ویابعد بارت

دیگر بد هی جاری - دارائی جاری = سرمایه جاری .

سرمایه جاری حاکی از تضمینی است برای بد هی های جاری بطلبکاران . در هر

حال سرمایه جاری هر موعه سسه با توجه به حجم عطیات و چگونگی فعالیت های -

موعه سسه مذکور باید باندازه ار باشد که تکافوی هزینه های جاری آن موعه سسه

را در مدت مناسب نماید .

APPENDIX B

MANAGERIAL ACCOUNTING TERMINOLOGY INTERPRETED IN THE IRANIAN LANGUAGE

	<u>Term</u>	<u>Pages</u>
ABSORPTION COSTING	B-5	
DIRECT COSTING	B-6	
ABSORPTION RATE	B-11	
ACCUMULATION	B-14	
ACTUAL COST	B-14	
ALLOCATION	B-14	
AMORTIZATION PERIOD (see payback period)		
APPLIED (overhead)	B-15	
ASSET TURN OVER (see Return on Investment)		
ASSIGNMENT (cost)	B-21	
BILL OF MATERIALS	B-22	
BREAK EVEN ANALYSIS	B-18	
BREAK EVEN POINT	B-22	
BUDGET	B-16	
BURDEN	B-17	
BY PRODUCT	B-17	
CAPACITY	B-18	
CAPITAL BUDGETING	B-24	
CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS	B-24	
CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS METHOD	B-58	
CAPITAL EXPENDITURE BUDGET (see Capital Expenditure)		
CAPITAL EXPENDITURE (see Capital Expenditure)		
CAPITAL COST	B-24	

	<u>TERM PAGES</u>
CAPITAL RATIONING	B-27
CASH BUDGETING	B-28
CASH INFLOW	B-30
CASH OUTFLOW	B-30
CASH FLOW	B-30
COMMITTED FIXED COST	B-43
COMPTROLLER	B-31
CONTRACT	B-31
CONTRIBUTION-MARGIN	B-31
CONTRIBUTION MARGIN RATIO	B-33
CONTROL	B-35
CONTROL-REPORT	B-47
CONTROL-REPORT PERIOD	B-47
CONTROLLER (see Comptroller)	
CONTROL-ACCOUNT	B-35
CONTROLLABLE-COST	B-36
CONTROLLABLE-RESPONSIBILITY B-58	B-58
COMPOUND-INTEREST	B-61
CONVERSION COST	B-37
COST-BEHAVIOR	B-54
COST-CENTER	B-37
COST-CLASSIFICATION SCHEME	B-52
COST-FLOW	B-38
COST-OBJECTIVE (see Cost Center)	
COST OF CAPITAL	B-74
COST TRACEABILITY (see Traceability to Cost Objective)	

	<u>TERM</u> <u>PAGES</u>
DIFFERENTIAL COST	B-57
DIRECT-COST	B-38
DIRECT-COSTING	B-6
DIRECT-LABOR	B-39
DIRECT-LABOR COST	B-40
DIRECT-MATERIAL	B-40
DIRECT-MATERIAL COST	B-40
DIRECTLY RELATED COST	B-41
DISCOUNT PRESENT VALUE (RATE)	B-62
DISCRETIONARY FIXED COST	B-42
DISCOUNT CASH FLOW (see Time Adjusted Rate of Return)	
ECONOMIC LIFE	B-64
FACTORY OVERHEAD (see Burden)	
FIXED COST	B-41
FINANCIAL STATEMENT METHOD (see Unadjusted Rate of Return)	
FULL COSTING (see Absorption Cost)	
HISTORICAL COST (see Actual Cost)	
INDIRECT COST	B-44
INTERNAL RATE OF RETURN (see Time Adjusted Rate of Return)	
INVESTMENT-CENTER	B-45
INVESTOR'S METHOD (see Time Adjusted Rate of Return)	
MARGINAL BALANCE (see Contribution Margin)	
MARGINAL CONTRIBUTION (see Contribution Margin)	
MIXED COST	B-45
MARGIN ON SALE (see Internal Rate of Return)	

	<u>TERM</u> <u>PAGES</u>
NET PRESENT VALUE METHOD (NPV)	B-65
NON CONTROLLABLE COST	B-48
NON VARIABLE COST (see Fixed Cost)	
PAY BACK PERIOD	B-75
PREDETERMINED OVERHEAD RATE (see Absorption Rate)	
PRESENT VALUE (see N.P.V.)	
PRESENT VALUE INDEX (see Profitability Index)	
PRIME-COST	B-48
PROFITABILITY INDEX	B-70
PROFIT-CHART (see Break Even Chart)	
RESPONSIBILITY CENTER	B-46
RETURN ON INVESTMENT (ROI)	B-48
REVENUE CENTER	B-50
SELLING COST	B-54
SEMI-VARIABLE COST (see Mixed Cost)	
SIMPLE RATE OF RETURN (see Unadjusted Rate of Return)	
T ACCOUNT (see Account)	
TIME ADJUSTED RATE OF RETURN	B-71
TIME VALUE OF MONEY	B-60
TRACEABILITY TO COST OBJECTIVE	B-55
UNADJUSTED RATE OF RETURN	B-75
UNADJUSTED RATE OF INVESTMENT (see Unadjusted Rate of Return)	
VARIABLE COST	B-50

روش تعیین مقدار هزینه انجام شده (جذب شده)

ABSORPTION-COSTING

عبارت از روشی است که طی آن میتوان قیمت تمام شده يك واحد کالای تولیدی

(تولید شده) را در يك دوره تولیدی تعیین نمود . و هدف از این روش تعیین -

قیمت تمام شده يك واحد کالای تولید شده ، قیمت تمام شده مقدار کالای فروش

رفته ، و تعیین مقدار موجودی کالا میباشد .

در این روش بر اساسه قیمت تمام شده يك واحد کالای تولید شده طی دوره مقدار

هزینه متغیر و هزینه ثابت طی دوره را جمع نموده و بر تعداد واحد تولید شده

تقسیم مینمایند .

مثال :

فرض کنیم شرکت تولیدی X در طی يك دوره ۱۰۰۰۰ واحد کالا تولید نماید .

هزینه ثابت دوره (طی دفاتر) مبلغ ۱۰۰۰۰ ریال و هزینه متغیر هر واحد ۱ ریال

میشود . چنانچه بخواهیم با توجه با اطلاعات فوق قیمت تمام شده يك واحد کالا -

را تعیین نمائیم همانطوریکه توضیح داده شد بطریق زیر عمل میگرد .

هزینه ثابت دوره (fixed cost) ۱۰۰۰۰ ریال

هزینه متغیر دوره (variable cost) $(10000 \times 1) + 10000$

جمع قیمت تمام شده کالای تولید شده ۲۰۰۰۰ ریال (total cost)

کل واحد تولید شده طی دوره $\div 10000$

هزینه تمام شده يك واحد کالا ۲ (cost per unit)

چنانچه شرکت تعداد ۴۰۰۰ واحد از کالای تولید شده را بفروش برساند
 و قیمت فروش يك واحد ۳ ریال باشد برای محاسبه سود شرکت، قیمت تمام شده
 کالا نیکه فروختیم و همچنین قیمت موجودی انبار (باقیمانده کالا) چنین عمل
 می کنیم .

(revenue or sale) درآمد فروش (4000×3) ۱۲۰۰۰ ریال
 (cost of good sold) قیمت تمام شده کالا (4000×2) - ۸۰۰۰
 کالای فروخته شده
 (net in come) سود حاصل از فروش ۴۰۰۰ واحد ۴۰۰۰ ریال
 برای محاسبه موجودی کالا طی دوره ۱۰۰۰۰ واحد تولید کرده بودیم و تعداد
 ۴۰۰۰ واحد آنرا فروختیم در نتیجه تعداد ۶۰۰۰ واحد موجودی خواهیم
 داشت که مبلغ آن

$$\text{موجودی کالا ریال} = 6000 \times 2 = 12000$$

نکته ای که در اینجا قابل تذکار میباشد آن است که در این روش قیمت تمام شده
 هر کالا از دو قسمت هزینه متغیر و هزینه ثابت تشکیل شده است و یا به عبارت دیگر
 تمام هزینه های انجام شده (متغیر و ثابت) بر تعداد واحد کالا تقسیم میشود
 و مسئله ای که در این روش وجود دارد آن است که قیمت تمام شده يك واحد کالا در
 سطوح مختلف تولیدی فرق مینماید .

DIRECT COSTING

روش هزینه یابی مستقیم :

روش که در سالهای اخیر برای تعیین قیمت تمام شده يك واحد کالا ی

تولیدی معمول و رایج گردیده است روش هزینه‌یابی مستقیم -

(direct costing) میباشد. در این روش برای تعیین قیمت تمام‌شده یک واحد کالای تولید شده هزینه متغیر را منظور می‌دارند یعنی مقدار هزینه متغیر که شامل هزینه دستمزد، هزینه مواد اولیه و هزینه سربار متغیر که مستقیماً برای تولید کالا بکار می‌رود را بر تعداد کالای تولید شده تقسیم مینمایند. و یکی از دلایل بکاربردن این روش آن است همان‌طوریکه در بالا تذکر داده شد در روش قبلی قیمت تمام‌شده کالا برای سطوح مختلف تولیدی فرقی مینمود یعنی اگر مثال زد شده در روش قبلی برای ۱۰۰۰ واحد کالای تولیدی بود (کالای تولید شده طی دوره ۱۰۰۰ واحد بود) قیمت تمام‌شده یک واحد کالا ۳ ریال میگردد. و دلیل دیگر بکاربردن این روش آن است که هزینه متغیر با مقدار تولید کالا نسبت مستقیم داشته و بهتر است براساس محاسبه قیمت تمام شده کالا فقط آنرا مورد محاسبه قرار داد. و هزینه ثابت که در یک سطح تولیدی همیشه ثابت بوده و با افزایش و کاهش مقدار تولید کالا در مقدار آن تغییری حاصل نمیشود و ارتباط مستقیم به تولید کالا ندارد نباید بعنوان هزینه تولید منظور گردد. در این روش براساس محاسبه قیمت تمام‌شده یک واحد کالا "قیمت موجودی کالا و قیمت تمام‌شده کالای فروخته‌شده بطریق زیر عمل میگردد.

مانند مثال قبل: تعداد واحد تولید شده ۱۰۰۰۰ هزینه متغییر—

ثابت
هر واحد ۱ ریال هزینه دوره ۱۰۰۰۰ ریال فروش هر واحد

۳ ریال تعداد واحد فروش رفته ۴۰۰۰

فروش درآمد (۳ × ۴۰۰۰) ۱۲۰۰۰ ریال

هزینه تمام شده کالا (فروش رفته ۴۰۰۰ - ریال

سود ناویژه ۸۰۰۰

هزینه دوره (ثابت) -۱۰۰۰۰

زیان (۲۰۰۰)

در این روش قیمت تمام شده هزینه متغیر ثابت دوره برای یک واحد

مواد اولیه مستقیم (متغیر) ۰ / ۵ ریال	}	یک واحد ۱ ریال میشود
دستمزد مستقیم (متغیر) ۰ / ۲۵ ریال		روش قبلی ۱ / ۵ ریال
هزینه سربار متغیر ۰ / ۲۵ ریال		
هزینه ثابت ۰ / ۵ ریال		
<u>۱ / ۵</u>		

برای محاسبه موجودی کالا (باقیمانده کالا) طی دوره بطریق زیر عمل میگردد.

$$ریال \quad ۶۰۰۰ \times ۱ = ۶۰۰۰$$

در صورتیکه این مثال و مفروضات با مثال روش قبل یکسان میباشد ولی در اثر اعمال

دوره متفاوت در محاسبه قیمت تمام شده کالا ی فروش رفته و موجودی کالا ی آخر

دوره که نتیجه کاملاً متفاوت بدست آمده است و علت تفاوت آن طریق محاسبه

ومنظور نمودن هزینه ثابت میباشد که در حالت اول قیمت تمام شده يك واحد شامل دو نوع هزینه میباشد ۱- هزینه ثابت ۲- هزینه متغیر و در این روش قیمت تمام شده يك واحد کالا فقط شامل هزینه متغیر است و تذکار این مسئله مهم میباشد که در حالتی که تمام کالای تولید شده طی دوره بفروش میآید—رود نتیجه دو روش یکی میباشد (در محاسبه سود و زیان و نتیجه آن) .

مقایسه دو روش :

فرض می کنیم اطلاعات زیر در دست است این اطلاعات مربوط به ۲ سال —

متوالی میباشد .

برای هر سال

۱- هزینه ثابت طی دوره ۱۰۰۰۰ ریال

۲- هزینه متغیر هر واحد ۱ ریال

۳- هزینه فروش يك واحد ۳ ریال

۴- مقدار تولید در سال اول ۶۰۰۰ واحد و فروش ۵۰۰۰ واحد

۵- مقدار تولید در سال دوم ۴۰۰۰ واحد و فروش ۵۰۰۰ واحد

و از طریق مختلف میخواهیم سود و زیان و قیمت تمام شده کالا (يك واحد)

و موجودی کالا را محاسبه نمائیم .

تولید ۵۰۰۰۰	فروش ۴۰۰۰۰ سال دوم	تولید ۶۰۰۰ واحد	فروش ۵۰۰۰ سال اول
روش دوم	روش اول	روش اول	روش مستقیم
			روش مقدار
			هزینه انجام شده

۱۰۰۰۰۰	۳۰۰۰۰۰	۵۰۰۰۰	۱۶۶۶۷	۵۰۰۰	۱۳۳۳۳	فروش (درآمد) شده
۲۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰	—	قیمت تمام شده کالا فروخته شده
—	—	—	—	—	—	هزینه تمام شده دوره
—	—	—	—	—	—	سود حاصل از فروش
—	—	—	—	—	—	موجودی آخر سال

—	۱۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰	—	۱۰۰۰۰۰	هزینه ثابت
—	—	—	—	—	—	هزینه متغیر
—	—	—	—	—	—	جمع هزینه ها :
—	—	—	—	—	—	تعداد واحد تولید شده
—	—	—	—	—	—	قیمت تمام شده بیک واحد کالا
—	—	—	—	—	—	سود ویژه

نکاتیکه قابل تذکار است و با مقایسه د و روش میخواستیم آن توجه داده باشیم
عبارت استاز :

۱- طریقه محاسبه قیمت تمام شده کالا ی فروش رفته ، قیمت تمام شده

یک واحد کالا ، و موجودی آخر سال طی د و روش .

۲- توجه باینکه مقدار هزینه ثابت د و روش بجه صورتی منظور میگردد

و در کجا میآید .

۳- قیمت تمام شده يك واحد کالا ی تولیدی د و روش اول در سطوح

مختلف متغیر بوده در حالیکه د و روش د و م ثابت میباشد .

۴- چنانچه کالا ی تولید شده تماما " بفروش برسد نتیجه سود و زیان

از هر د و روش یکی میباشد چنانچه در مثال فوق در پایان سال د و م تعداد واحد

تولید شده ۱ واحد بود مجموع تولید د و سال و همچنین مقدار فروش

کالا ۱ واحد گردید مجموع فروش د و سال در نتیجه حاصل سود و زیان

د و روش در پایان سال د و م مساوی صفر گردید یعنی هر د و نتیجه یکی شد .

لازم نیست سود و زیان مساوی صفر گردد در این مثال باین صورت اتفاق افتاده و

د و روش صورت نتیجه یکسان میگردد .

نرخ هزینه سر بار جذب شده :
$$\frac{\text{ABSORPTION RATE (overhead rate)}}{\text{rate}}$$

برای سرشکن کردن هزینه ها در سر بار (هزینه هائی که مستقیما نمیتوان

آنرا بواحد تولیدی و کالا تقسیم نمود) معمولا " نرخ تعیین مینمایند که نرخ

هزینه سربار نامیده میشود و دونوع نرخ هزینه سربار وجود دارد .

۱- نرخ سربار واقعی ؛ (Actual overhead rate)

در این روش جمع هزینه سربار (غیرمستقیم) را که طی دوره واقعا

انجام گردیده بر تعداد واحد های تولیدی تقسیم مینمایند تا نرخ هزینه سربار

بدست آید .

$$\text{نرخ هزینه سربار واقعی (over head rate per unit)} = \frac{\text{جمع هزینه های سربار طی دوره (معمولا یکسال)}}{\text{تعداد واحد های تولید شده در دوره}}$$

۲- نرخ سربار پیشبینی شده ؛ (Predetermine Rate)

معمولا در شرکتهای تولیدی به علت نیاز به دانستن قیمت های تولید در

هرزمان از نرخ سربار پیشبینی شده استفاده مینمایند . و معمولا -

حسابداری آن اول هر دوره هزینه سربار طی دوره را پیشبینی نمود و همچنین

مقدار تولید را مشخص مینمایند (بودجه) و از تقسیم هزینه سربار پیشبینی

شده بر مقدار تولید - و یا حجم تولید پیشبینی شده نرخ آن بدست میآید .

(نرخ سربار پیشبینی شده =

$$\text{(Predetermined Rate)} = \frac{\text{هزینه سربار پیشبینی شده طی دوره}}{\text{تعداد تولید پیشبینی شده}}$$

و اگر طی دوره هر مقدار تولید نمائیم برای محاسبه هزینه سربار مقدار تولید

شده تعداد آنرا در نرخ سربار پیشبینی شده ضرب میکنیم .

مثال :

فرض کنیم در اول سال پیش‌بینی نمودیم که طی این دوره ۱۰۰۰ واحد تولید
 مینمائیم که هزینه سربار آن ۲۰۰۰۰ ریال پیش‌بینی میشود در نتیجه
 نرخ سربار پیش‌بینی شده

$$\text{ریال } 2 = \frac{20000}{10000} \text{ میگرد}$$

و مزیت این روش آن است که باسانی میتوانیم قیمت تمام‌شده کالا را تولید شده را
 محاسبه نمائیم فرض کنیم اگر در وسط سال احتیاج بقیمت تمام‌شده کالا داشته
 باشیم و در تاریخ مورد نظر ۵۰۰۰ واحد تولید کرده باشیم هزینه سربار
 آن باسانی بدست میآید .

$$\text{ریال } 10000 = 2 \times 5000$$

در حالتیکه در روش قبل بایستی تا آخر سال صبر نمود تا هزینه واقعی سربار
 انجام گیرد و در تاریخ معین تعیین مقدار هزینه سربار مشکل بنظر میرسد .
 در آخر هر دوره هزینه واقعی انجام شده سربار را محاسبه نموده و آنچه
 که بیشتر از سربار پیش‌بینی شده و یا کمتر باشد باین تعدیل بعمل میآید . نرخ
 سربار پیش‌بینی شده میتواند بر اساس معیارها دیگری نیز از واحد تولیدی
 باشد . بر اساس ساعت کار ماشین‌ها یا بر اساس ساعت کار کارگر و یا سایر
 معیارها و در این حالت نیز مقدار ساعت کار را در اول دوره پیش‌بینی و هزینه
 مربوط به آن را تخمین میزنند و از تقسیم آن نرخ سربار پیش‌بینی شده بر اساس
 ساعت کار بدست میآید . و ملاک تعیین هزینه سربار میگرد .

ACCUMULATION

معنی لغوی آن بصورت جمع آوری میباشد و در اصطلاح -

حسابداری عبارت از جمع آوری اطلاعات حسابداری از منابع مختلف میباشد .

ACTUAL COST

هزینه واقعی :

عبارت از هزینه‌ای است که واقعا انجام میشود نه هزینه‌هایی که

پیش‌بینی میگردد .

ALLOCATION

تسهیم (تخصیص) هزینه سربار :

عبارت است از تسهیم کردن (عمل تسهیم کردن) هزینه سربار به مراکز

هزینه (مراکز که تولید هزینه مینمایند) .

مثال :

فرض میکنیم یک کارخانه از سه قسمت تشکیل شده است قسمت تولیدی A

و تولید B و قسمت اداری C که هر کدام از این مراکز را مرکز هزینه میگویند .

اگر کارخانه را اثر ایجاد هر قسمت بالا متحمل هزینه میگردد . هر کدام

از این قسمت‌ها بنحوی در هزینه کل سربار شرکت دارند ولی نمیتوان هزینه

سربار را به هر قسمت مربوط دانست و مستقیماً بان سرشکن نمود عمل و طریق

تسهیم هزینه به هر قسمت را Allocation مینامند .

مثال :

فرض کنیم ۱۰۰۰۰ ریال هزینه سربار شرکت تولیدی که از سه قسمت A و B و C

تشکیل گردیده باشد چون مشخص نیست از این مبلغ چه مقدار را باید به A تقسیم نمود و یا B و یا C چون مثلاً "جزو این ۱۰۰۰ ری—ال حقوق مدیر عامل میباشد چگونه میتوان مستقیماً" گفت چه مقدار به قسمت A تعلق دارد و چه مقدار به قسمت B و یا چه مقدار به قسمت A دار ی C چون معیار مشخصی نیست در نتیجه کلی هزینه سر بار طی دوره که انجام گردیده باید بنحوی مثلاً "بر حسب ساعت کالا هر قسمت ، مقدار فرضی ای اشغالی و یا سایر معیارها به این قسمتها تسهیم نمود این عمل را -

Allocation می نامند .

هزینه سر بار بکار برده شده : (بکار رفته) : APPLIED(overhead)

همانطوریکه در قسمت نرخ سر بار پیش بینی شده توضیح داده شد حساب داران هزینه سر بار هر دوره را پیش بینی نمود و بر اساس واحد تولید و یا ساعت کار مستقیم و یا ساعت کار کارگر نرخ سر بار پیش بینی شده را بدست می آورند . هزینه سر بار بکار برده شده عبارتست از هزینه سر بار ی است که بر اساس نرخ سر بار پیش بینی شده محاسبه و عملاً " در حسابها و تعیین قیمت تمام شده طی دوره بکار میرود .

مثال :

چنانچه شرکت تولیدی آلفا سر بار پیش بینی شده طی دوره را -
۱۰۰۰ ریال حد سر میزند (طبق بودجه) و این پیش بینی بر اساس

۱۰۰۰۰ ساعت کارگر (طبق بودجه) میاشد در نتیجه نرخ سر بار پیشتر-

بینی شده عبارت از :

ریال ۱۰ = $\frac{100000}{10000}$ میاشد یعنی بازان هر ساعت کاری که کارگر انجام

میدهد . ۱۰ ریال هزینه سر بار محاسبه میگردد . فرض میکنیم کارخانه طی دوره

۸۰۰۰ ساعت کار حقیقی نموده است در این صورت هزینه سر بار کاررفته

(Overhead Applied) مساوی ریال $80000 = 10 \times 8000$ میاشد

و قیمت تمام شده کالائی که طی دوره فروختیم بر اساس این نرخ تعیین گردیده است .

پس بطور کلی و برای روشن شدن مسئله باید گفت سه نوع سر بار داریم :

۱- سر بار پیش بینی شده سر باری است که در اول سال طی بودجه

حد سرزده و پیش بینی من نمائیم در مثال ۱۰۰۰۰۰ ریال .

۲- هزینه سر بار واقعی سر باری است که طی دوره واقعا انجام

گردیده است .

۳- هزینه سر بار کاررفته که در زمان فروش کالا برای محاسبه قیمت تمام

شده کالائی فروش رفته بکار میرود و در مثال فوق ۸۰۰۰۰ ریال میاشد .

BUDJET

بودجه : _____

عبارت است از برنامه ریزی معین عملیات و فعالیت ها در ابعاد که

مشخص میکند هدف و وسیله رسیدن به آن هدف ها در نوشته ای درج شده است .

و مقصود از نوشتن بودجه آن است که يك هماهنگی بین قسمت‌ها — ای سازمان بوجود می‌آورد و اینکه مشخص می‌کند هدف ما چیست، و ما چکار می‌خواهیم بکنیم و همچنین می‌توانیم با داشتن بودجه يك کنترلی بر روی عملیات و فعالیت توسعه داشته باشیم بوسیله مقایسه بودجه و آن چیزی که واقعا " انجام — ام داده ایم و اینکه اگر فعالیت حقیقی با بودجه تفاوت داشته‌علت آن چیه — بوده است.

BURDEN : (Factory overhead) هزینه سربار کارخانه :

هزینه سربار (هزینه غیر مستقیم) هزینه هائی هستند که نمیتولن آنها را مستقیما " به هزینه تولید مربوط دانست و باید غیر مستقیم آنها را به کالا ای — تولید سرشکن نمود مانند هزینه حقوق مدیر عامل ، هزینه اجاره ، استهلاك هزینه سوخت و غیره .

BY PRODUCT محصول فرعی — ای :

عبارتستاز محصولی است که در يك کار تولید اهمیت کمتری دارد .
مثلا " کارخانه اری که کالباس تولید میکند محصول کالباس که لزگاو بدست می‌آورد محصول اصلی و پوست و کله و یا چه بصورت محصول فرعی خواهد بود .
و یا کارخانه اری که بنزین تولید میکند بدست آوردن سایر مواد نفتی از نفت — — تصفیه شده محصول فرعی خواهد بود .

CAPACITY

ظرفیت : _____

عبارتستاز تعداد محصولی ویاتوانائی کارخانه میباشد . مثلا میگویند ظرفیت کارخانه معادل تولید . . . ماشین در سال میباشد . وشامل مقدار ثابت از وسائل وتجهیزاتوماشین آلات وپرسنل است که برای بکار انداختن يك سازمان بکار میرود .

CONTINUE BREAK EVEN ANALYSIS

بقیه نقطه سراسری : _____

بصورت زیر خواهد بود :

$$\text{نقطه سراسری (Break even point)} = \frac{\text{هزینه ثابت (FC)}}{\text{هزینه متغیر يك واحد - قیمت فروش يك واحد (P)}}$$

مثال : فرض کنیم قیمت فروش يك واحد کالا ۵ ریال وهزینه متغیر يك واحد کالا ۴ / ۲۵ ریال باشد وهزینه ثابت طی دوره ۳۰۰۰۰ ریال باشد برای اینکه بفهمیم چه مقدار باید تولید کنیم تا به نقطه سراسری برسیم (نه سود داشته باشیم ونه زیان) طبق فرمول بالا .

$$\text{واحد} = \frac{30000}{5 - 4/25} = 40000$$

که اگر با توجه باطلاعات فوق ما ۴۰۰۰۰ واحد تولید کنیم نه سود خواهیم داشتونه زیان وانگرمبلغ ریالی نقطه سراسری را بخوانیم ۴۰۰۰۰ واحد را در قیمت فروش يك واحد یعنی ۵ ریال ضرب کنیم که مبلغ ۲۰۰۰۰۰ ریال میشود .

مثال دیگر :

فرض کنیم می‌خواهیم بدانیم که اگر بجای ۴۰۰۰ واحد ۵۰۰۰

واحد تولید کنیم چه مقدار سود خواهیم داشت طبق فرمول :

$$\text{تعداد واحد فروش} = \frac{\text{سود} + \text{هزینه ثابت}}{\text{هزینه متغیر یک واحد} - \text{قیمت فروش یک واحد}}$$

که کلیه اطلاعات را داریم فقط سود مجهول است که می‌شود :

$$ریال ۷۵۰۰ = \text{سود} = \frac{۳۰۰۰۰ + \text{سود}}{۵ - ۴/۷۵}$$

مثال دیگر :

می‌خواهیم بدانیم که اگر قیمت واحد فروش ۵ ریال و هزینه متغیر آن ۶ ریال

باشد چه مقدار تولید کنیم تا مبلغ ۳۰۰۰۰ ریال سود داشته باشیم با توجه

باینکه هزینه ثابت ۵۰۰۰۰ ریال می‌باشد .

$$\text{واحد} ۲۰۰۰۰ = \frac{۵۰۰۰۰ + ۳۰۰۰۰}{۱۰ - ۶} = \text{تعداد واحد فروش}$$

با توجه به مثال‌ها در فوق فهمیدیم که از طریق تجزیه و تحلیل نقطه سراسری ما

میتوانیم خیلی مسائل مربوط به فروش ، سود ، سطح تولید و قیمت تمام شده

را بدانیم و به سئوالات مربوط به آنها پاسخ دهیم .

تجزیه و تحلیل نقطه سراسری :

BREAK EVEN ANALYSIS: (Contribution margin)

هدف از تجزیه و تحلیل نقطه سراسری این است که رابطه بین فروش و درآمد

وقیمت تمام شد و مقدار تولید کالا را مشخص نمائیم و بینیم با تغییر یکی از این عوامل چه تغییری در سایر عاملها بوجود میآید و یا بعبارت دیگر به سئوالات زیر پاسخ بدهیم .

۱- فرض کنیم قیمت يك واحد فروش را Q رییم و همچنین تمام شده آنرا Q قیمت

چه مقدار باید تولید بکنیم که مثلاً Q ریال سود داشته باشیم .

۲- مثلاً " قیمت فروش يك واحد را Q درصد تقلیل دهیم چقدر و تا

چندان از بهاید حجم تولید را افزایش دهیم تا سطح سود تغییری نکند .

۳- و یا چه حد باید تولید کنیم که به نقطه سراسری برسیم و سئوالاتی

نظیر آنها که مربوط به درآمد ، قیمت تمام شده سطح تولید و رابطه

آنها میشود .

برای این منظور به محاسبه زیر برآید ست آوردن نقطه سراسری نیازمند ی

میدانیم که اگر از مقدار فروش هزینه متغیر را کم کنیم مبلغی که میماند نماینده

پولی است که میتوان با آن هزینه ثابت را پوشاند و بعد از آن سود بدست آورد .

(قیمت فروش يك واحد \times تعداد فروش) درآمد =

Price x unit sold (Revenue)

- variable cost x units sold

= (هزینه متغیر يك واحد \times تعداد فروش) هزینه متغیر -

مقدار پولی است که برای هزینه ثابت میماند و احتمالاً " سود =

Contribution margin

$$\frac{- \text{Fixed cost}}{\text{Net profit}} = \frac{- \text{هزینه ثابت}}{\text{سود خالص (منفعت)}}$$

اگر از فرمول بالا تعداد واحد فروش (units sold) فاکتور

بگیریم میشود :

$$\text{Units sold (Price - variable Rate)} = \frac{\text{Net profit} + \text{fixed cost}}$$

هزینه ثابت + سود خالص = (هزینه متغیر یک واحد - قیمت فروش یک واحد)

تعداد واحد فروش در نتیجه معادله فوق

$$\text{Units sold} = \frac{\text{Fixed cost} + \text{Profit}}{\text{Price} - \text{variable Rate}} = \frac{\text{FC} + \text{NP}}{\text{P} - \text{VC}}$$

$$\text{تعداد واحد فروش} = \frac{\text{سود خالص} + \text{هزینه ثابت}}{\text{هزینه متغیر یک واحد} - \text{قیمت فروش یک واحد}}$$

با داشتن فرمول اخیر ، رابطه را که میخواهیم بدست آوریم و از روی آن

تغییرات تبیین هر کدام از عوامل را میتوانیم بررسی کنیم و چون در نقطه سراسری -

همانطوریکه گفته شد نه سود داریم و نه زیان پسر سود ما صفر میشود و فرمول نقطه

سراسری .

COST ASSIGNMENT

تخصیص قیمت به قسمتهای تولیدی و غیرتولیدی :

عبارتستاز روشی که تسهیم (توزیع) میکند هزینهها را به قسمتهای مختلف

یک مؤسسه و یا شرکت تولید که هزینههای مستقیم مشخص است که چگونه تقسیم

میشود بعلمت اینکه به تولید بستگی مستقیم داشته مثلا " برای تولید یک واحد

کالا معلوم است که چه مقدار هزینه ستمزد و یا مواد اولیه لازم است و نتیجه
قسمتهای مصرف کننده (تولیدی) مشخص است که چقدر و چه مقدار از آن را
مورد استفاده قرار داده اند و دیگر هزینه های سربار (غیر مستقیم است) که در
قسمت Allocation مشخص گردیده است. پس اختصاص هزینه
(مستقیم و غیر مستقیم) به هر قسمت تولیدی و موسسه را - Cost Assign-
ment
می نامند .

BILL OF MATERIALS

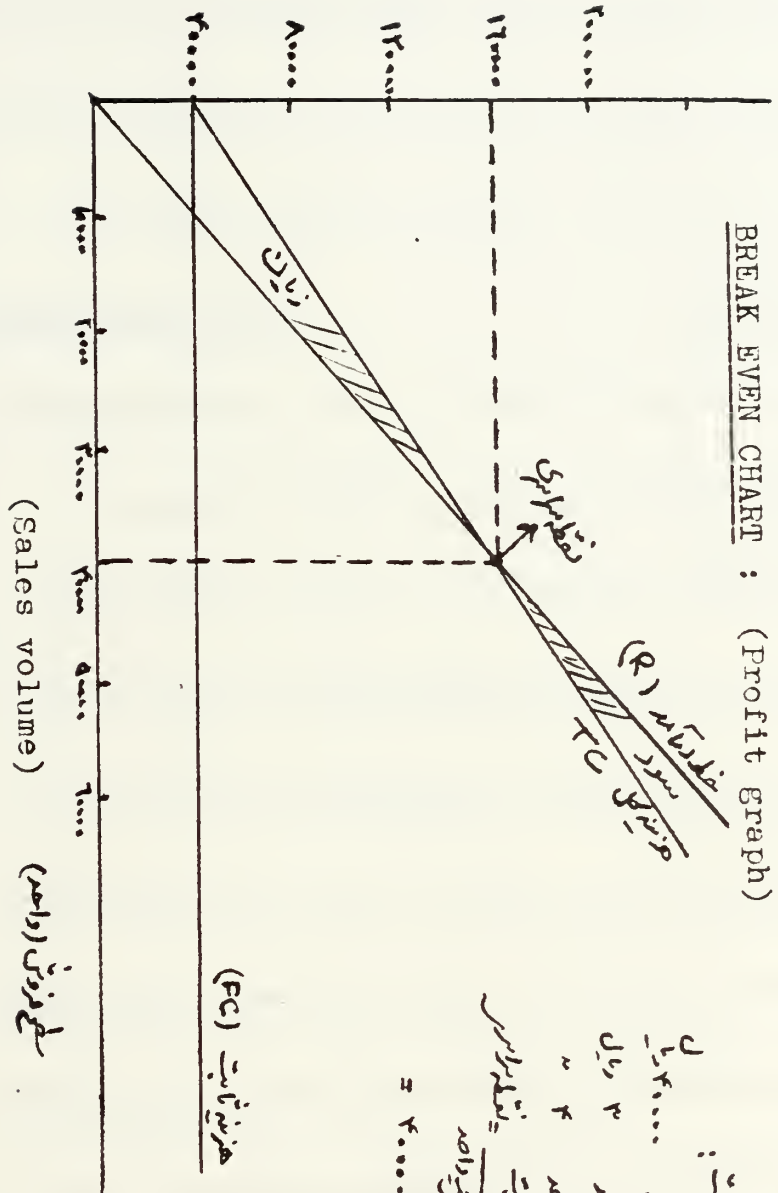
عبارت از لیست و یا سند است که مشخص مینماید چه مقدار مواد اولیه
به کالای تولیدی وارد شده است و از روی آن میتوان یک استاندارد برای
مواد اولیه مصرفی بدست آورد .

BREAK EVEN POINT

نقطه سراسری :

عبارتست از نقطه ای که در آن نقطه مقدار درآمد کالای فروش رفته
و قیمت تمام شده کالای فروش رفته با هم برابر میشود یا بعبارت دیگر نشان دهنده
سطح تولید و یا مبلغ فروش است که در آن سطح مانده سود خواهیم داشت و نه
زیان (قیمت تمام شده کالای فروش رفته) = Total cost = درآمد Revenue

BREAK EVEN CHART : (Profit graph)

مفروضات:

- ۱- کل هزینه ثابت ۴۰۰۰۰ ریال
- ۲- هزینه متغیر واحد ۳ ریال
- ۳- فروش متغیر واحد ۴ ریال

نقطه برابر سود = $\frac{\text{هزینه ثابت کل}}{\text{فروش متغیر واحد} - \text{هزینه متغیر واحد}}$

$= \frac{40000}{4 - 3} = 40000$ واحد

CAPITAL COST

عبارت از ارزش دارائی ثابت که در ترانزنامه نشان داده میشود . یا عبارت دیگر مقدار هزینه‌ای و یا پولی که برای بدست آوردن کالاهای سرمایه‌ای پرداخت میشود . و بطور کلی در ترانزنامه تحت عنوان دارائی ثابت نوشته میشود . مانند زمین ، ساختمان ، ماشین آلات تولیدی و سایر اقلام دارائی ثابت .

CAPITAL BUDGETING

تصمیم‌گیری سرمایه‌ای :

طرح و برنامه ریزی جهت تصمیم‌گیری در مورد سرمایه‌گذاری طولی‌مدت است و بدست آوردن کالاهای سرمایه‌ای را در اصطلاح حسابداری - Capital budgeting می‌نامند و یا عبارت دیگر از منابع مالی و پولی در زمان حاضر استفاده می‌گردد که در آینده و برای مدت طولانی از آن سرمایه استفاده و بهره‌گیری شود . و معمولاً " این نوع سرمایه‌گذاریها شامل تهیه کالاهای سرمایه‌ای از قبیل تهیه ساختمان ، زمین ، خرید ماشین آلات ، وسایل و تجهیزات و یا توسعه یک قسمت تولیدی و یا تصمیم‌گیری در مورد ایجاد یک کارخانه تولیدی میباشد و از خصوصیات آن این است که معمولاً " جزو برنامه‌های عادی نمیباشد و حالت‌های پیش‌میآید که تصمیم‌گیری و برنامه‌ریزی در مورد این نوع سرمایه‌گذاریها واجب میگردد و چون این نوع سرمایه‌گذاریها درگیر پول و سرمایه زیاد و همچنین زمان زیاد در آینده میباشد در طرح ریزی و تصمیم‌گیری در مورد آن باید مسائل را دقیقاً مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار

قرار داد بخاطر وقوع حوادث مختلف در آینده که ممکن است نتیجه -
 پیش‌بینی راحت‌تأثیر قرار دهد و این زمان همان‌طوریکه گفته شد طویل
 المدت معمولاً " (۵ ، ۱۰ ، ۱۵ سال) می‌باشد که پیش‌بینی و تعیین -
 حوادث آینده بسیار مشکل می‌باشد . همچنین بعلمت اینکه برگشت -
 سرمایه در طول سالهای آینده ممکن است یکسان نباشد و در پایان هر سال -
 درآمد متفاوتی عاید گردد لذا باید به نتیجه جمع برگشته‌های سرمایه -
 در سالهای مختلف توجه نمود و این مسئله اهمیت آن در تجزیه و تحلیل -
 بودجه‌های سرمایه‌ای و روش تجزیه و تحلیل بودجه‌های سرمایه‌ای مشخص -
 میگردد .

CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS

همان‌طوریکه در تصمیم‌گیری سرمایه‌ای گفته شد تصمیم‌گیری سرمایه‌ای -
 عبارت از طرح و برنامه‌ریزی در مورد سرمایه‌گذاری‌هایی است که استفاده
 از آن در آینده و براساس مدت طولانی معمولاً " (۵ ، ۱۰ ، ۱۵ سال و یا بیشتر)
 می‌باشد . وجهت این گونه تصمیم‌گیری باید راه‌های مختلف را مورد بررسی
 و تجزیه و تحلیل قرار داد . تجزیه و تحلیل و بررسی راه‌های مختلف موجود
 جهت تصمیمات سرمایه‌ای را CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS
 می‌نامند . و یا عبارت دیگر عبارات سبک و سنگین نمودن راه‌های موجود
 براساس اینکه ببینیم از بین راه‌های مختلف و امکانات موجود کدامین راه بنظر -

مفید و سود آور میباشد . متد وروش تجزیه و تحلیل جهت انتخاب بهترین راه حل را^S (Capital expenditure analysis method) مینامند . چنانچه پس از تجزیه و تحلیل و بکاربردن روش تجزیه و تحلیل تشخیص داده شد و تصمیم گیری جهت سرمایه گذاری سود آور بود باید بودجه ای جهت این نوع سرمایه گذاریها تهیه نمود و علت آن همانطوریکه گفتیم ممکن است زمان انجام و تکمیل این نوع سرمایه گذاریها طولانی باشد مثلاً " برای احداث یک کارخانه امکان دارد ۲ سال و یا بیشتر زمان نیاز باشد . بهر حال بودجه ای باید تهیه گردد که بودجه نویسی و تهیه آن را (Capital expenditure budget) مینامند . و بعد از تهیه بودجه زمان اجرای بودجه فرامیرسد و هزینه انجام بودجه را Capital expenditure مینامند . و زمانی که هزینه بتدریج انجام گردد این نوع هزینه ها به دو قسمت تقسیم میشوند یا جزو راثیها ثابت منظور میگردد که بحساب Capital cost میروند و بصورت راثی ثابت درترازنامه نشان داده میشود و یا به قسمت از آن که جزو هزینه دوره میباشد و بحساب درآمد راثی منظور گردیده و جزو هزینه دوره بحساب سود و زیان میروند . پس مراحل مختلفی شده بشرح زیر میباشد .

۱- طرح و برنامه ریزی در مورد بودجه های سرمایه ای و تصمیم گیری در

مورد تهیه کالا های سرمایه ای (تصمیم گیری و برنامه ریزی میکنیم)

Capital Budgeting

۲- تجزیه و تحلیل میکنیم که آیا این تصمیم‌گیری به نفع می‌باشد---

یانه از طریق مختلف Capital expenditure analysis

و روشن .

۳- چنانچه تجزیه و تحلیل و بررسی راه‌های مختلف سود آور تشخیص

داده شد و تصمیم در مورد انجام آن اتخاذ گردید بود چه نویسی---

می‌شود . Capital Expenditure Budget

۴- پس از بودجه نویسی زمان اجرای این تصمیم فرامی‌رسد و هزینه

بتدریج انجام میگردد . هزینه سرمایه‌ای Capital Expenditure

۵- پس از انجام هزینه مقدار هزینه‌ای که جزو دارایی منظور میگردد و -

به‌ترازنامه برده میشود به نام Capital Cost خواهد بود .

۶- آن قسمت از هزینه که بحساب سود و زیان می‌رود جزو هزینه---

دوره خواهد بود .

CAPITAL RATIONING

تعریف:

عبارت از آن است که بران سرمایه‌گذاری و یا سرمایه‌گذاری‌هایی که در یک

دوره و یا زمان معین امکان آن پیش می‌آید همواره مقدار محدود و معینی---

امکانات مالی (fund) مہیا و آماده‌سی باشد و در اثر این محدودیت

مالی ناچاراً از تعداد پیشنهادات وصولی و راه‌های مختلف سرمایه‌گذاری

تعداد محدودی از آن را که قادر بانجام آن هستیم میتوانیم انتخاب نمائیم

و بنابراین مؤسسه‌ان که با چنین مشکلی روبرو می‌شود باید سعی نماید که یک سرمایه‌گذار و یا ترکیبی از چند سرمایه‌گذاری را انتخاب نماید که حد اکثر سود را دارا باشد .

CASH ACCOUNTING

عبارتست از ثبت معاملات و فعالیت‌های مالی یک مؤسسه در دفاتر آن بر اساس و مبنای تاریخ دریافت و یا پرداخت پول نقد جهت انجام آن معامله .
مثال :

چنانچه یک مؤسسه مبلغ ۲۰۰۰ ریال کالا خریداری نماید و تاریخ -- --
انجام معامله اول شهریور ماه سال ۲۵۳۵ باشد و تاریخ پرداخت -- --
اول مهر ماه ۲۵۳۵ این معامله بتاریخ اول اردیبهشت ماه در دفاتر مؤسسه
ثبت می‌گردد .

CASH BUDGETING

عبارت از بودجه‌ای است که در آن مقدار پول دریافتی و پول پرداختی طی دوره و همچنین حداقل موجودی لازم را پیش بینی می‌نماید .
پیش‌بینی می‌نماید چه مقدار بهستانکاران باید بدهد چقدر از بدهکاران -
وصول می‌نماید چه مقدار هزینه انجام می‌دهد که باید بپردازد و بطور خلاصه
صورت وضعیتی از موجودی پول نقد را مشخص می‌نماید .

مثال زیر یک نمونه فرضی از بودجه نقدی است .

CASH BUDGET

بودجه نقدی برای سال x

موجودی اول سال - ۱۰۰۰۰ ریال

اضافه میشود دریافتیهای نقدی

۲۰۰۰۰ (فروش طبق بودجه ۴۰۰۰۰ ریال) ۵۰٪ فروش

۱۵۰۰۰ دریافتی از بد هکاران

۴۵۰۰۰ مقدار پول نقد آماده

کسر میشود پرداختیهای نقدی

خرید مواد اولیه ۵۰۰۰ ریال

" ۷۰۰۰ پرداخت حقوق

" ۱۳۰۰۰ هزینه اجاره

" ۲۰۰۰ پرداختیستانکاران

۲۷۰۰۰ جمع پرداختی نقدی

تا اینجا ۴۵۰۰۰ ریال پول آماده داشتیم طی بودجه و ۲۷۰۰۰ ریال

پرداختی نقدی در نتیجه موجودی پول نقد در آخر دوره ۱۸۰۰۰ ریال

میشود و این بودجه‌ای است که برای راهنمایی و صورت وضعیت موجودی نقدی

تهیه میگردد و چنانچه مقدار موجودی آخر سال مثلاً " ۲۰۰۰۰ ریال باشد

مجبوریم از بانک قرض بگیریم و یا حالتی دیگر .

CASH INFLOW

بطوریکه معنای درآمد را می دهد . و عبارت از وارد شدن پول نقد
بداخل مؤسسه در اثر انجام فعالیت می باشد و همچنین صرفه جوئی در هزینه
را (Cash inflow) میگویند مثلاً در اثر خرید ماشین جدید
در مبلغ هزینه دستمزد صرفه جوئی میگردد و نیز مبلغ صرفه جوئی شده
بعنوان (Cash inflow) می باشد .

CASH OUTFLOW

بطور کلی عبارت از هزینه است و خارج شدن پول نقد از مؤسسه در اثر
انجام فعالیت را (Cash outflow) می نامند تذکر این مطلب لازم است
که این تعریف شامل هزینه استهلاک که پول بابت آن داده نمیشود نمی گردد .

CASH FLOW

تفاوت بین (Cash flow) پولهای نقدی که در اثر فعالیت
بخصوصی وارد مؤسسه میشود و پولهای نقدی که در اثر همان فعالیت از مؤسسه
خارج میگردد (Cash flow) نامیده میشود و تقریباً همان سود
خالص می باشد با توجه باینکه هزینه های مانند هزینه استهلاک را که پول نقد
مصرف نمی نمایند باید با آن اضافه نمود .

$$\text{Cash flow} = \text{Cash inflow} - \text{Cash outflow}$$

در اثر ریز فعالیت .

COMPTROLLER

عبارت از قوه اجرائی و یا شخصی است که بر سیستم حسابداری نظارت

نموده و مسئول مالی سازمان میباشد .

CONTRACT

بطور کلی بمعنای قرارداد و پیمان میباشد . و در حسابداری عبارت از

قراردادی است که یک طرف قرارداد معمولاً دولت میباشد مانند قراردادها

بین دولت و پیمانکار منعقد میگردد .

CONTRIBUTION MARGIN

همانطوریکه در قسمت نقطه سراسری (Break even point)

گفته شد نقطه سراسری عبارت از نقطه ای است که در آن سطح تولید (نقطه

تولید) مانده سود خواهیم داشت و نه زیان و یا بعبارت دیگر با تولید آن مقدار

(تولید در آن نقطه) مقدار فروش با قیمت تمام شده کالا ی فروش رفته برابر

ویکسان میشود و برادر تعیین نقطه سراسری از فرمول زیر استفاده میگردد .

$$\text{نقطه سراسری (تعداد واحد تولید)} = \frac{\text{هزینه ثابت دوره (Fixed Cost)}}{\text{قیمت فروش يك واحد} - \text{هزینه متغیر يك واحد}}$$

(Price) - (Variable cost per unit)

$$P - V$$

Contribution margin = هزینه متغیر يك واحد - قیمت فروش يك واحد

پس عبارت از تفاوت بین هزینه فروش يك واحد کالا با هزینه متغیر آن میباشد و عبارت

از مبلغی است که از فروش يك واحد کالا برای پوشاندن هزینه ثابت و سود احتمالی باقی میماند .

در فرمول بالا نقطه سراسری بر حسب تعداد از واحد تولید بدست میآید و دلیل آن این است که صورت و مخرج کسر بر حسب مبلغ (ریال) میباشد و چنانچه بخواهیم نقطه سراسری را بر حسب مبلغ بدست آوریم بایستی نقطه سراسری (تعداد واحد) را در قیمت فروش يك واحد ضرب کنیم . مثال

۱- هزینه ثابت دوره ۱۰۰۰ ریال هزینه متغیر يك واحد ۲۰ ریال

قیمت فروش يك واحد ۳۰ ریال

$$\text{واحد } ۱۰۰ = \frac{۱۰۰۰}{۳۰ - ۲۰} = \text{نقطه سراسری}$$

یعنی اگر ۱۰۰ واحد تولید کنیم سود خواهیم داشت و نه زیان و اگر بخواهیم بد اینم چه مبلغ میشود باید ۱۰۰ واحد را در قیمت فروش ضرب کنیم که میشود ۳۰۰۰ ریال یعنی اگر با توجه به مفروضات بالا ۱۰۰ واحد تولید کنیم یا ۳۰۰۰ ریال فروش داشته باشیم سود داریم و نه زیان

$$\text{نقطه سراسری بر حسب مبلغ (ریال)} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{\frac{P - V}{P}} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{1 - \frac{V}{P}}$$

نسبت $(1 - V/P)$ را Contribution margin ratio

مینامند و این نسبت عبارت از مقدار باقیمانده از هر ریال فروش که آماده است

برای پوشاندن هزینه ثابت و بدست آمدن سود احتمالی .

مثال :

اگر قیمت فروش يك واحد کالا ۵ ریال و هزینه متغیر آن ۴ / ۵ ریال

باشد و هزینه ثابت دوره ۳۰۰۰۰ ریال تعیین کنید نقطه سراسری را

بر حسب تعداد و مبلغ در اینجا Contribution margin

چه مقدار است و همچنین تعیین نماید مقدار Contribution margin ratio

$$P = ۵ = \text{قیمت فروش يك واحد} \quad V_c = ۴ / ۵ = \text{هزینه متغیر يك واحد}$$

$$F_c = ۳۰۰۰۰ = \text{هزینه ثابت طی دوره}$$

$$= ۵ - ۴ / ۵ = ۰ / ۵ = \text{ریال باقی} \quad \text{یعنی از فروش هر واحد } ۰ / ۵ \text{ ریال باقی}$$

Contribution margin میماند برای بازیافت هزینه ثابت

وسود احتمالی .

$$\text{Contribution} = 1 - V/P = 1 - \frac{۴/۵}{۵} = \frac{۱}{۱.۰} = \frac{۱}{۱.۰}$$

margin ratio) یعنی از هر يك ریال فروش ۱ / ۰ آن برای پوشاندن هزینه

ثابت و سود احتمالی باقی میماند .

$$\text{نقطه} = \frac{F_c}{P - V_c} = \frac{۳۰۰۰۰}{۵ - ۴/۵} = \frac{۳۰۰۰۰}{۰.۲} = ۶۰۰۰۰ \text{ واحد}$$

سراسر بر حسب واحد

$$\text{نقطه} = \frac{F_c}{1 - V_c/P} = \frac{۳۰۰۰۰}{1 - \frac{۴/۵}{۵}} = \frac{۳۰۰۰۰}{۰.۲} = ۳۰۰۰۰۰ \text{ ریال}$$

سراسر بر حسب مبلغ .

همچنین از این روش می‌توان نقطه سراسری را برای تمام قسمتهای سازمان که کالاهای مختلفی با قیمت فروش متفاوت تولید مینمایند تعیین نمود و فرمول آن بصورت زیر میباشد .

$$\text{نقطه سراسری مبلغ (کل سازمان)} = \frac{\text{هزینه ثابت}}{\left(1 - \frac{\text{هزینه کل متغیر } (V_c)}{\text{فروش } (R)}\right)} = \frac{F_c}{(1 - V_{c/P})}$$

مثال :

فرض کنیم تجارخانه‌ای کالاهای مختلف تولید می‌کند و درآمد حاصل از

فروش طی دوره از فروش کالاهای مختلف ۲ میلیون ریال است و هزینه متغیر آن

جمعاً ۱۵۰۰۰۰۰ ریال و هزینه ثابت طی دوره ۳۰۰۰۰۰۰ ریال -

این برای محاسبه نقطه سراسری در این حالت

$$= \frac{\text{هزینه ثابت}}{1 - \frac{\text{هزینه کل متغیر}}{\text{فروش کل}}} = \frac{3000000}{1 - \frac{1500000}{2000000}} = 1200000$$

نقطه سراسری (ریال) .
پس بطور کلی سه فرمول گفته شد

$$= \frac{FC + NP}{P - V} \quad \left(\text{سود حاصل از فروش} \right) = \frac{\text{سود} + \text{هزینه ثابت}}{\text{هزینه متغیر یک واحد} - \text{قیمت فروش یک واحد}}$$

نقطه سراسری بر حسب تعداد واحد .

$$\text{نقطه سراسری بر حسب مبلغ} = \frac{\text{سود } (NP) + \text{هزینه ثابت } (FC)}{1 - \frac{\text{هزینه متغیر یک واحد } (V)}{\text{قیمت فروش یک واحد } (P)}} =$$

$$\text{نقطه سراسری (مبلغ) برای کارهای مختلف} = \frac{\text{سود (NP) + هزینه ثابت (FC)}}{\text{کل هزینه شیر (VC)} - \text{کل فروش (R)}}$$

WP نمایند سود میباشد بدیهی است چنانچه بخواهیم نقطه سراسری را -

بدست آوریم مبلغ آن صفر است و اگر بخواهیم مبلغ \times ریوال سود ببریم -

بجای آن مقدار \times را قرار میدهیم.

CONTROL

عبارت از کنترل و سوق دادن رفتار عناصر انسانی در اثر برانگیختن

انگیزه آنان جهت نیل به طرف هدف مدیریت و سازمان . مثلاً بارادن -

مقدار از درآمد فروش و توزیع آن بین کارکنان سازمان آنان را تشویق مینمایند .

که در جهت هدف سازمان که بدست آوردن حد اکثر سود میباشد متمایل نمایند .

CONTROL ACCOUNT

عبارت از حسابی است که چند حساب دیگر را کنترل مینماید . یا -

بعبارت دیگر عبارت از دفتر کلی است که چند دفتر معین تابعه داشته -

باشد .

مثال :

معمولاً در هر تجارتخانه که کالا بطور نسبه میفروشد و تعداد مشتریان

آن زیاد است بران هر مشتری و بنام آنان يك حساب نگهداری میشود و برای

کنترل این حسابها يك حساب بدکاران نگهداری میشود فرض کنیم که شرکت \times

در تاریخ اول فروردین ماه بنام آقای حسینی ۲۰۰۰ ریال و از آقای اکبری ۳۰۰۰ ریال و از آقای باقری ۱۰۰۰ ریال و آقای فرامرزی ۸۰۰۰ ریال و آقای عباسی ۷۰۰۰ ریال طلبید داشته باشد که در حساب آنان منعکس باشد در دفتر این تجارتخانه حساب بد هکاران يك حسابی است که کنترل میکند هر يك از این حسابها و مجموع آنان را

معین حساب آقای عباسی	معین حساب آقای فرامرزی	معین حساب آقای باقری	معین حساب آقای اکبری	معین حساب آقای حسینی	دفتر کل حساب بد هکاران
۷۰۰۰	۸۰۰۰	۱۰۰۰	۳۰۰۰	۲۰۰۰	۲۱۰۰۰

CONTROLABLE CCST

هزینه‌های قابل کنترل :

بطور کلی هزینه (Cost) اختصاص دارد به مرکز هزینه یعنی تا مرکز هزینه ای نباشد هزینه آن تولید و ایجاد نمیگردد . و برای کنترل هزینه اصولاً در هر مرکز هزینه يك سرپرست و یا مدیری قرار بدهند که تابتواند از هزینه‌های غیر ضروری جلوگیری نماید . و هزینه‌های قابل کنترل هزینه‌هایی هستند که بوسیله مدیران و مسئولان و قسمت و مرکز هزینه قابل کنترل میباشند و وجود آنان اثر مشخصی در مقدار این نوع هزینه‌ها دارد . مثلاً

که يك کارگر میتواند کارکنند باید کارکنند بوسیله مسئول قسمت قابل کنترل میباشد که کمتر از ساعت مقرر کار ننماید و یا تعداد و مقدار مواد اولیه که برای

تولید بکار می‌رود بوسیله مسئول قسمت قابل کنترل است و این در مقابل -

هزینه‌هایی است که قابل کنترل می‌باشد مثلاً " هزینه استهلاک را نمی‌توان

جزو هزینه‌های قابل کنترل دانست. پس هزینه‌های قابل کنترل هزینه‌هایی

هستند که بوسیله مدیران و مسئولان هر مرکز کنترل شده و قابل کنترل می‌باشند .

CONVERSION COST

هزینه تبدیل :

عبارت از مقدار هزینه‌ای است که برابر تبدیل مواد اولیه به کالا می‌تکمیل

شده انجام می‌شود و عبارت از مجموع هزینه دستمزد و هزینه سربار می‌باشد .

$$\text{Conversion cost} = \text{direct labor} + \text{overhead}$$

هزینه سربار + دستمزد مستقیم = هزینه تبدیل

COST CENTER

مرکز تولید هزینه (مرکز هزینه) :

هر قسمت و یا هر واحد و جزئی از سازمان که ایجاد هزینه (تولید هزینه)

مینماید و یک سیستم حسابداری جهت تعیین مقدار هزینه انجام شده توسط

آن واحد و یا جزء طرح گردد مرکز هزینه (Cost center) می‌گویند .

همانطوریکه در قسمت هزینه‌های قابل کنترل گفته شد وقتی صحبت از هزینه

(Cost) میشود باید یک مرکز هزینه آن باشد تا بتوان هزینه را با آن

نسبت داد . هزینه‌ها نسبت به هر مرکز هزینه تفسیر ما اهمیت میدهند مثلاً "

هزینه برق نسبت به ساختمان ممکن است یک هزینه مستقیم باشد چون مستقیماً "

با آن مربوط میشود ولی نسبت به واحد کالای تولیدی ممکن است هزینه غیر مستقیم

- باشد چون نمی دانیم هر واحد کالا چه مقدار از هزینه برق را جذب کند
- پسر هزینه مربوط به مرکز هزینه است و این مرکز هزینه ممکن است یک دستگاه تولیدی باشد و یا یک قیمت تولیدی باشد ، قسمت اداری سازمان باشد .
- و یا واحد کالای تولید شده باشد .

COST FLOW

- عبارت از گذشتن یک عامل هزینه از مراحل مختلف اقتصاد می باشد .
- به عبارت دیگر مقدار هزینه ای است که یک عامل هزینه از ابتدا (زمان تصمیم بانجام آن) و تا زمانی که بصورت درآمد به مؤسسه برمیگردد بوجود میآورد .
- مثلا " مواد اولیه را در نظر میگیریم . برای بدست آوردن مواد اولیه مراحل مختلفی طی میشود و باید از مراحل مجزائی بگذرد که تولید هزینه مینماید اول باید برک درخواست تهیه شود . خرید شود - انبار شود - به کالای در جریان ساخت برود - کالا ساخته شود - به انبار شود - فروخته شود و پول دریافت شود . در تمام این مراحل هزینه هائی ممکن است انجام شود مانند هزینه انبار داری ، هزینه حمل - هزینه فروش جمع همه هزینه ها از ابتدا ای تصمیم تا زمانی که پول آن دریافت میشود (Cost flow) نامیده میشود .

DIRECT COST

هزینه مستقیم :

- عبارت از هزینه ای است که مستقیما میتوان آنرا به مرکز هزینه نسبت داد .

و یا بعد از آن یگر اگر مرکز هزینه نباشد مقدار این هزینه‌ها صفر می‌شود مانند هزینه مواد اولیه اگر مرکز هزینه را کالا تولیدی فرض نمایم اگر کالا تولید نکند احتیاج به خرید و هزینه کردن مواد اولیه نمی‌باشد. و این مسئله قابل تذکار است موقعی که می‌گوئیم هزینه مستقیم باید ابتدا مشخص نمایم مرکز هزینه چیست یعنی هزینه‌ها (Cost) نسبت به مرکز هزینه مستقیم و یا غیر مستقیم می‌باشد و تشخیص هزینه مستقیم یکی از وظایف مهم حسابداران است. چون شرایطی پیش می‌آید که می‌خواهیم مثلاً " واحد تولید را اضافه کنیم و یا یک مرکز هزینه را توسعه و یا از بین ببریم مشخص نمودن هزینه‌های مستقیم نسبت به این مراکز خیلی مهم است در امر تصمیم‌گیری که با توسعه و یا از بین بردن مرکز هزینه مستقیم چه مقدار تأثیر می‌گذارد و چه نوع هزینه‌های کم و زیاد میشوند تا بتوان بوسیله آن تصمیم‌گیری نمود و در قسمت (Traceability to cost objective) بآن اشاره زیاد شده است.

و تنه‌ها در زمانیکه می‌گوئیم هزینه مستمر مستقیم و یا هزینه مواد اولیه مستقیم مشخص است که مرکز هزینه کالا تولیدی می‌باشد و در غیر این صورت موقعی که صحبت از هزینه مستقیم می‌شود ابتدا مشخص کرد مرکز هزینه (Cost Center)

چیز است به مرکز هزینه (Cost objective) نیز می‌گویند.

DIRECT LABOR

کارگر مستقیم :

عبارت از کارگر و ساعت کار کارگر که بر روی کالا تولیدی کالا می‌نماید.

وزمانیکه صحبت از دارژ مستقیم میشود (Direct labor)

یعنی تعداد ساعت کار است که کارگر انجام داده است. مثلاً "برای تولید"

یک واحد کالا ۲ ساعت کار لازم است ساعت = (Direct labor)
برای یک واحد

DIRECT LABOR COST هزینه دستمزد مستقیم:

عبارت از هزینه دستمزدی است که برای کالا ^{تربیه} انجام میشود. مثلاً " -

میگوئیم هزینه دستمزد برای تولید یک واحد کالا ۱۰ ریال میباشد .

ریال ۱۰ = Direct labor cost per ویا میگوئیم

هزینه دستمزد مستقیم ۵۰۰۰ ریال است . ریال ۵۰۰۰ = Direct labor cost

DIRECT MATERIAL مواد اولیه مستقیم:

عبارت از مقدار مواد اولیه ای است که برای کالا بکار میرود مثلاً " میگوئیم -

برای تولید یک واحد کالا ۱۰ کیلو مواد اولیه بکار رفته است .

کیلو برای یک واحد = ۱۰ Direct material

DIRECT MATERIAL COST هزینه مواد اولیه مستقیم:

عبارت از هزینه مواد اولیه ای است که برای کالا ^{تربیه} بکار میرود مثلاً " میگوئیم

برای تولید یک واحد کالا ۲۰ ریال مواد اولیه بکار برده ایم :

ریال ۲۰ = Direct material per unit ویا میگوئیم هزینه مواد

اولیه مستقیم ۱۵۰۰۰ ریال بوده است :

ریال ۱۵۰۰۰ = Direct material

DIRECTLY RELATED COST

عبارت از هزینه‌ها است که از بوجود آمدن هزینه دیگر ایجاد میشود و مستقیماً با آن مربوط میگردد. مثلاً چنانچه کارگر استخدام میکنیم. از استخدام کارگر (یک نوع هزینه است) هزینه‌هایی دیگر بوجود می‌آید. — و مستقیماً با آن مربوط میگردد مانند پرداخت حق بیمه اجتماعی به سازمان بیمه بابت کارگران و یا ساختن نهار خوری برای کارگران و از این قبیل هزینه‌ها که مستقیماً مربوط به ایجاد هزینه‌های دیگر میشود. این نوع هزینه‌ها ممکن است مانند هزینه‌های فرض شود و به حساب سود و زیان برود و یا اینکه جزو هزینه‌های مستمر محسوب نمود.

FIXED COST

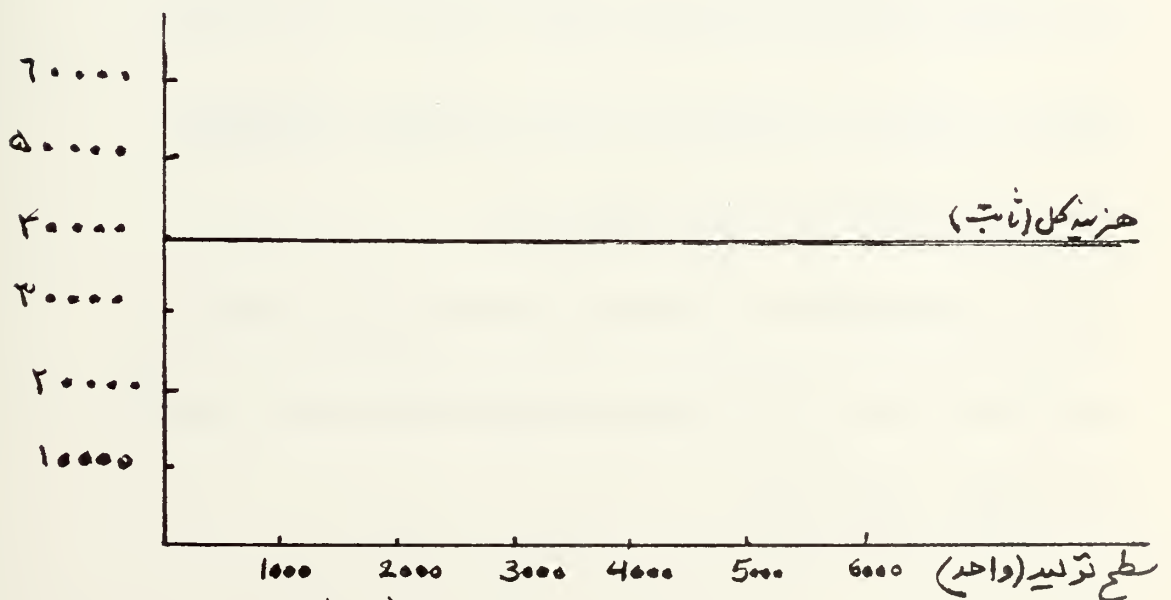
هزینه ثابت :

عبارت از هزینه‌ای است که تا یک سطح معین تولیدی ثابت بوده و به مقدار تولید بستگی ندارد و یا به عبارت دیگر به مقدار تولید و افزایش و کاهش آن — ارتباطی نداشته و ثابت می‌ماند. مانند حقوق مدیر عامل، هزینه استهلاک ساختمان‌ها، اجاره بها، اجاره بها و سایر هزینه‌ها که به سطح تولید بستگی ندارند و مسئله‌ار که قابل تذکار است در تعریف گفته شد تا یک سطح معین تولید ثابت می‌باشند یعنی اینکه اگر از آن سطح تجاوز شود در مقدار این نوع هزینه‌ها تغییری حاصل شده و باز تا یک سطح دیگر در تغییر جدی ثابت می‌ماند. مثلاً اگر کارخانه تا ۲۰۰۰ واحد تولید کند ممکن است

۱. احتیاج به یک تعدد از معینی سرکار کرد داشته باشیم که هزینه ثابت است و اگر از
 ۲۰۰۰۰ واحد تجاوز کرد ناچاریم سرکارگر استخدام کنیم که در مقدار
 هزینه ثابت تغییر حاصل میشود و تا سطح تولیدی دیگر مثلاً ۳۰۰۰۰ واحد
 در این تغییر جدید ثابت میماند. پس بطور کلی هزینه های ثابت
 هزینه هایی هستند که تا سطح تولیدی معین همیشه ثابت میمانند.
 و چون هزینه ها ثابت است پس هزینه ثابت هر واحد کالا ی تولیدی با افزایش
 سطح تولید کمتر شده و یا با تقلیل در سطح تولید هزینه ثابت هر واحد
 افزایش می یابد.

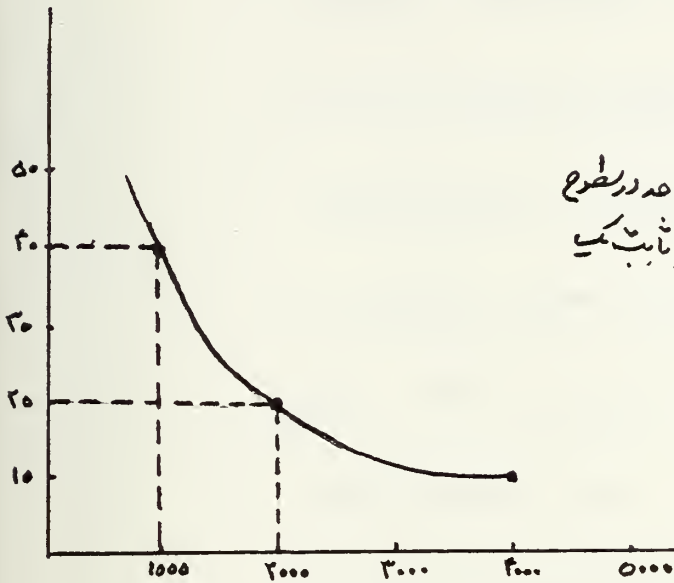
مثال: چنانچه هزینه کل ثابت دوره ۴۰۰۰۰ ریال فرض شود و نمودار
 زیر نشان دهنده هزینه کل و هزینه ثابت در سطوح مختلف برای یک واحد
 است.

هزینه ثابت (Fixed cost) به ریال

در این نمودار مشخص می شود که هزینه ثابت کل در سطوح مختلف
 تولید ثابت است

هزینه ثابت به ازای واحد (Fixed cost per unit)

در این نمودار مشخص گردیده است هزینه ثابت هر واحد در هر سطح مختلف تولید بوده و با افزایش سطح تولید هزینه ثابت به ازای واحد کاهش یافته و کاهش می یابد.

سطح تولید (واحد)

هزینه ثابت به دو نوع تقسیم میشوند :

- 1- Committed Fixed cost 2- Discretionary fixed cost

1-Committed fixed cost

عبارت از هزینه ثابتی است که از بدست آوردن دارایی ثابت و بطور کلی

از بدست آوردن وسایل مربوط به ظرفیت سازمان بوجود می آید . مانند هزینه

استهلاک (از خرید ساختمان دارایی ثابت بوجود می آید) و هزینه

اجاره ، حقوق مدیرعامل ، حق بیمه ، و نظایر آن .

و معمولاً این نوع هزینه ها ثابت بود و قابل کنترل تا حدودی نمی باشند و تغییر آن

مستلزم تقلیل در وسایل (ارکان) اصلی سازمان میباشد مانند کم کردن سرکارگره ،

مدیران مسئول ، و از این قبیل .

2- Discretionary Fixed cost

این نوع هزینه های ثابت نیز به حجم تولید بستگی ندارند . و افزایش و کسر آن معمولا " در اختیار هیئت مدیره ومدیرعامل میباشد ولی بهر حال جزو هزینه های ثابت تحت عنوان فوق محسوب میگردند . و این نوع هزینه ها بستگی به سیاست زمان ونظریه هیئت اجرائی آن برای نیازمند بهائی از قبیل بازار یابی ، برنامه آموزشی حین کار ، آگهی و تبلیغ بوجود میآید . و در اول هر دوره مبلغ معینی بدین منظور گمارده میشود . و چون در اختیار مدیران میباشد در دوره های مختلف ممکن است مبلغ آن تغییر کند ولی در طی دوره ثابت است مثلا " در اول یک دوره ریال برای آموزش ، تبلیغ مطالعه در مورد توسعه و بهبود سازمان در نظر گرفته میشود و ممکن است در دوره دیگر بسته به سیاست سازمان این مبلغ به ریال افزایش یابد و یا کسر گردد .

INDIRECT COST

هزینه غیر مستقیم :

هزینه های هستند که مستقیما " بمرکز هزینه (Cost center) مربوط نبوده و نمیتوان رابطه مستقیمی بین این نوع هزینه ها و مرکز هزینه تعیین نمود . مثلا " اگر کالا تولید می کنیم نمیدانیم مستقیما " چه مقداری از حقوق مدیر عامل و یا هزینه استهلاک به تولید کالا بستگی دارد و همانطوریکه در قسمت ^{مستقیما} هزینه مستقیم (Direct cost) گفته شد برای تعیین اینک

هزینه غیر مستقیم است اول باید مشخص نمود که مرکز هزینه کدام است .
مثلاً در اثر تغییر مرکز هزینه (Cost Center) هزینه انجام شده ممکن است از مستقیم به غیر مستقیم و یا برعکس تبدیل شود . مثلاً حقوق کارگران تولیدی نسبت به واحد کالای تولید شده (مرکز هزینه کالای تولیدی است) یک نوع هزینه مستقیم است ولی حقوق کارگر تولیدی نسبت به قیمت اداری سازمان (مرکز هزینه قسمت اداری است) هزینه غیر مستقیم است .

INVESTMENT CENTER

عبارت از مرکزی است که در آن تصمیمات سرمایه‌ای گرفته میشود . و مرکزی است که در آن سرمایه و هزینه ، و درآمد نسبت به سرمایه‌گذاری سنجیده میشود تا کارآیی هر قسمت سازمان بطور جداگانه مشخص گردد .

MIXED COST

عبارت از هزینه‌هایی است متشکل از ترکیبی از هزینه ثابت و هزینه متغیر . و یا عبارت دیگر هزینه‌ای است که قسمتی از آن هزینه ثابت و قسمتی از آن هزینه متغیر میباشد .

مثال :

هزینه تلفن مؤسسه معمولاً بصورت (mixed cost) میباشد و از دو قسمت ثابت و متغیر تشکیل شده است مثلاً مبلغ بونمان که همه ماهه جزو هزینه‌های ثابت و تعداد تلفنی که میشود جزو هزینه متغیر است یعنی هزینه

تلفن ماهانه شامل دو قسمت زیر است:

۱- هزینه ثابت آن که آونمان میباشد .

۲- هزینه متغیر آن که بستگی به تعداد تلفن دارد یعنی هرچه تلفن

بیشتر بشود این نوع هزینه تغییر میکند . این نوع هزینه ها که از دو هزینه

ثابت و متغیر تشکیل شده اند (Mixed cost) نامیده میشوند

و یا ماشین تجارتخانه که برای حمل کالا به مشتری استفاده میشود . هزینه

استهلاک ، بیمه آن جزو هزینه ثابت و هزینه بنزین ، روغن ، لاستیک

آن جزو هزینه متغیر است چون بستگی به مسافت طی شده دارد .

RESPONSIBILITY CENTER

همانطوریکه در قسمت (Cost Center) گفته شد موقعی که

صحت از هزینه (Cost) میشود یک موضوع هزینه و یا مرکز هزینه ای باید

باشد تا هزینه انجام گیرد . پس هزینه مرجوع میشود به مرکز هزینه که تولید

هزینه مینماید . چنانچه برای هر مرکز هزینه مسئول و مدیری تعیین شود با آن

مرکز با مسئولیت (Responsibility Cost Center) میگویند . که در

آن یک و یا چند مرکز هزینه زیر نظر یک مسئول و یا مدیر میباشد . و این مدیران

مسئول انجام صحیح هزینه در آن مرکز میباشند .

CONTROL REPORT

عبارت از گزارشی است که به مدیران کمک مینماید برای کنترل بیشتر

سازمان. مثلاً "گزارش مربوط به ساعت کار کارگران و نظایر آن که معمولاً" -
مدیران باید بدان این نوع گزارشها ممکن است عکس العملی نشان داده و
تصمیم جدیدی اتخاذ نمایند. مثلاً "با گزارش ساعت کار کارگر مدیر مسئول
ممکن است متوجه غیبت بیش از حد کارگران گردد و یا سایر مسئله مربوط
بآن و تصمیم جدیدی در مورد کنترل بیشتر و راه حل جدید اتخاذ نماید.

CONTROL REPORT PERIOD

عبارت از فاصله زمانی است که در آن گزارش مربوط به کنترل به مدیران
تحویل داده میشود مثلاً "ممکن است ماهی یکبار، هفته ای یکبار و نظایر آن
و این فاصله زمانی بسته به موضوع و مسئله ای که گزارش میگردد باید تفاوت نماید
مثلاً "بهتر است گزارش مربوط به تولید، و یا ساعت کار بیشتر داده شود
چون چنانچه تصمیمی لازم است اتخاذ گردد تا گزارش مربوط به مثلاً "بیمه
ساختمان، و از این قبیل.

NON CONTROLABLE COST

عبارت از هزینه‌هایی هستند که بوسیله مسئولان مرکز هزینه قابل کنترل

نمیباشند مثلاً شخصی که مسئول ساختمان یک شرکت است نمیتواند نسبت به

هزینه استهلاک آن مسئول باشد و کنترل نماید .

PRIME COST

جمع هزینه مواد اولیه و هزینه مستقیم کارگر (دستمزد مستقیم) را -

Prime cost مینامند و چون این هزینه قسمت عمده‌ای از هزینه

کالا تولیدی (قیمت تمام شده) را تشکیل میدهد . یکی از وظایف مهم -

حسابداری صنعتی (حسابداری قیمت تمام شده) برقرار کردن سیستم -

حسابداری دقیق میباشد تا مسیر مواد اولیه و دستمزد مستقیم را از زمان شروع

تا زمانیکه به حالت کالا تکمیل شده درمیآید تعقیب نماید .

$$\text{Prime cost} = \text{Direct labor cost} + \text{Direct material cost}$$

هزینه مواد اولیه مستقیم + هزینه دستمزد مستقیم

RETURN ON INVESTMENT: (ROI) برگشت از سرمایه گذاری

درمورد سالیان برگشت از سرمایه بعنوان معیاری برای ارزیابی کارایی قسمت

تولیدی (عملیاتی) آن بکار میرود و بطور ساده برگشت از سرمایه گذاری سودآوری

قسمتهای مختلف را نسبت به سرمایه مشخص مینماید . برای محاسبه نرخ برگشت

حاصل از سرمایه گذاری از فرمول زیر استفاده میشود .

(ROI) نرخ برگشت حاصل از سرمایه‌گذاری =

درآمد خالص (Net income)

مبلغ سرمایه‌گذاری یا دارایی ترازنامه (Assets or investment)

مثال :

اگر در یک قسمت از کارخانه تولیدی (A) بمبلغ ۲۵۰۰۰۰ ریال سرمایه -

گذاری کردیم (ممکن است بصورت دارایی در ترازنامه باشد) و درآمد حاصل از

این سرمایه‌گذاری ۲۵۰۰۰ ریال باشد نرخ برگشت سرمایه و یا (ROI)

عبارت از ۱۰٪ خواهد بود .

$$\% 10 = \frac{25000}{250000} = \frac{\text{درآمد خالص}}{\text{مبلغ سرمایه‌گذاری}} = \text{ROI}$$

که این مقدار ۱۰٪ را میتوان با قسمتهای دیگر سازمان که تولید درآمد

مینمایند مقایسه نمود و همچنین میتوان آنها را با بهره‌ها که در اثر سرمایه‌گذاری در

راه دیگری سرمایه‌گذاری و همچنین بهترین را انتخاب نمود . بطور کلی محاسبه

(ROI) این روش برای تعیین کارایی قسمتهای مختلف است و یک

معیاری است که به مدیران کمک میکند تا از راههای مختلف موجود بتوانند

یکی را انتخاب کنند .

Asset turnover and margin on sale

چنانچه فرمول (ROI) را و مقدار فروش ضرب و تقسیم نمائیم فرمول بصورت

زیر خواهد بود .

$$\text{ROI} = \frac{\text{برگشت حاصل از سرمایه}}{\text{سرمایه (دارائی)}} \times \frac{\text{فروش}}{\text{درآمد خالص}}$$

۱- نسبت فروش به سرمایه (دارائی) را Asset turnover

می نامند و این نشان دهنده سرعت برگشت سرمایه میباشد و یکی دیگر از

معیارز است برای سنجش کارایی قسمت‌ها مختلف

$$\text{Asset turnover} = \frac{\text{فروش Sale}}{\text{سرمایه (دارائی)}}$$

۲- نسبت درآمد خالص به فروش را margin on sale می نامند

و این نشان دهنده درصد درآمد در هر فروش میباشد .

$$\text{Margin on sale} = \frac{\text{درآمد خالص (Net income)}}{\text{فروش (Sale)}}$$

REVENUE CENTER : مرکز درآمد (مرکز تولید درآمد)

عبارت از مرکز است که ایجاد درآمد نموده و یک سیستم حسابداری -

جهت تعیین مقدار درآمد توسط این مراکز طرح و تنظیم میگردد . مثلاً قسمت

فروش یک مؤسسه را مرکز درآمد می نامند و مراکز درآمد همیشه دارای مسئول -

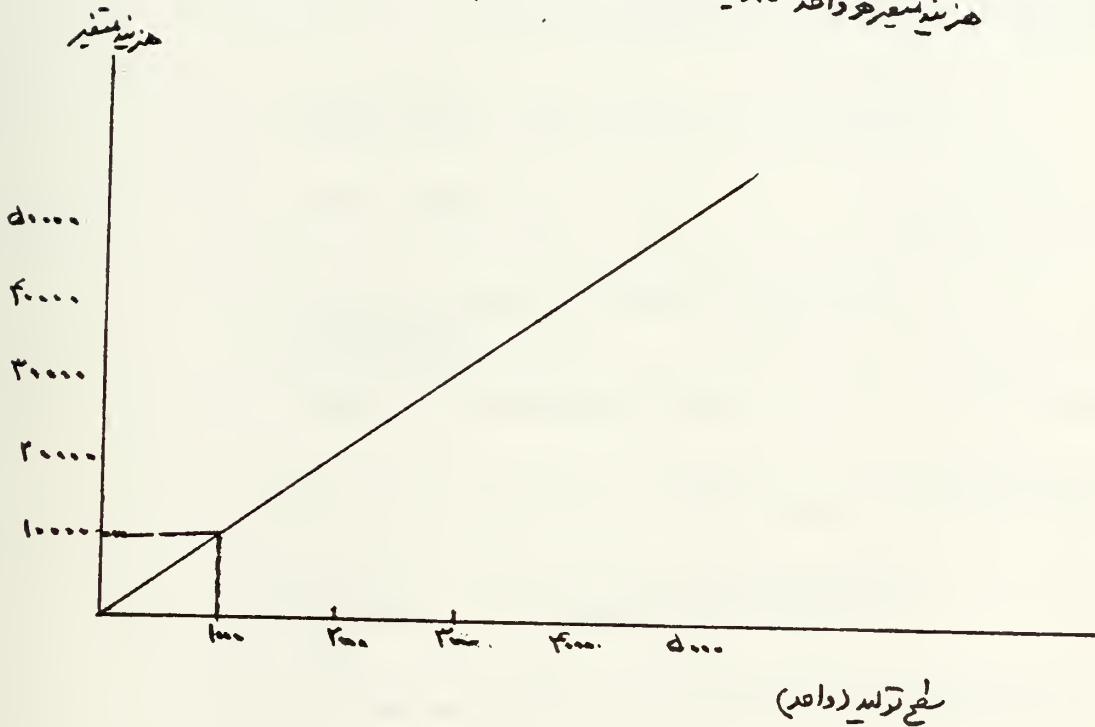
میشوند مثل مدیر فروش .

VARIABLE COST : هزینه متغیر

عبارت از هزینه‌ای که در اثر تغییر حجم تولید و فعالیت تولیدی مستقیماً*

با آن تغییر مینماید و فرض شده است مستقیماً هرچه تولید افزایش یابد هزینه متغیر بهمان نسبت تغییر میکند و برعکس مانند هزینه مواد اولیه، مستقیم که هرچه بیشتر تولید کنیم بیشتر هزینه مواد اولیه و مستقیم خواهیم داشت. و نمودار تغییر آن بصورت زیر است :

هزینه متغیر واحد را با فرض شده است

COST CLASSIFICATION SCHEMES

بطور کلی در هر سازمان هزینه‌ها را بر حسب زیرتقسیم بندی می‌کنند و هدف از این نوع تقسیم بندی برای منظورهای مختلف مانند تعیین قیمت تمام شده کالا، تولیدی، تصمیم‌گیری سازمانی، برنامه‌ریزی تولیدی، تعیین سود و زیان و نظایر آن می‌باشد این طبقه‌بندی و تقسیم بندی عبارت است از:

بر حسب وظیفه هزینه و رابطه با آن با فعالیت موسسه

1. Functional (Activity Relationship)

2. Cost behavior بر حسب رفتار هزینه‌ها

3. Traceability to cost objective بر حسب رابطه مستقیم آن به مرکز هزینه

4. Control responsibility بر حسب مسئولیت افراد سازمان

و هدف از هر کدام از آن تقسیم بندی منظور خاصی است که در بالا متذکر گردید.

FUNCTIONAL (Activity Relationship)

در این نوع تقسیم بندی هزینه‌های موسسه را بر حسب وظیفه و نوع

رابطه‌ها که با قسمت فعالیت موسسه دارند تقسیم بندی می‌نمایند. و در

این حالت هزینه‌ها یا جزو هزینه تولید (Manufacturing cost)

می‌باشند مانند هزینه مواد اولیه، هزینه دستمزد، هزینه سربار. و یا هزینه‌ها

جزو هزینه‌های فروش می‌باشند مانند حقوق فروشندگان، هزینه حمل کالا به

مشتری، و نظایر آن (Selling-cost) و یا هزینه‌ها را جزو هزینه‌های

اداری محسوب می‌نمایند مانند هزینه حقوق کارمندان اداری، حقوق مدیر عامل، هزینه استهلاک ساختمان اداری و نظایر آن (Administrative cost) و اجزای هزینه‌های مالی (Financial cost) محسوب می‌شوند و این نوع هزینه مانند بهره وام‌های دریافتی که برای خرید دارایی‌های ثابت دریافت می‌شود. و هدف از این نوع تقسیم‌بندی جهت تعیین سود و زیان مؤسسسه می‌باشد. و خلاصه آن در صفحه بعد بصورت نمودار می‌باشد.

طبقه‌بندی هزینه (Cost) بر حسب

FUNCTIONAL (Activity Relationship)

Manufacturing cost

۱- هزینه تولید

	Direct	مواد اولیه مستقیم
A. Material		
	Indirect	مواد اولیه غیر مستقیم
B. Labor		
	Direct	دستمزد مستقیم
C. Overhead		
	Indirect	دستمزد غیر مستقیم
	Direct	هزینه سربار مستقیم
	Indirect	هزینه سربار غیر مستقیم

2. Selling cost

۲- بر حسب هزینه فروش

مانند هزینه حقوق فروشندگان، هزینه حمل کالا به مشتری

3. Administrative cost

۳- هزینه اداری

مانند استهلاک ساختمان اداری، حقوق کارکنان اداری.

4. Financial cost

۴- هزینه مالی

مانند بهره‌ای که بابت قرض دریافتی جهت خرید دارایی پرداخت می‌گردد.

COST BEHAVIOR

1. Fixed cost 2. Variable cost 3. Mixed cost

در این روش هزینه‌ها را بر حسب هزینه ثابت (fixed cost) و

هزینه متغیر (Variable cost) و هزینه ترکیبی (Mixed cost)

(-semy variable cost) تقسیم می‌گردند. یعنی هزینه‌ها را جزو

هزینه ثابت می‌برند مانند هزینه استهلاک، حقوق کارکنان اداری و نظایر آن و

یا هزینه متغیر هستند مانند مواد اولیه، هزینه کارگر و نظایر آن و یا جزو

هزینه ترکیبی هستند باید به فرز میان این دو حالت تقسیم بندی‌ها و تمام

طبقات مختلف هزینه توجه داشت چون همانند آوری که گفته شد از هر کدام هدف

خاصی در نظر راست در این حالت هزینه مواد اولیه جزو هزینه متغیر در

حالتیکه در روس قبلی (دارایی) جزو هزینه تولید منظور گردیده بود. و هدف

از این روش و این نوع تقسیم بندی برای تصمیم‌گیری سازمانی و تعیین حجم تولید

و تصمیمات مربوط به آن می‌باشد و هدف آن است که عکس العمل و تغییرات هزینه در

مقابل تغییرات حجم و سطح تولید مشخص گردد. که تا چه سطح تولیدی هزینه

ثابت بصورت ثابت باقی میماند و یا اینکه هزینه متغیر به نسبت تولید تغییر می نماید و همانظوریکه گفته شد هدف از این نوع تقسیم بندی تصمیم گیری و برنامه ریزی سازمانی است.

TRACEABILITY TO COST OBJECTIVE

1. Direct cost
2. Indirect cost

در این روش هزینه ها را بر حسب آنکه میتوان به مرکز هزینه (Cost Center) تقسیم نمود و یا تقسیم کردن بطور مستقیم غیر ممکن باشد تقسیم مینماید و یا بعد از آن دیگر هزینه ها را بر حسب ارتباط آن با مرکز هزینه تقسیم بندی می نمایند و در این روش هزینه ها یا جزو هزینه مستقیم (هزینه های مستقیم) یا مرکز هزینه مربوط میشوند (و یا هزینه های غیر مستقیم تقسیم میشوند). و هدف از این روش تعیین قیمت تمام شده کالا یا تولید می باشد. مسئله ای که باز هم لازم به تذکار می باشد توجه به صیغه بندی هزینه ها در روشهای مختلف و هدف از این تقسیم بندیها می باشد. مثلاً موارد اولیه در روش اول (Functional) جزو هزینه تولید و در حالت دوم Cost behavior جزو هزینه های متغیر و در حالت اخیر جزو هزینه های مستقیم (اگر مرکز هزینه واحد تولیدی باشد) تقسیم میگردد و هدف از هر کدام این تقسیم بندی متفاوت است. در تقسیم بندی هزینه ها به مستقیم و غیر مستقیم مسئله قابل توجه و مهم مرکز هزینه

میشود یعنی ابتدا باید مرکز هزینه مشخص کرد و تا بگوئیم هزینه مستقیم یا غیر مستقیم است. مثلاً "هزینه مواد اولیه نسبت به کالا تولیدی (مرکز هزینه ای است) مستقیم میباشد چون مصرف و هزینه آن مستقیماً با کالا تولیدی و حجم آن بستگی دارد ولی چنانچه مرکز هزینه تغییر نماید و بخواهیم مثلاً "هزینه - قسمت اداری را مشخص کنیم هزینه مواد اولیه نسبت به این مرکز هزینه جداست - (قسمت اداری) هزینه غیر مستقیم میباشد. و در حالتی هزینه مستقیم با هزینه متغیر یکی میشود که مرکز هزینه کالا تولیدی باشد یعنی فکر بخواهیم - هزینه تمام شده کالا تولیدی را محاسبه نمائیم هزینه متغیر همان هزینه - مستقیم است. بر این تفاوت هزینه متغیر و هزینه مستقیم به مثالهای زیر توجه - شود :

۱- هزینه متغیر ممکن است مستقیم و یا غیر مستقیم باشد :

الف- هزینه مواد اولیه نسبت به واحد تولیدی هزینه متغیر مستقیم -

(Direct variable cost) میباشد .

ب- هزینه استهلاک ساختمان و آب و برق نسبت به واحد تولیدی و کالای

تولید شده هزینه متغیر غیر مستقیم (Indirect variable cost)

میشود .

۲- هزینه ثابت ممکن است مستقیم و یا غیر مستقیم باشد .

الف- هزینه بیمه ساختمان ، اجاره ساختمان ، استهلاک ساختمان

نسبت به هزینه ساختمان يك هزینه ثابت مستقیم (Direct fixed cost)

(میباشند .

ب هزینه حقوق کارمندان ، استهلاك ساختمان ، مدیرعامل نسبت

به تولید کالا هزینه ثابت غیرمستقیم Indirect fixed cost

میباشد که هم ثابت هستند و هم نسبت به واحد تولیدی غیرمستقیم هستند .

پریطور کلی هدف از این روش Traceability to cost objective

جهت تعیین سود و زیان است و تقسیم بندی هزینه ها بر حسب ارتباط مستقیم

آن (قابل سرشکن بودن) با واحد هزینه و یا ارتباط غیرمستقیم آن (غیر قابل

سروشکن بودن) تقسیم میشوند .

DIFFERENTIAL COST

تفاوت هزینه :

عبارت از تفاوت هزینه در شرایط مختلف میباشد و هدف از تعیین تفاوت

هزینه ها بران سرمایه گذاری و تصمیم گیری میباشد مثلاً " برای توسعه يك قسمت

تولید باید محاسبه نمود با این تغییر چه مقدار هزینه ها تغییر حاصل میشود

و یا اگر خط تولیدی جدید اضافه کنیم و یا اینکه يك خط تولیدی را برداریم و

شرایطی نظیر آن و با فهمیدن تفاوت بین هزینه ها در شرایط مختلف به مدیران

کمک میکند تا در مورد تصمیم جدید بتوانند نتیجه گیری نمایند و مسئله مهم آن -

است که در این شرایط هزینه ها نیکه بیشتر از همه تغییر میکنند هزینه های مستقیم

هستند چه هزینه ها را ثابت مستقیم و چه هزینه ها را متغیر مستقیم و شد خیر این نوع

هزینه‌ها نهایتاً اهمیت در مورد تصمیم‌گیری در شرایط مختلف را دارا می‌باشد .

تقسیم‌بندی هزینه‌ها بر حسب مسئولیت : CONTROL RESPONSIBILITY

در این نوع تقسیم‌بندی هزینه‌ها را بر حسب هزینه‌های قابل کنترل

(Controlable cost) و هزینه‌های غیر قابل کنترل

(Noncontrolable cost) تقسیم‌بندی نمایند و در این تقسیم

بندی هزینه‌ها را بر حسب مسئول هر مرکز تقسیم‌بندی می‌نمایند و این روش

کاملاً پیچیده و مشکل است و نهایتاً وقت را بعلت آورد .

CAPITAL EXPENDITURE ANALYSIS METHOD

همان‌طوریکه در قسمت بودجه‌ها و سرمایه‌ای Capital budgeting

گفته شد هدف از سرمایه‌گذاریها و تصمیمات سرمایه‌ای برنامه‌ریزی در مورد بدست

آوردن ارزشیابی می‌باشد که عمر طولانی داشته و استفاده از آن مربوط بزمان

آینده و بران مدت طولانی (معمولاً ۵ ، ۱۰ ، ۱۵ ، ۲۰ سال) می‌باشد

مانند خرید ماشین‌آلات تولیدی ، احداث خط جدید تولیدی ، توسعه و

بهبود یک قسمت از تولید و نظایر آن بدین است در این نوع سرمایه‌گذاریها -

بعلت معلوم نبودن حوادث آینده و درگیر بودن با پول و سرمایه اولیه مورد لزوم

مستلزم بررسی و تجزیه و تحلیل دقیق می‌باشد . تجزیه و تحلیل این تصمیمات

و برنامه‌ها را در اصطلاح حسابداری - Capital expenditure Analysis

من نامند و روش و متد تجزیه و تحلیل بودجه های سرمایه را (Capital - expenditure method) من نامند و در این قسمت هدف ارائه

دادن مدلها را ساده بران اتخاذ تصمیمات سرمایه ای و مشخص نمودن نوع اطلاعات مورد نیاز تصمیم گیرند برای فورموله کردن این اطلاعات جهت - انتخاب بهترین راه موجود میباشد . و این مدلها و متد کمک میکند به مدیران در مورد اتخاذ تصمیم و انتخاب بهترین راه .

مراحلی که در تجزیه و تحلیل بودجه های سرمایه مورد توجه میگردد عبارتند از :

۱- مشخص کردن هدف از سرمایه گذاری که شرکت و یا سرمایه گذار رسمی

دارد . بوسیله سرمایه گذاری بآن هدف برسد و معمولاً این نوع هدفها شامل :
حد اکثر رساندن سود ، حداقل کردن قیمت تمام شده ، بازگشت سریع سرمایه ، حداقل کردن ریسک میباشد .

۲- برای رسیدن به هدف مشخص شده باید راههای مختلف رسیدن

به هدف را مورد بررسی و تجزیه و تحلیل قرار داد و تا میتوانیم راههای مختلف عملی را ارائه دهیم .

۳- مشخص نمودن و تعیین معیاری که بوسیله آن بتوانیم نتیجه راههای

مختلف را مورد بررسی قرار دهیم .

۴- بوسیله این معیارها نتیجه راهها را بررسی کرد و بهترین راه را انتخاب

نمائیم .

قبل از آنکه در مورد روشها و متدهای تجزیه و تحلیل بودجهها ---- ای
 سرمایه‌ای توضیح داده شود و گفته شود که بودجه‌های سرمایه‌ای به چه مسائلی
 باید رسیدگی کند مفاهیم و اصطلاحاتی وجود دارد که باید قبلاً توضیح داده
 شود. این مفاهیم عبارتند از:

1. Time value of money ارزش زمانی پول
2. Compound interest ربح مرکب
3. Discounted Rate (present value)

TIME VALUE OF MONEY

ارزش زمانی پول:

عبارت از آن است که ارزش پول در زمانهای مختلف متغیر بود و تفاوت مینماید
 اگر به فرد بگویند ریال پول را اختیار تمیگذاریم و زمان انتخاب با تو است
 که در حال حاضر داشته باشی و یا این مبلغ را در سال آینده بتوید هم قطعاً
 شخصت شدخیر میدهد و توضیح میدهد که . . . ریال در زمان حال باوید همد
 تا سال آینده . و یا برعکس شخصت میدهد که تا میل دارد بدهی خود را در زمانهای
 آینده بپردازد بجا حال . چرا افراد چنین رفتاری دارند ؟ جواب
 این مسئله تقریباً روشن است. با پول نقد هر فردی میتواند از موقعیتهایی که
 ممکن است پیش آید و پول مورد نیاز باشد استفاده کند. در زندگی روزمره -
 موقعیتهایی پیش میآید که بعادتند داشتن پول نقد از دست میروند در حالی که ممکنست
 بیشتر از این مبلغ پول بصورت های دیگر مثلاً " طلب وجود داشته باشد .

داشتن پول نقد احتمال از بین رفتن آن را به حد اقل می‌رساند و یا اینکه—
 در اثر تغییرات اقتصادی ممکنست ارزش ریالی پول و قدرت خرید آن کم گردد .
 و تمام این تعاریف و تفاوتها و مزایای پول نقد مفهوم ارزش زمانی پول را می‌رساند .
 دانستن ارزش زمانی پول اساسی است برای دانستن بهره مرکب که در قسمت
 دیگر توضیح داده میشود و یک اساس و معیار مهمی است که در سرمایه‌گذاریها
 را اساسی را بازی میکند . چنانچه فردی در مقابل ۱۰۰ ریال حالا داشته
 باشد یا ۱۱۰ ریال در پایان سال بعد (بفاصله زمانی مثلاً یکسال) ترجیح
 دهد ۱۱۰ ریال در پایان سال بعد داشته باشد در اینجا ارزش زمانی پول
 بصورت نرخ بهره نماینگر میشود و این مفهوم دیگری است از ارزش زمانی پول
 که در این مسئله ۱۰٪ میباشد و نسبت ۱۰٪ نرخ بهره ساده میگویند—
 (Interest Rate)

COMPOUND INTEREST

نرخ بهره مرکب:

اگر مفهوم نرخ بهره ساده را که در ارزش زمانی پول توضیح داده شد برای
 بیشتر از یکسال در نظر بگیریم نرخ بهره مرکب دست می‌آید و یا بعداً در دیگر
 بهره در بهره . اگر ارزش زمانی پول (نرخ بهره ساده) برای فردی ۱۰٪ باشد
 و یا بگویند بجای ۱۰۰ ریال در حال حاضر چه مبلغ حاضر است در پایان
 سال سوم دریافت نماید او چنین محاسبه خواهد کرد .

$$۱۰۰ + ۱۰۰ \times ۱۰\% = ۱۱۰ \quad \text{پایان سال اول ریال}$$

پایان سال دوم ریال $110 + 110 \times \%10 = 121$

در پایان سال سوم ریال $121 + 121 \times \%10 = 133$

و بطور کلی فرمول نرخ بهره مرکب برای سرمایه گذاری بمدت n سال بانرخ

بهره r و مبلغ سرمایه گذاری p عبارت خواهد بود :

$$p(1+r)^n$$

مثال :

فردی می‌کنیم شخصی ۱۰۰۰ ریال برای مدت ۵ سال بانرخ بهره ۵٪

سرمایه گذاری میکند می‌خواهیم بدانیم در پایان سال پنجم چه مقدار خواهد

داشت طبق فرمول

مبلغ سرمایه در پایان سال پنجم ریال $1000(1+\%5)^5 = 1276$

و در ضمن جدا اولی وجود دارد که نتیجه $(1+r)^n$ را در اختیار

ما قرار میدهند و با ضرب کردن آن در مقدار سرمایه مبلغ سرمایه را در پایان سال

n خواهیم داشت.

DISCOUNTED PRESENT VALUE (rate)

(D P V)

عبارت از ارزش برابری مبلغ پول در زمان حال با مبلغ معینی از پول در

سالهای معین آینده میباشد و یا بعبارت دیگر می‌خواهیم بدانیم مثلاً " ۱۰۰۰ ریال

در سال x آینده در حال حاضر چه ارزشی خواهد داشت. یعنی می‌خواهیم

بدانیم ۱۰۶ ریال در سال آینده بانرخ ۶٪ حالا چه ارزشی دارد که ۱۰۰ ریال

در حال حاضر معادل ۱۱۲۰۳۶ ریال در دو سال آینده است در حالی که نرخ بهره ۶٪ باشد. در اینجا تذکار این مسئله لازم است که (D.V.P.) بانخ بهره مرکب تفاوت دارد. و فرمول (D.V.P.) بصورت زیر خواهد بود :

$$P \left(\frac{1}{(1+r)^n} \right)$$

که در آن n تعداد سال و r نرخ بهره و p ارزش پول و سرمایه میباشد. مثال :

فردن میکنیم سرمایه گذاری بر روی پروژه a بمبلغ ۲۰۰۰ ریال در سال سوم بما سود میدهد و میخواهیم بدانیم ارزش فعلی آن چقدر است در حالی که نرخ بهره ۵٪ میباشد.

$$P \left(\frac{1}{(1+r)^n} \right) = \text{ارزش فعلی (P.V.)}$$

Present value

$$۲۰۰۰ \cdot \frac{1}{(1/0.05)^3} = ۱۷۲۷/۶۷ \text{ ریال}$$

یعنی ۱۷۲۷/۶۷ ریال زمان حال بلا نرخ بهره ۵٪ معادل ارزش ۲۰۰۰ ریال در پایان سال سوم (از حالا) میباشد.

و همچنین جد و لباشی موجود میباشد که $\frac{1}{(1+r)^n}$ را بما میدهد و میتوان

با ضرب کردن در مبلغ ارزش فعلی آنرا محاسبه نمود و حاصل $\frac{1}{(1+r)^n}$ را

Discount rate و یا Discount factor مینامند.

حالا که با این مفاهیم آشنا شدیم به توجیه تعاریف بالا مسائلی که در -
بودجه‌ها سرمایه‌ای در مدت و روش تجزیه و تحلیل مهم هستند و باید مورد
بررسی قرار گیرند عبارتند از :

۱- مبلغ سرمایه‌گذاران Amount of investment

۲- دریافت‌های سال‌های آینده (خالص) که چه مبلغ بطور خالص

در سال‌های آینده دریافت می‌کنیم در نتیجه این سرمایه‌گذاری و زمان دریافت

آن چه موقع می‌باشد (further cash flow)

۳- مدت عمر مفید سرمایه و یا به عبارت دیگر چه مدت از سرمایه‌گذاری -

بهره‌گیری می‌شود و آیا سرمایه و دارائی در پایان عمر آن دارای ارزش اسقاطی

است یا نه Economic life

۴- نرخ بهره و یا Discount rate

روشها و مدت‌ها را تجزیه و تحلیل بودجه‌های سرمایه - Capital expendi-

ture Analysis method عبارتند از :

1. Net present value method
2. Profitability index
3. Time adjusted rate of return
4. Unadjusted rate of return (simple rate of return)
5. Pay back period

NET PRESENT VALUE : (NPV)

عبارت از تفاوت ارزش خالص فعلی مبلغ سرمایه گذاری و درآمد های -

خالص حاصله از آن و یا بعبارت دیگر هر چه پول در زمانهای مختلف از نتیجه سرمایه

گذاری حاصل گردد را باید به ارزش فعلی (PV) تبدیل نمائیم و هر چه

کدر اثر سرمایه گذاری هزینه گردد و یا بعبارت دیگر از موهوسه خارج گردد -

ارزش فعلی آن را نیز محاسبه نموده تا (NPV) بدست آید . بمثال

برای روشن شدن مطلب توجه شود .

فرض میکنیم ۲۰۰۰ ریال برای سرمایه گذاری در اختیار داریم و برای

سرمایه گذاردن و راه (پروژه) موجود میباشد و نرخ بهره در هر دو حالت

معادل ۱۰٪ است اگر روی پروژه A سرمایه گذاری نمائیم که عمر مفید آن ۴ سال

میشود در پایان هر سال بترتیب سال اول ۲۰۰ ریال سال دوم ۲۰۰ ریال

سال سوم ۲۰۰ ریال و سال چهارم ۲۸۰۰ ریال سود حاصل میگردد -

(Cash flow) برای فهمیدن مفهوم Cash flow به قسمت

آن مراجعه شود . و پروژه B که عمر مفید آن ۴ سال میباشد در پایان هر سال

بترتیب سال اول ۱۴۰۰ ریال ، پایان سال دوم ۱۰۰۰ ریال و پایان سال

سوم ۴۰۰ ریال و پایان سال چهارم ۲۰۰ ریال سود حاصل میگردد جمعا "

از پروژه A مبلغ ۳۴۰۰ ریال عاید میشود و از پروژه B مبلغ ۳۰۰ ریال عاید

میگردد در حله اول فکر میشود که پروژه A بهتر است و غرض از تجزیه و تحلیل

آن است که دقیقاً روشی را اعمال کنیم که نتیجه مطلوب بدست آید .

بهر حال در این طریق (NPV) همانطوریکه گفته شد چون زمان دریافتی پول و سود (Cash flow) فرق میکند باید همه آنها را به ارزش فعلی تبدیل کرد . مثلاً پروژه A که در سال چهارم ۲۸۰۰ ریال سود میدهد ارزش فعلی این مبلغ چیست و یاد رسال دوم ۲۰۰ ریال بهره عاید میکرد ارزش فعلی (PV) آن چقدر میباشد و همینطور برای تمام دریافتیها و پرداختیها در ویدروژه و موقعیکه ارزش فعلی آن بدست آمد (پرداختها و دریافتها) هر پروژه بظاورد اگانه (آن موقع (NPV) هر پروژه را محاسبه میکنیم و هر کدام که (NPV) بیشتری داشت بهتر است و اگر یک پروژه باشد باید (NPV) آن بیشتر از صفر گردد .

$$NPV = (PV \text{ of inflow}) - (PV \text{ of outflow})$$

و طبق مثال فون بصورت زیر محاسبه میگردد .

PV present value $P \left[\frac{1}{(1+r)^n} \right]$	$r = 10\%$ discount factor $\frac{1}{(1+r)^n}$	مبلغ	سال	پروژه A
۲۰۰۰ (ریال)	۱.۰۰	۲۰۰۰ (ریال)	۰	(سلفا) مبلغ سرمایه‌اندازی
~ ۱۸۲	۰.۹۰۹	۲۰۰	۱	(سلفا) مبلغ دریافتی خالص
~ ۱۶۵	۰.۸۲۶	۲۰۰	۲	~ ~ ~ ~
~ ۱۵۰	۰.۷۵۱	۲۰۰	۳	~ ~ ~ ~
~ ۱۹۱۲	۰.۶۸۳	۲۸۰۰	۴	~ ~ ~ ~
<u>۲۴۰۹</u>	P.V of cash inflow		در ارزش فعلی دریافتی	
	NPV = (P.V of cash inflow - (P.V of cash outflow)		سلفا	
	= ۲۴۰۹ - ۲۰۰۰ = ۴۰۹		ریال	
	در تمام موارد صحیح تبدیل شده است			

در جدول قبل برآیند $discount\ factor$ جداولی موجود می باشد که بر ارزش استقادت
در سالها مختلف مبلغ آزا تبیین می نماید .

present value $P\left[\frac{1}{(1+r)^n}\right]$	discount factor $\frac{1}{(1+r)^n}$	مبلغ	سال	پروژه B
(۲۰۰۰) ل	۱.۰۰	(۲۰۰۰) ل	۰	مبلغ سرمایه گذاری
۱۲۷۳	% ۹۰۹	۱۴۰۰	۱	مبلغ دریافتی خالص
۸۲۶	% ۸۲۶	۱۰۰۰	۲	
۲۰۰	% ۷۵۱	۴۰۰	۳	
۱۲۸	% ۶۲۸	۲۰۰	۴	
<u>۲۵۲۷</u>				

P.V of cash inflow

$$N.P.V = ۲۵۲۷ - ۲۰۰۰ = ۵۲۷ \text{ ل}$$

در این حالت گفته شد هر پروژه سرمایه‌گذاری که ارزش فعلی آن بیشتر باشد بهتر است بنابراین شرطیه؟ گذاری روز پروژه B که (NPV) آبتتر است بهتر میباشد . و این يك مدت و روشی است که بوسیله آن ما توانستیم از دو راه موجود یکی را انتخاب کنیم و علت این که این مدت سرمایه‌گذاری B را ترجیح می‌دهد آن است که سرمایه‌گذاری B مبلغ دریافتی آن در سالهای اول مبلغ بیشتری میباشد و این همان تفاوت ارزش زمانی پول است و میتوان در باره آنرا سرمایه‌گذاری نمود و در پروژه A که تنها باشد سرمایه‌گذاری در صورتی سود آور است که (NPV) آن بیشتر باشد .

محدودیت‌های این طریقه در آن است که اگر سرمایه‌ها هم مختلف باشند از این طریقه و متد نمیتوان آنها را با هم مقایسه نمود و همچنین این روش در مقابل نرخهای متفاوت بهره حساسیت بیشتر از حدی دارد یعنی اینکه اگر نرخ سرمایه‌گذاری در مثال قبل عوض شود ممکن است سرمایه‌گذاری A بهتر جلوه کند و حساسیت دیگری روش در مقابل سالهای باز یافت پول میباشد و محدودیت دیگری آن است که در این روش زمان قطعی دریافت پول و مبلغ آن باید در ابتدای سرمایه‌گذاری مشخص گردد که حد سرد قیق آن بسیار مشکل میباشد و اگر اشتباهی در مبلغ برگشت سرمایه شود و یا دقیقاً بررسی نشود ممکن است در عمل دچار اشکال شویم . در نایل جدول نمونه‌ای با نرخهای مختلف تهیه شده که بطور غمبختین مفهوم حساسیت این روش در مقابل ارزش و نرخهای متفاوت بهره و همچنین

زمانهای متفاوت که ریالا بعنوان محدودیتها را این روش مشخص کردید.

لوازشن کردید.

r = 50% r = 20% r = 10% r = 5%					
Discount Rate				$\frac{1}{(1+r)^n}$	سال
.769	.833	.909	.952	ستونهای افقی مقدار	۱
.592	.694	.826	.907	discount rate در	۲
.455	.579	.751	.864	نرخهای مختلف را نشان	۳
.350	.482	.683	.823	میدهد و ستونهای عمود	۴
.269	.402	.621	.784	سالهای مختلف را مقایسه	۵
				کنید موقعی که نرخ از	
.073	.162	.386	.614	۵٪ به ۵۰٪ می-رود	۱۰
				چقدر در مقدار دار	
.020	.065	.239	.481	discount rate	۱۵
				تأثیر میگذارد و همچنین طور در نرخ ۵٪	
.001	.010	.092	.295	سال اول نسبت به سال ۱۰	۲۵
				۱/۵ برابر می باشد	

در حالیکه در نرخ ۱۰٪ این تفاوت به سه برابر افزایش می یابد و این یکی از

نواقص این روش است.

PROFITABILITY INDEX METHOD (PI)

در این روش ارزش فعلی (سرمایه گذاری) هر دریافتی حاصل از

سرمایه گذاری (Cash flow) را محاسبه میکنیم و بعد از آنکه

ارزش فعلی آن بدست آمد آنرا بر مقدار سرمایه تقسیم میکنیم . هر کدام از سرمایه

که مقدار این تقسیم بیشتر باشد بهتر است و یا اگر یک سرمایه گذاری باشد

چنانچه این نسبت بزرگتر از ۱ باشد سرمایه گذاری سود آور بنظر میرسد .

$$\text{Profitability index} = \frac{\text{PV of cash flow}}{\text{investment}}$$

هر کدام از سرمایه که (PI) آن بیشتر باشد بهتر است و در سرمایه

گذاری تنها باید PI باشد .

و اگر مثال عرض توجه شود در پروژه A ارزش فعلی یا $PV = 2409$

ریال گردید .

$$PI(A) = \frac{2409}{20000} = 1/204$$

و سرمایه گذاری B مبلغ ارزش فعلی آن $PV = 2527$ ریال گردید .

$$PI(B) = \frac{2527}{20000} = 1/263$$

در نتیجه سرمایه گذاری B که نسبت (PI) آن بیشتر میباشد بهتر است

است حسن این روش در آن است که اگر مبلغ سرمایه گذاریها در پروژه مختلف

یکی نباشد از این روش میتوان با محاسبه PV هر کدام از آنها و تقسیم بر

مبلغ سرمایه گذاری آنها را با هم مقایسه کرد تا کار این موضوع ضروری است

که در این روش فرض شده در آمد سرمایه گذار که در سالهای اولیه دریافت میشود با همان نرخ بهره دوباره سرمایه گذاری شود که در این مسئله نرخ بهره ۱۰٪ میباشد و مثلاً پروژه A در سال اول ۲۰۰ ریال دریافتی و سود دارد فرض آن است که دوباره مبلغ ۲۰۰ ریال با نرخ ۱۰٪ سرمایه گذاری میشود و همینطور برای سرمایه هائیکه در سال بعد بدست میآید .

TIME ADJUSTED RATE OF RETURN

عبارت از روشی است که در آن روش هدف پیدا کردن نرخ بهره ای است که اگر با آن نرخ بهره ما سرمایه گذاری نمائیم فقط در پایان عمر مفید مبلغ سرمایه گذاری را دریافت نمائیم و یا عبارت دیگر در این حالت نرخ بهره مجهول است و هدف پیدا کردن نرخ بهره ای است که نه سود و نه زیان داشته باشیم و یا بطور خلاصه $N P V$ حاصله از سرمایه گذاری صفر گردد .

برای روشن شدن مطلب به مثال زیر توجه شود :

فرض کنیم پروژه A احتیاج به ۳۹۹۳ ریال سرمایه اولیه دارد و عمر مفید این پروژه ۵ سال و در پایان هر سال مبلغ ۱۰۰ ریال درآمد خالص (Cash flow) داریم . در این روش گفتیم نرخ بهره مجهول است و هدف آن است که نرخ بهره را چه مقدار حساب کنیم که در پایان سال پتجم مبلغ درآمد کل (۵۰۰۰ ریال) به ارزش فعلی ۳۹۹۳ ریال زمان حال (مبلغ سرمایه گذاری) باشد . که در این حالت نه سود داشته باشیم و نه زیان .

$$PV = P \left(\frac{1}{1+r} \right)^n + \frac{1}{(1+r)^n}$$

Present value	Discount factor	سال	مبلغ	A	پـــــروزه
(۳۹۹۳)	۱/۰۰	۳۹۹۳	۰		مبلغ سرمایه گذاری
Y_1	۱۰۰۰	۱			دریافتی
Y_2	۱۰۰۰	۲			" "
Y_3	۱۰۰۰	۳			" "
Y_4	۱۰۰۰	۴			" "
Y_5	۱۰۰۰	۵			" "
x x x	_____ present value				

و در این مثال باید نرخ طوری باشد که $PV = ۳۹۹۳$ گردد تا مانده سود

داشته باشیم و نه زیان و یا $NPV = ۰$ باشد فرمول آن بصورت زیر می باشد

$$NPV = PV \text{ of cash flow} - \text{investment}$$

$$= \text{مبلغ دریافتی سالانه} \times \text{Discount factor}$$

$$PV \text{ of cash flow}$$

در حالیکه گفتیم $NPV = ۰$ باید باشد پس باید نرخ بهره طوری باشد که

$$PV \text{ of cash flow} = \text{investment}$$

بجای PV مقدارش را قرار دهیم

$$\text{Discount factor} = \frac{\text{Investment}}{\text{Cash flow}} \quad (\text{Anuity})$$

$$\text{Discount factor} = \frac{3}{1.08^3} = 3/993 \text{ فوق}$$

میگردد .

وازروں جد اول موجود که در آن n و r همچنین Discount factor
 برای نرخها و سالهای مختلف موجود می باشد در مقابل سال ۰ که در اینجا
 عمر مفید ۰ سال نگاه کنیم $3/993$ شامل چه نرخی میشود که البته چون
 جدول قابل نوشتن نیست این مسئله بخورد خواننده مربوط شده و در کلاس استاد
 مربوطه طریق استفاده از جدول را نشان خواهد داد که بسیار آسان می باشد
 بهر حال در اینجا نرخ بهره ۸٪ میشود یعنی اگر بانرخ ۸٪ سرمایه گذاری
 کنیم نه سود خواهیم داشت و نه زیان و یا بعد بارتد یگر $NPV = 0$ خواهد بود .
 و از این روش برای د و سرمایه گذاری مختلف میتوان نتیجه گیری نمود و هر کدام که
 نرخ بهره بدست آمده آن بیشتر باشد بهتر است . همچنین در این روش
 میتوان فهمید چنانچه پول و مبلغ سرمایه را بتوان با بهره های کمتر بدست آورد
 (در اینجا ۸٪) بصرفه است که این پول قرض گرفته شود و سرمایه گذاری انجام
 گیرد و اگر نرخ بهره پول قرض گرفته شده بیشتر باشد متحمل ضرر میشویم .
 در اینجا قابل تذکار می باشد که در این روش فرض شده است حرمقداری که در طی
 عمر مفید از سرمایه حاصل میشود با همان نرخ ۸٪ که به Internal rate
 of return نیز معروف می باشد باید سرمایه گذاری نمود .

COST OF CAPITAL (Minimum - desired rate of return)

در اینجا بهتر است به مفهوم Cost of capital نیز

توجه گردد. در هر سازمانی ممکن است تا مبلغ محدودی از بانک که بهره کمتری

دارد جهت سرمایه‌گذاری ابداع نمود و ممکن است این سرمایه‌ها از قسمتهای

مختلف تهیه شود مثلاً

۲۰۰۰ ریال از بانک بانخ ۶٪ و مبلغ ۴۰۰۰ ریال بانخ ۲۰٪ از جای دیگر

در این صورت باید نرخ بهره بدست آمده که سود داریم و نه زیان

(Internal rate of return) را با مبلغ و درصد زیان

محاسبه کرد.

$$2000 + 4000 = 6000 \text{ جمع سرمایه دریافتی}$$

$$\frac{2000}{6000} = \frac{1}{3} = \text{یعنی } \frac{1}{3} \text{ آن بانخ } 6\% \text{ بدست آمده}$$

$$\text{و } \frac{4000}{6000} = \frac{2}{3} \text{ از سرمایه بانخ } 20\% \text{ بدست آمده است}$$

$$\frac{2}{3} \times 20\% + \frac{1}{3} \times 6\% = 0.1533 \text{ بنابراین}$$

مقدار ۰/۱۵۳۳ را (Cost of capital or minimum rate of return)

میگویند.

و Internal rate of return باید Cost of capital

مقایسه شود که اگر بیشتر بود بنفع است که از این منابع قرض گرفته شود و برای سرمایه

گذار بکار رود که در این مثال ۸٪ بیشتر است پس بهتر است قرض گرفته شود.

UNADJUSTED RATE OF RETURN

در این روش سود خالص هر سرمایه‌گذاری را بر مقدار سرمایه‌گذاری تقسیم می‌کنیم و چنانچه سود حاصل از سرمایه‌گذاری در سال‌های مختلف یکی نباشد متوسط سود سالیانه را بر آن تقسیم می‌نمائیم.

مثلاً " چنانچه پروژه A احتیاج به ۱۰۰۰ ریال سرمایه اولیه داشته باشد و سود در سال اول ۳۰۰ ریال و در سال دوم ۷۰۰ ریال و در سال سوم ۵۰۰ ریال باشد طی این روش :

$$۷۰۰ + ۵۰۰ + ۳۰۰ = ۱۵۰۰ \text{ جمیع سود سه سال}$$

$$\frac{۱۵۰۰}{۱۰۰۰} = ۱/۵$$

و هر پروژه که این نسبت بیشتر باشد بهتر است ولی این روش بعد از نظر -
نگرفتن ارزش زمانی پول مناسب می‌باشد .

$$\text{Unadjusted rate of return} = \frac{\text{Net income} \quad \text{سود و یا متوسط سود}}{\text{Investment} \quad \text{مقدار سرمایه}}$$

PAY BACK PERIOD

در این روش هدف بدست آوردن هر چه زودتر مبلغ سرمایه و حد اقل کردن ریسک می‌باشد و یا بعد از آن یکر در این روش محاسبه می‌نمائیم که مبلغ سرمایه در چه مدت از زمان برگشت می‌شود و آن سرمایه که در زمان کمتری برگشت می‌شود بهتر است.

مثال :

چنانچه دو سرمایه گذاری A و B موجود باشد در این روش برای انتخاب آنکه کدام سرمایه گذاری بهتر است مقایسه میکنیم کدام سرمایه گذاری در مدت زود تری برگشت میگرد و فرض کنیم برگشت سرمایه بصورت زیر باشد .

A مبلغ سرمایه گذاری اولیه مورد نیاز ۲۵۰۰۰ ریال عمر مفید سرمایه گذاری ۵ سال و سرمایه گذاری B مبلغ سرمایه گذاری ۳۰۰۰۰ ریال و عمر مفید آن ۵ سال باشد با توجه باینکه سرمایه بصورت زیر دریافت خواهد شد و یا اینک—

Cash flow دارد .

پ—روژه B		پ—روژه A		
سال	مبلغ	سال	مبلغ	
۰	(۳۰۰۰۰) ریال	۰	(۲۵۰۰۰) ریال	سرمایه اولیه
۱	" ۷۰۰	۱	" ۷۰۰	دریافتی
۲	" ۱۵۰۰	۲	" ۸۰۰	"
۳	" ۵۰۰	۳	" ۱۰۰۰	"
۴	" ۳۰۰	۴	" ۵۰۰	"
۵	" ۶۰۰	۵	" ۲۰۰	"

سرمایه گذاری A در مدت سه سال برگشت میشود $۲۵۰۰ = ۱۰۰۰ + ۸۰۰ +$

۷۰۰ و سرمایه گذاری B در مدت ۴ سال برگشت میشود .

۳۰۰ + ۵۰۰ + ۱۰۰۰ + ۷۰۰ پرمیگوئیم سرمایه‌گذاری به‌تر است

بعثت آنکه سرمایه در زمان زودتری برگشت می‌شود. و در حالتی که مبلغ

دریافت پول Cash flow در سال‌های مختلف یکسان باشد

فرمول آن بصورت زیر خواهد بود .

$$\text{Pay back period} = \frac{\text{Investment}}{\text{Annual Cash flow}}$$

مبلغ سرمایه اولیه
دریافتی سالانه

و ایراد این روش آن است که به نحوه دریافتی پول بعد از زمان برگشت پول -

توجهی ندارد یعنی اینکه مثلاً " در سرمایه‌گذاری A کاری ندارد که بعد از

سال سوم چه اتفاقی برای سرمایه می‌افتد و چه نحوی دریافت می‌شود .

Thesis
K775
c.1

Koohi

168570

An Iranian language
interpretation of fi-
nancial and managerial
accounting terminology.

Thesis
K775
c.1

Koohi

168570

An Iranian language
interpretation of fi-
nancial and managerial
accounting terminology.

thesK775

An Iranian language interpretation of fi

3 2768 002 11726 9

DUDLEY KNOX LIBRARY